

Bibliotekariers diversifierade profession

En studie av folkbibliotekariers upplevelser av en yrkesroll i förändring

Elin Hafström
Mikaela Kjellin

Examensarbete (30 högskolepoäng) i biblioteks- och informationsvetenskap för
masterexamen inom ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Johanna Rivano Eckerdal

År: 2017

Title

“The multifaceted library profession – a study of public librarians’ experiences of a changing professional role”

Abstract

Public libraries have in recent decades been affected by widespread cultural, political and societal changes and there are several opinions about what public libraries’ role in society should be. Three major areas that has largely affected the development of public libraries and thus librarianship are: the academization of the library- and information science educational programs, professionalization of the profession, and new technologies within information and communication practices. The overall intention of this study is to, from a librarian perspective, discuss how various types of change can affect primarily the library profession but also the library as place seeing the two are closely connected.

The purpose of this thesis is to examine how public librarians relate to their contemporary and future profession in relation to change within the library. We conducted nine interviews with public librarians in Malmö with the aim to gain a deeper understanding of how public librarians relate to their professional role. The study is based on an example of organizational change within the city of Malmö and focuses on what attitudes towards the approaching changes can be found among librarians. A secondary objective is to examine if librarians share the same view of the profession or if there are different ways to look at librarianship and the future of the profession.

We place our study within the field of library- and information science and we use theory of professions as a framework and phenomenological theory as a perspective. Theory of professions serves to more closely examine the characteristics of the library profession, and what knowledge and competences the library profession is made up of. The phenomenological perspective serves to give the study a direction: a focus on the respondent librarians’ experiences and perceptions of their professional role and of change within the profession.

The result of this study show that there are different perceptions and experiences of the professional role among librarians in Malmö. There are also different perceptions of change within the profession. The professional role showed to be closely connected to the workplace and thus the librarians portrayed multiple different roles. Regarding the future of the profession, the librarians expressed two major viewpoints that can be seen as contrasting: a more traditional view of the profession and a focus on the library as a meeting place with emphasis on social aspects of the profession. Albeit their different views on future developments, they all share a common understanding of literature promotion, culture, and being advocates of democracy as main values of librarianship.

Master’s thesis

Keywords

ALM, Identity, Librarian, Librarianship, Library- and information science, Library & information studies, Phenomenology, Professional role, Professionalism, Public librarian, Qualitative study, Theory of Professions

ABM, Biblioteks- och informationsvetenskap, Identitet, Bibliotekarie, Fenomenologi, Yrkesroll, Professionalism, Folkbibliotekarie, Kvalitativ studie, Professionsteori

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Inledning	7
1.1 Syfte och forskningsfrågor.....	8
1.2 Avgränsningar.....	9
1.3 Disposition.....	9
2 Bakgrund	11
2.1 Malmö stads folkbibliotek.....	11
2.2 Malmö stad i förändring.....	11
2.3 Omorganisationen och folkbiblioteksverksamheten.....	12
2.4 Bibliotekslag och biblioteksplan.....	13
2.5 Sammanfattning.....	14
3 Tidigare forskning	15
3.1 Bibliotekarieprofessionen i relation till folkbiblioteket som institution.....	16
3.2 Yrkesidentiteter och yrkesroller.....	19
3.3 Bibliotekariens kunskap och kompetens.....	22
3.4 Framtida utmaningar för en diversifierad profession.....	24
3.5 Sammanfattning.....	27
4 Fenomenologiskt perspektiv och professionsteoretiskt ramverk ..	28
4.1 Fenomenologi som teori och metod.....	28
4.1.1 Fenomenologins grunder.....	28
4.1.2 Framtiden som fenomen.....	29
4.2 Professionsteori.....	30
4.2.1 Semiprofessioner och välfärdsprofessioner.....	32
4.3 Sammanfattning.....	33
5 Metod	34
5.1 Genomförande av intervjuer.....	34
5.2 Urval.....	35
5.3 Bearbetning av empiriskt material.....	36
5.3.1 Tematisering av intervjumaterial.....	36
5.3.2 Användning av teoretiska perspektiv och ramverk.....	37
5.3.3 Presentation av empiriskt material.....	37
5.4 Etiska överväganden.....	38
5.4.1 Påverkan på intervjusituationer och material.....	39
6 Resultat och analys	41
6.1 Bibliotekarierna.....	41
6.2 Upplevelser inför omorganisationen.....	42
6.2.1 Generella upplevelser inför omorganisationen.....	42
6.2.2 Resursfördelning.....	43
6.2.3 Samarbete.....	45
6.2.4 Självbestämmande.....	46
6.2.5 Profilinköp.....	48
6.3 Upplevelser av yrkesrollen.....	50
6.3.1 Generella upplevelser av yrkesrollen.....	50
6.3.2 Upplevelser av en diversifierad yrkesroll.....	53
6.3.3 Bilden av bibliotekarien.....	56
6.3.4 Spänning mellan teori och praktik.....	59
6.3.5 Bibliotekariers viktigaste uppgifter.....	61
6.3.6 Folkbibliotekets betydelse i samhället.....	62
6.4 Framtid, förändring och utmaningar.....	65

6.4.1 Folkbibliotekets relevans	65
6.4.2 Kompetenser inom folkbiblioteket	67
6.4.3 Uppdrag i ständig förändring?	71
7 Diskussion och reflektion	74
7.1 Slutsats	79
7.2 Reflektioner kring genomförande av uppsats	80
7.3 Förslag på vidare forskning.....	81
8 Litteraturförteckning	83
Bilaga A: Intervjuförfrågan.....	88
Bilaga B: Intervjuguide	89
Bilaga C: Arbetsfördelning	91

1 Inledning

Jag tänker att en bibliotekarie är en litteraturförmedlare, en folkbibliotekarie framförallt. Och en slags folkbildare. Och vad det innebär kan vara tusen olika saker.

Disa, folkbibliotekarie

Folkbiblioteken har de senaste decennierna genomgått omfattande förändringar. I ett längre perspektiv är det möjligt att följa hur folkbiblioteken ständigt utvecklas i relation till samhället och dess kulturella och politiska förändringar. Då bibliotekarier utgör en nyckelfunktion i biblioteksverksamheten har förändring som påverkar organisationen en direkt påverkan på yrkesgruppen. Vi ser citatet ovan som ett exempel på att folkbibliotekarieryrket i relation till samtida förändringar kan förstås på många olika sätt. Tre utmärkande områden inom vilka det skett stora förändringar som påverkat folkbiblioteken och således bibliotekarieryrket är akademiseringen av utbildningen, professionaliseringen av yrkesgruppen samt ny informations- och kommunikationsteknik (IKT) (Lindberg 2015, s. 13). IKT-utvecklingen och den ständigt ökande tillgången till information har bidragit till att biblioteken och yrkeskåren i en pågående process behöver omdefiniera vad deras verksamhetsområde ska bestå av (Sundin 2006, s. 78; Kåring Wagman 2008, s. 5; Hedemark 2009, s. 10; Jansson 2010, s. 36). En fråga som aktualiserats i diskussioner om hur folkbibliotekens verksamheter ska utformas är även den om huruvida strategier hämtade från den privata näringssektorn, såsom New Public Management (NPM), bör användas eller inte (Kann-Christensen 2009; Kann-Christensen & Andersen 2009). Sverige fick 2014 en ny bibliotekslag vilket är ytterligare en faktor som påverkat biblioteksverksamheten. Många har åsikter om vad folkbibliotekens roll i samhället bör vara (Hedemark 2009, ss. 9-10). Föreställningar om att folkbiblioteken befinner sig i en kris och diskussioner om vilken typ av verksamhet de ska ägna sig åt har bidragit till ökat fokus på att förnyas och förändras (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012, s. 588; Carlsson 2013, ss. 11-12). Det är tydligt att Sveriges folkbiblioteksverksamhet förhåller sig till flera aspekter av förändring och därtill utvecklas folkbiblioteken kontinuerligt inom flera olika områden. Faktorer som de som nämnts ovan gör att yrkesgruppen från flera håll ställs inför konkurrens vad gäller det monopol på kunskap de byggt sin profession på vilket förändrar ”villkoren för bibliotekariers yrkesutövning” (Lindberg 2015, s. 11).

Folkbiblioteken är en av de institutionerna med högst förtroende i samhället (Höglund 2012, s. 328). Samtidigt verkar allmänheten ha stor okunskap om vilket arbete bibliotekarier utför (Vassilakaki & Moniarou-Papaconstantinou 2013). Med anledning av denna diskrepans ser vi ett värde i att skapa kunskap om hur bibliotekarier förstår sin profession. Vi menar att de förändringar som på olika vis påverkar folkbiblioteket även påverkar bibliotekariers uppfattningar av sina nutida och framtida yrkesroller. Därför vill vi, utifrån ett folkbibliotekarieperspektiv, belysa

hur professionen förstås och skapa en bild av vad det innebär att vara folkbibliotekarie idag i relation till de många förändringar som påverkar folkbiblioteken.

En förändring vi själva märkt gett upphov till många tankar och funderingar hos verksamma folkbibliotekarier angående hur deras yrkesutövande kan komma att se ut i framtiden är omorganisationen av Malmös stadsområdesnämnder och tillhörande förvaltningar. Vi har under vår tid på ABM-masterprogrammet¹ jobbat som timvikarierande biblioteksassistenter i Malmö och blev på så vis varse den då ännu inte genomförda omorganisationen. På olika håll hörde vi bibliotekarier resonera kring omorganisationen i Malmö och började därför fundera över hur andra bibliotekarier uppfattade denna förändring. Då vi uppfattade att det fanns mer eller mindre starka känslor i relation till en omorganisation blev vi intresserade av att närmare undersöka vad som gav upphov till dessa känslor. Vi upplevde att vissa uttryckte en oro inför sina framtida yrkesroller som grundade sig i att folkbiblioteken inom en ny organisation skulle förlora en del av kontrollen över den egna verksamheten och därtill den relation de byggt upp med sina användare. På ett djupare plan upplevde vi att oron handlade om yrkets framtida utformning, relevans och frågan om dess existens i största allmänhet.

Mot bakgrund av våra upplevelser av hur omorganisationen diskuterades ville vi genomföra intervjuer för att ta del av fler bibliotekariers resonemang om vilka utmaningar professionen kan tänkas stå inför. Citatet som inleder kapitlet är hämtat från en av de intervjuer som genomförts för denna studie. I den här uppsatsen vill vi undersöka hur förändringar inom folkbiblioteksverksamheten upplevs från ett folkbibliotekarieperspektiv då vi menar att det är ett sätt att bidra till ökad förståelse för hur professionen omformas i takt med folkbibliotekens utveckling. Därför utgör bibliotekariers upplevelser av en verksamhet i förändring grunden för vår diskussion om professionens utmaningar och möjligheter. Vi använder omorganisationen av Malmö stads stadsområdesnämnder och förvaltningar som ett exempel på en förändring som eventuellt kan påverka bibliotekarieyrkets arbetsinnehåll och yrkesutövning. Således är vår ansats inte att undersöka hur omorganisationen genomförs utan vi använder den som ett konkret exempel på förändring som kan påverka bibliotekariers yrkesroller. Genom att intervjua folkbibliotekarier i Malmö om hur de ser på sin yrkesroll och den omorganisation som genomfördes våren 2017 ämnar vi skapa kunskap om en profession vars förutsättningar för dess yrkesutövande är i förändring.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Genom att undersöka hur folkbibliotekarier förhåller sig till sin nutida och framtida yrkesroll när de ställs inför utmaningar inom verksamheten är syftet med denna studie att bidra till en djupare förståelse för hur folkbibliotekarier resonerar kring sin profession. Vi vill följaktligen undersöka vad folkbibliotekariers attityder gentemot förändring kan säga om yrkesrollens framtid. Folkbiblioteken och därmed

¹ Masterprogram i arkivvetenskap, biblioteks- och informationsvetenskap respektive museologi (ABM) med inriktning mot biblioteks- och informationsvetenskap.

folkbibliotekariers verksamhetsområden och uppgifter omdefinieras i takt med samhällsutvecklingen. En övergripande intention är att med utgångspunkt i folkbibliotekariers upplevelser diskutera hur samhällets sociala, kulturella och politiska förändringar kan påverka professionen och folkbiblioteket. Med två empiriska forskningsfrågor närmar vi oss detta syfte:

- Vilka attityder gentemot och upplevelser inför omorganisationen av folkbiblioteksverksamheten finns bland yrkesverksamma folkbibliotekarier i Malmö stad?
- Vilka attityder gentemot eller upplevelser av yrkesrollen går att urskilja bland yrkesverksamma folkbibliotekarier i Malmö stad?

Fokus ligger således på en upplevd dimension av föreliggande förändringar och utmaningar gällande omorganisationen och bibliotekarieryrkets nutida samt framtida utformning. Omorganisationen använder vi som ett exempel på förändring som kan påverka bibliotekarieryrket. Med professionsteori som teoretiskt ramverk kommer vi närma oss fenomenen *förändring* och *framtid* utifrån ett fenomenologiskt perspektiv för att urskilja hur bibliotekarier ser på yrkesrollen i relation till olika aspekter av verksamhetsförändring och utveckling.

1.2 Avgränsningar

Vår undersökning rör folkbibliotekarier i Malmö stad. Om inget annat anges ska läsaren utgå från att det är folkbibliotek som diskuteras i uppsatsen. Således är det folkbibliotekarier som avses när det skrivs om bibliotekarier.

1.3 Disposition

I kapitel 1 presenteras ämnet för studien samt dess syfte och frågeställningar och avgränsningar.

I kapitel 2 redogör vi för bakgrunden till omorganisationen av Malmö stads stadsområdesnämnder och tillhörande förvaltningar och hur denna förändring påverkar eller kan tänkas påverka folkbiblioteksverksamheten i staden. Dock är omorganisationen bara ett exempel som vi under genomförda intervjuer använt för att få ta del av respondenternas syn på hur de i sina yrkesroller förhåller sig till förändring. Presentationen av omorganisationen ska därför ses som en bakgrund till det valda exemplet på förändring vi använder oss av i denna studie.

I kapitel 3 görs en litteraturgenomgång av tidigare forskning och annan litteratur som är av relevans för uppsatsens ämne. Kapitlet är uppdelat i fyra avsnitt som belyser olika aspekter av bibliotekarieprofessionen. Det första avsnittet behandlar hur bibliotekarien kan ses som tätt förknippad med biblioteket som institution. Det andra avsnittet behandlar yrkesidentiteter och yrkesroller i relation till bibliotekarieprofessionen. Det tredje avsnittet redogör för kompetenser som tillskrivs bibliotekarien och vad som utgör professionens kunskapsbas. Det avslutande avsnittet

ser på framtida utmaningar professionen kan ställas inför och presenterar ett antal områden som forskning visat att professionen kan utvecklas inom.

I kapitel 4 presenteras uppsatsens teoretiska perspektiv och teoretiska ramverk. Kapitlet är uppdelat i två delar som först behandlar det fenomenologiska perspektivet och de analysverktyg vi valt att använda oss av. Därefter beskrivs det professionsteoretiska ramverket som används för att kontextualisera vår studie om bibliotekarieprofessionen.

I kapitel 5 redogörs för metodval och tillvägagångssätt för studien. Kapitlet är indelat i fyra avsnitt. Det första avsnittet redogör för val av semistrukturerade intervjuer samt tillvägagångssätt för insamling av empiriskt material. I avsnitt två beskrivs urvalsprocessen av intervjupersoner. I avsnitt tre förklaras hur arbetet med bearbetningen av det empiriska materialet gått till. Kapitlet avslutas med etiska överväganden i relation till det empiriska materialet samt vår egen påverkan på det bearbetade materialet.

I kapitel 6 presenteras resultat och analys. Kapitlet introduceras med en inledning följt av en presentation av intervjupersonerna. Kapitlet är sedan indelat i tre avsnitt som i sin tur är tematiserade. I första avsnittet presenteras och analyseras upplevelser inför omorganisationen. I andra avsnittet presenteras och analyseras upplevelser av yrkesrollen. I det sista avsnittet presenteras och analyseras upplevelser av framtid, förändring och utmaningar.

I kapitel 7 diskuteras resultat och analys som presenterats i kapitel 6 i relation till syftesformulering och forskningsfrågor. Diskussionen förs efter teman som går att koppla både till omorganisationen och yrkesrollen. Detta kapitel sammanför alltså resultat- och analyskapitlets olika delar för att underbygga den slutsats som presenteras som ett avsnitt i diskussionen. Slutsatsen följs av ett avsnitt där vi reflekterar över uppsatsens helhet i relation till teori, metod och analysverktyg där vi antar ett självreflexivt förhållningssätt gentemot genomförandet av denna studie. Kapitlet avslutas med förslag på vidare forskning.

Det avslutande kapitlet följs av förteckning för insamling av empiriskt material samt en litteraturförteckning. Sist bifogas de bilagor som är relevanta för uppsatsen. Bilaga A inkluderar intervjufrågan vi skickade via e-post. Bilaga B är den intervjuguide som använts vid samtliga intervjuer. Bilaga C beskriver arbetsfördelningen för uppsatsen.

2 Bakgrund

I föregående kapitel förklaras hur vi kom i kontakt med omorganisationen som var en katalysator till de frågor som uppstod gällande bibliotekarirollen i förändring, vilket är huvudfokus för uppsatsen. För att ge en bild av hur omorganisationen påverkar folkbiblioteksverksamheten kommer vi kortfattat redogöra för delar av omorganisationen som berör folkbiblioteksverksamheten. Vad omorganisationen kommer innebära på en institutionell nivå är däremot inte fokus för vår undersökning. Vi vill återigen understryka att omorganisationen i denna studie används som ett exempel på förändring som kan påverka bibliotekariers yrkesroll. Således har de medverkande bibliotekarierna fått möjlighet att resonera kring sin yrkesroll utifrån ett konkret exempel på förändring som kan ha direkt påverkan på deras yrkesroll. Denna bakgrund presenteras därför för att ge inblick i bakgrunden för intervjuerna, där en intervjudel utgörs av frågor rörande omorganisationen (se bilaga B).

2.1 Malmö stads folkbibliotek

Innan genomförandet av omorganisationen fanns i Malmö stad 11 stadsområdesbibliotek samt stadsbiblioteket, biblioteksbusen och Stadsarkivets bibliotek. Stadsbiblioteket och Stadsarkivets bibliotek organiseras sedan tidigare under Kulturförvaltningen och stadsbiblioteket ansvarar för biblioteksbusen. Nedan följer en presentation av vilka stadsområden som förvaltade vilka bibliotek fram till 1 maj 2017:

- Stadsområde Innerstaden: Garaget
- Stadsområde Norr: Kirsebergsbiblioteket och Masten 2
- Stadsområde Söder: Lindängenbiblioteket och Oxiebiblioteket
- Stadsområde Öster: Husiebiblioteket och Rosengårdsbiblioteket
- Stadsområde Väster: Bellevuegårdens bibliotek, Tygelsjöbiblioteket (filial till Bellevuegårdens bibliotek), Limhamnsbiblioteket och Bunkeflostrands bibliotek (filial till Limhamnsbiblioteket)

2.2 Malmö stad i förändring

Malmö stad har under de senaste två decennierna genomgått två organisationsförändringar där staden 1996 blev indelad i tio stadsdelsnämnder som 2013 blev fem stadsområdesnämnder: Norr, Söder, Öster, Väster och Innerstaden. Stadsområdesnämnderna skapades för att föra politiken närmare medborgarna genom att ”tillhandahålla medborgarna de tjänster samt den hjälp och stöd som lagstiftaren och kommunfullmäktige har bestämt” (Stadskontoret 2016b, s. 7). Den

omorganisation som genomfördes 2013 ”skulle skapa förutsättningar för en mer likvärdig service för Malmöborna och underlätta samverkan mellan nämnderna” (ibid., s. 11). Att erbjuda likvärdig service nämns frekvent i de dokument som finns angående omorganisationen och Kulturnämnden (2016, s. 7) anser att genom att lägga uppdrag på nämnder istället för geografiska områden kommer chanserna öka för att uppnå detta mål. Kulturnämnden är områdesbibliotekens nya huvudman.

Beslutet om en omorganisation grundar sig i att Malmö genomgått och förväntas genomgå stora förändringar under kort tid. Malmö har haft en stor befolkningsökning och beräknas vid tillfället då denna uppsats skrivs växa med cirka 60 000 invånare under en tioårsperiod (Stadskontoret 2016a, s. 3). Befolkningsökningen är en av de främsta orsakerna till att staden är i behov av en omorganisation. Framtida fokus kommer i ett brett perspektiv ligga på välfärdsfrågor, precis som det gör nationellt. Särskilt fokus ligger på att erbjuda tjänster och stöd till Malmöborna framförallt vad gäller vård och omsorg samt individ och familjeomsorg och områden som ringats in som kritiska är: ”barns uppväxtvillkor; likvärdiga insatser, stöd och service; hemlöshet; försörjningsstöd; arbetsmiljö samt brukarens och medborgarens möjligheter till inflytande” (Stadskontoret 2016b, s. 3). En av de viktigaste aspekterna av omorganisationen är att samverkan i staden ska bli bättre. I denna process ska det strävas efter ”öppenhet, samarbete, samverkan, dialog, kommunikation, respekt och tillit” speciellt vad gäller ”gränsöverskridande” arbete (ibid., s. 5). Ambitionen är vidare att:

- tydliggöra ansvar och roller för både politiker och tjänstepersoner,
- ta tillvara möjligheter att effektivisera verksamheten och
- använda de möjligheter som digitaliseringen ger.

Stadskontoret 2016a, s. 7

2.3 Omorganisationen och folkbiblioteksverksamheten

Det främsta syftet med omorganisationen är inte att omorganisera folkbiblioteksverksamheten i staden även om denna verksamhet berörs av förändringarna. Stadsområdena har fram till 1 maj 2017 haft ansvar för ”stadsområdesbibliotek, om sådant finns i området, och annan lokal kulturverksamhet då sådan inte ankommer på kulturnämnden” (Stadskontoret 2016b, s. 9). Detta ansvar tas nu över av Kulturnämnden. I Kulturnämndens (2016, s. 2) remissvar till översynen av stadsområdesnämnderna går att läsa att de är positivt inställda till en omorganisation och att de får det sammantagna ansvaret för Malmös biblioteksservice. Liknande inställning gentemot behovet av ökat samarbete går att uttyda i Malmö stads (2016) biblioteksplan, vilken togs fram innan beslutet om omorganisationen, där det poängteras att biblioteksverksamheten är svåröverskådlig då den har flera huvudmän. Att organisera alla bibliotek under samma nämnd menar Kulturnämnden (2016) är ett steg mot att uppnå likvärdig service i staden. Genom områdesbiblioteken blir Kulturnämnden tydligt lokalt förankrad vilket är viktigt då ”[k]ultur har en tydlig och väl etablerad roll i en hållbar stadsutveckling” (ibid., s. 18). Kulturnämnden (ibid., ss. 12-13) framhåller vidare att digitalisering är en fråga om demokrati och menar att den digitala klyftan måste minskas för att å ena sidan motverka ”social segregering och känslan av utanförskap” men också för att Sveriges offentliga verksamheter går mot

att allt mer förmedlas via digitala plattformar vilket ur demokratisynpunkt är problematiskt då närmare en miljon invånare uppskattas vara utan dator eller liknande teknisk utrustning. Genom samorganisering av biblioteken anser Kulturnämnden att:

Likvärdig IT-standard på samtliga bibliotek samt IT-kompetens hos medarbetarna, garanterar även lika förutsättningar för Malmöborna att använda digital teknik. Detta skapar i sin tur möjligheter att minska den digitala klyftan mellan olika befolkningsgrupper.

Kulturnämnden 2016, s. 7

Det framhävs som särskilt viktigt att alla bibliotek har tillgång till likvärdig teknik och att personalen ska ha möjlighet att använda tekniken för att bedriva fortsatt arbete som främjar det demokratiska uppdraget.

Kulturnämnden (ibid., 13) påpekar fortsättningsvis att biblioteksverksamheten idag även utgör en mötesplats vilket som namnet antyder kan vara en plats för möten mellan medborgarna men även en plats som erbjuder någon slags kommunal service. Ett sådant exempel är medborgarkontor som finns ”på särskild plats eller inhysta på till exempel biblioteken” (Stadskontoret 2016b, s. 13). Vem som ska ha ansvaret för medborgarservice eller hur den ska bedrivas i staden verkar det inte finnas en enhetlig åsikt om utan medborgarkontor samt ”verksamheter som idag innefattar medborgarservice” är med på listan över verksamheter som särskilt behöver utredas (Stadskontoret 2016a, s. 19). Kulturnämnden (2016, s. 6) betonar att Malmö kommun ”har högst andel barn i ekonomisk utsatthet” i Sverige. De menar att samverkan mellan bibliotek och stadens mötesplatser kan bli bättre i en sammanhållen organisation så att barn och unga kan få ”likvärdig tillgång till och spridning av kultur- och fritidsaktiviteter” (ibid.). Ytterligare en dimension av samverkan är att kunna erbjuda kultur- och fritidsaktiviteter som inte kostar något för de som vill delta vilket förutsätter samarbete mellan kulturförvaltningen och fritidsförvaltningen (ibid., s. 12). Vidare kan personalen på stadsområdesbiblioteken ge värdefullt stöd i arbetet med barn och unga då de ofta känner befolkningsgruppen i området väl och kan skapa både dialog med och öka barn och ungas inflytande på verksamheten (ibid., s. 9). Den lokala kännedomen och ”vikten av att inte förlora kontakten med befolkningen i respektive område” betonas även på ett övergripande plan (ibid., s. 7). Vidare understryks att det med omorganisationen finns en avsikt att ta tillvara på ”resurser och kompetens” för att på bästa sätt utveckla välfärdsfrågorna i samhället (Stadskontoret 2016b, s. 3).

2.4 Bibliotekslag och biblioteksplan

För att veta vilka konkreta bestämmelser folkbibliotekarier har att utgå från i sitt yrkesutövande sammanfattas i detta avsnitt kort de styrdokument som folkbiblioteksverksamheten i Malmö främst styrs av. Dessa är bibliotekslagen (SFS 2013:801) och Malmö stads (2016) biblioteksplan. Även Region Skånes kulturplan är relevant för Malmös bibliotek men vi anser att denna inte är lika relevant för vår uppsats som de två förstnämnda dokumenten eftersom avgränsningen för detta arbete är Malmö stad.

Bibliotekslagens ändamålsparagraf 2§ fastställer att biblioteken ska vara tillgängliga för alla och verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till

kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Trots att lagen säger att biblioteken ska vara tillgängliga för alla har prioriterade grupper definierats. De prioriterade grupper som definieras är personer med funktionsnedsättning (4§), de nationella minoriteterna samt personer med annat modersmål än svenska (5§) och barn och ungdomar (8§). Sammanfattningsvis säger lagen att folkbiblioteken ska främja läsning och litteratur och stimulera till läsning framförallt hos barn och unga för att även främja deras språkutveckling. Folkbiblioteken ska därutöver anpassas efter användarnas behov och erbjuda litteratur som passar alla. Därtill ska folkbiblioteken visa hur informationsteknik bidrar till kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet (6§-9§).

Malmö stads biblioteksplan 2016–2020 är det dokument som styr folkbibliotekens verksamheter på lokal nivå. Som nämnt ovan togs planen fram innan omorganisationen var beslutad. Planen är framtagna i samråd med de dåvarande områdesförvaltningarna, skolförvaltningarna, Malmö högskola och Region Skåne med utgångspunkt i bibliotekslagen. I planen identifieras utmaningar för Malmös folkbibliotek. Eftersom det uttrycks en ambivalens inför att de olika biblioteken ska kunna utföra sina uppdrag till följd av att det saknas en helhetsplan för biblioteken efterfrågas mer samverkan. Språkutveckling, pedagogiskt arbete och arbete med medie- och informationskunnighet (MIK) premieras i planen. Även traditionellt arbete med läsfrämjande insatser framhävs som viktigt. Det sammanställs även en karta på kompetensområden som anses som särskilt angelägna för biblioteken, så kallad bibliotekskompetens: MIK, digital biblioteksservice, läsfrämjande, kulturförmedling, interkulturell kompetens, språkutveckling, pedagogisk metod och nätverk och samarbeten. Därtill lyfts biblioteksrummet fram som att utgöra en allt viktigare mötesplats i dagens samhälle (Malmö Stad 2016).

2.5 Sammanfattning

I detta kapitel har dokument för omorganisationen redovisats utifrån vad som anses beröra folkbiblioteksverksamheten i Malmö. Malmö förväntas genomgå fortsatta förändringar, framförallt i relation till en befolkningsökning, vilka ställer krav på staden att bli mer effektiv i sin organisation. Både Kulturnämnden och Malmö stadsbibliotek anser att en organisation där områdesbiblioteken förvaltas av stadsområdesnämnder inte är att föredra. Den lokala kännedom och förtrogenhet områdesbiblioteken har med sina användare värdesätts men denna kunskap anses vara av större värde om den går att samordna vilket tros bli lättare inom en och samma organisation. Omorganisationens syfte är bland annat att genom samordning och samverkan kunna erbjuda likvärdig service till stadens medborgare. Flera områden pekas ut som särskilt viktiga för framtiden, bland annat att biblioteken ska ha likvärdiga IT-resurser, att bestämma medborgarkontorens plats i relation till biblioteken och att arbetet med barn och unga fortsätter vilket kan kräva samarbete utanför biblioteksorganisationen. I nästa kapitel kommer vi, för att bidra till förståelse för hur bibliotekarieprofessionen kan förstås och vad den påverkas av, redogöra för forskning som med olika perspektiv berör bibliotekarieprofessionen.

3 Tidigare forskning

I detta kapitel görs en litteraturgenomgång av forskning och annan publicerad litteratur som är relevant för vårt ämne. Litteraturgenomgången inleds med att presentera en sammanfattning av framstående forskningsbidrag som är relevanta för både detta kapitel och kapitlet som behandlar teori. I det första avsnittet tar vi upp forskning om hur förändringar som påverkar biblioteket som institution även påverkar bibliotekarierna. Det andra avsnittet presenterar hur yrkesroller och yrkesidentiteter behandlats i relation till bibliotekarieprofessionen. Det tredje avsnittet belyser texter som visar på att bibliotekarieyrket är en diversifierad profession i relation till kompetens och kunskapsbas. Det sista avsnittet behandlar framtiden för bibliotekarieprofessionen.

Något som påpekats vad gäller forskning om bibliotekarieprofessionen är att det skrivits mycket om ämnet. Namn som ofta refereras till i texter inom biblioteks- och informationsvetenskap som berör yrkesidentitet och profession är Andrew Abbott (1988, 1998), Thomas Brante (1989, 2009, 2013) och Jan Nolin (2008). Dessa tre forskare har på olika sätt bidragit till det professionsteoretiska fältets utveckling där Abbott är ett internationellt ledande namn och Brante och Nolin är vanligt förekommande namn i svensk forskning. Brante (2009, 2013) skriver om professionsteori på svenska samt professionaliseringsprocesser i Sverige. Nolin (2008) försöker i rapportserien *Vetenskap för profession* förnya professionsforskningen genom att ringa in problemområden åt vilka han även ger förslag på lösningar och därigenom utvecklar han teoribildningen kring professionsteori. På vilket sätt de bidragit till professionsforskningen kommer vi gå igenom i uppsatsens teoridel men anser att de är värda att även nämnas i forskningsöversikten. Inom biblioteks- och informationsvetenskap är Trine Schreiber (2006), Olof Sundin (2003, 2005, 2006) och Anders Ørom (1993) forskare som studerat yrkesidentiteter.

Svensk biblioteksförening gjorde 2008 en forskningsöversikt rörande bibliotekarieprofessionen. Översikten är sammanställd av Anna Kåring Wagman (2008, s. 3) och enligt Svensk biblioteksförening ska forskningsöversikter som denna kunna användas som källa till inspiration och ge stöd till verksamhetsutveckling. Forskningsöversikten belyser att frågan om vad som ska utgöra bibliotekariers verksamhetsområden omdefinieras i en pågående process, särskilt mot bakgrund av de senaste decenniernas tekniska utveckling (ibid., s. 2). I översikten presenteras fem forskningsinriktningar som särskilt centrala inom fältet. Kortfattat kan inriktningarna beskrivas som följer:

- Vad som karakteriserar bibliotekaryrket, vilka kompetenser och kunskaper bibliotekarier besitter samt hur deras yrkesroller och yrkesidentiteter ser ut
- Förändring inom yrket och dess utveckling över tid i relation till tekniska, politiska, kulturella och ekonomiska samhällsförändringar
- Huruvida bibliotekaryrket kan definieras som en profession eller inte utifrån professionsteoretiska kategorier
- Bibliotekariers gemensamma agerande som yrkeskår, undersökningar om, eller på vilka sätt yrkesgruppen försökt hävda sig gentemot andra yrkesgrupper och sina användare
- Bibliotekariers och samhällets bild av yrkesgruppen i relation till att yrket i stor utsträckning är kvinnodominerat

Kåring Wagman 2008, ss. 4-5

Vi positionerar oss i denna uppsats nära de två första punkterna. I översikten presenteras många magisteruppsatser och det betonas att det ofta skrivs något om ämnet varje år (ibid., s. 4). För vår egen del ser vi denna uppsats som en möjlighet att få en djupare inblick i hur det är att vara bibliotekarie, vår framtida profession, vilket vi menar även kan vara fallet med tidigare studentuppsatser. Bibliotekaryrket har på olika sätt behandlats i magister- eller masteruppsatser bland annat av Annette Carlsson och Sofia Nordell (2004), Anders Gullin (2006), Julia Keller och Cecilia Magnusson (2007), Jenny Öström (2012), Sofie Eriksen och Lisa Rosenbäck (2014), Helén Jeppsson och Therese Lindmark (2015) och Ann-Christin Karlén Gramming (2015). Vår uppsats bidrar till denna tidigare studentforskning på så vis att den undersöker bibliotekariers upplevelser av sin profession i relation till framtid med utgångspunkt i aktuella företeelser.

3.1 Bibliotekarieprofessionen i relation till folkbiblioteket som institution

När det skrivs om bibliotekarien dras ofta paralleller till biblioteket som plats. I en biblioteks- och informationsvetenskaplig artikel yrkar Carl Grant (2015) på att biblioteket på många sätt behöver förnya sitt varumärke. Han framhåller att när samhället förändras ändras förutsättningarna för verksamheter både inom privat och offentlig sektor och i takt med förändring behöver verksamheter ibland genomgå omfattande reformer. Den kontext biblioteket befinner sig i har de senaste decennierna genomgått påtagliga förändringar och enligt Grant (ibid., ss. 101-103) behövs därför en omdefinition av vad biblioteket är. Vid en omdefinition av biblioteket menar vi att bibliotekarien bör framhävas som en nyckelfunktion för verksamheten eftersom bibliotekariens yrkesroll är tätt förknippad med biblioteket som institution. Genom att framhäva bibliotekariens många kompetenser menar Grant (2015) kan biblioteket marknadsföra sig på ett sätt som belyser andra aspekter av biblioteket än ett rum för böcker och därmed stärka sin relevans i samhället. I relation till den bild av biblioteket Grant (ibid.) beskriver går det att se en tendens som ämnar att framhäva bibliotekens roll som mötesplats i dagens samhälle, där uttryck som

”from ‘collection to connection’” används för att beskriva en annan sida av biblioteket (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012, s. 588). Således kan folkbibliotekens utveckling mot vad flera beskriver som upplevelsebetonad (Hedemark 2009; Kann-Christensen 2009; Carlsson 2013) sägas peka på en annan utveckling än den Grant (2015) framhåller i sitt resonemang om att folkbiblioteken inte lyckats marknadsföra sig som annat än en institution som tillhandahåller litteratur. Utvecklingen mot ett upplevelseparadigm och ett ökat fokus på biblioteket som mötesplats är en av de faktorer som kan påverka bibliotekarieprofessionen vi intresserar oss för i denna uppsats.

I relation till Grants (ibid.) uppfattning om att biblioteket gått från att vara mer än ett rum för böcker presenterar folkbiblioteksforskarna Henrik Jochumsen och Casper Hvenegaard Rasmussen tillsammans med kulturpolitikforskaren Dorte Skot-Hansen (2012) en modell för hur uppdelningen av folkbiblioteks fysiska rum kan förstås. De menar att modellen framförallt är applicerbar på Norden, författarnas utgångspunkt är den debatt som pågått i Danmark om vilken roll biblioteket bör ha i samhället där de bland annat talar om kulturcenter, kunskapscenter, socialt center och informationscenter (ibid., s. 588). Modellen bygger på fyra områden de identifierar kommit att ta större plats på biblioteket och vi har valt att översätta namnet till fyrrumsmodellen. Rummen de identifierar betonar användarens aktiva deltagande, självuppfyllelse och identitetsskapande: rum för inspiration, rum för lärande, rum för skapande och biblioteket som mötesplats (ibid., s. 598). Författarnas intention är att bibliotek ska kunna anpassa modellen efter lokala förutsättningar och att den ska vara ett hjälpmedel i diskussionen om bibliotekets utformning och roll i samhället: ”What is important is that library professionals, politicians and library users can use the model to discuss and decide which values the public library should be build [sic] upon” (ibid., s. 596). Vad de däremot inte berör är hur denna modell faktiskt påverkar bibliotekariernas yrkesutövande utan istället premieras användares, och till viss del, politikerns inflytande på verksamheten. Vi ser detta som problematiskt då det kan vara lätt att diskutera biblioteket som plats för exempelvis lärande, upplevelser eller möten men vi ser en risk att bibliotekarieprofessionen förbises i denna diskussion.

Vi menar att ett förändrat samhällsklimat påverkar förväntningar som finns på biblioteket och det finns en risk att verksamheter förändras eller anpassar sig efter trender för snabbt. Grant (2015) beskriver att trots bibliotekens höga förtroende i samhället är det samtidigt många som anser att dess relevans börjar bli allt mer otydlig. Att bibliotekens relevans skulle vara ifrågasatt sätter press på bibliotekarierna att bli bättre på att framhäva kompetenser utöver klassiskt litteraturbetonade kompetenser för att visa på sin unika kunskap (ibid., s. 103) och då behålla sin ”expertroll” som bland annat informationsspecialist (Lindberg 2015, s. 14). Nanna Kann-Christensen (2009, s. 209) lyfter ett liknande resonemang vad gäller att förväntningar på biblioteket förändras och pekar vidare på att vilka funktioner biblioteket kommer ha i framtiden ännu inte är tydligt eftersom bibliotekens roll är avhängig hur samhället utvecklas. Jochumsen (2016, s. 49) ställer till och med frågan om folkbibliotekets ”klassiske [sic] identitet” överhuvudtaget har en plats i den nya digitala världen. Ett perspektiv på hur bibliotek kan bedriva sin verksamhet när förväntningarna på biblioteket förändras menar Kann-Christensen (2009) är ett marknadsanpassat perspektiv. Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansens (2012) modell för biblioteket kan på så vis ses som ett led i att marknadsanpassa

biblioteket utifrån användares behov för att hävda sig i ett allt mer konkurrensutsatt samhälle.

Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (ibid.) för fram Malmö stadsbiblioteks förändringsarbete ”The Darling Library in the World”, som ett exempel på hur en traditionell biblioteksverksamhet går mot det upplevelseparadigm som framhävs i deras modell. Hanna Carlsson (2013, s. 15) undersöker i sin avhandling hur förändringsarbetet ser ut under perioden 2009–2011 då hon menar att ”det utgör ett konkret exempel på ett försök att möta den kris och de utmaningar som folkbibliotekssektorn föreställs stå inför”. Hon beskriver hur föreställningar om folkbibliotekens kris och behov av förändring framkommer i förändringsarbetet. Med hjälp av en etnografisk metod närmar sig Carlsson (ibid., s. 27) de yrkesverksammas erfarenheter genom att studera vardagsnära praktiker och vanor. Hennes undersökning kan därför beskrivas som praktiknära. Vi tolkar det som att hon byggt upp en förtroelighet med sina informanter, både med hjälp av den etnografiska metod som använts och även den längre period som ägnats åt att studera det arbete som informanterna vardagligen utför. Vi tolkar denna förtroelighet som viktig för att kunna belysa de processer av förändring Carlsson (2013) diskuterar. Vår undersökning är inte praktiknära på samma sätt som Carlssons (ibid.) studie då vi inte studerat bibliotekarierna i sin yrkesroll. Dock vill vi, i den mån det är möjligt, skildra synen på yrkesrollen ur ett bibliotekarieperspektiv.

Ur ett kritiskt perspektiv granskar Kann-Christensen och Jack Andersen (2009, s. 211) den strategi som kommit att påverka många institutioner inom offentlig sektor, New Public Management (NPM), vilken de i ett bibliotekssammanhang förklarar innebär en syn på att biblioteket ska svara mot ekonomiska villkor snarare än demokratiska villkor. Inom NPM läggs fokus på effektivitet och att med hjälp av kvantitativa mått utvärdera biblioteket (ibid., s. 209). Styrningen mot ”effektivitet och flexibilitet” medför att verksamheter fokuserar på individens behov och ger användare ökat inflytande över verksamheter ”på bekostnad av sociala och kulturella värden” (Carlsson 2012, ss. 47-48). Kann-Christensen och Andersen (2009, s. 209) beskriver vidare att den marknadsanpassade syn på biblioteket NPM förespråkar hänger ihop med en neo-liberal ekonomisk diskurs som gör sig allt mer gällande i samhället. Likt Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) poängterar Kann-Christensen och Andersen (2009, s. 210) att biblioteket i relation till strategier som NPM orienterar sig mot att uppfylla behov istället för att fokusera på vad biblioteken kan bidra med i samhället. I sin avhandling diskuterar Kann-Christensen (2009) omorganisationer av folkbibliotek i Danmark samt organisationsutveckling inom den offentliga sektorn och undersöker vilka uppfattningar det finns om bibliotekets behov av förändring. Vidare diskuterar hon vad som händer när NPM logik möter bibliotekets traditionella professionslogik. Hennes syfte är att undersöka om de två logikerna formar yrkesverksammas föreställningar om skälen till och effekten av planerade organisatoriska förändringar. Hon intresserar sig även för hur det konkreta mötet mellan NPM och en mer traditionell biblioteksverksamhet ser ut i praktiken. Precis som Kann-Christensen (2009) diskuterar förändringar inom biblioteksorganisationen berör en del av vår undersökning en omorganisation och hur den möjligen påverkar professionen och vi ser NPM som en samhällsförändring vilken de bibliotekarier som medverkat i vår studie kan ha erfårit på olika sätt.

Förutom att diskutera bibliotekets nutida eller framtida roll anser vi att det är intressant att undersöka hur samtalet kring detta ämne kan se ut. I sin avhandling belyser Åse Hedemark (2009) hur folkbiblioteket skildras i ett populärkulturellt sammanhang mellan 1970-talet till 2006, där mediala debatter utgör underlaget för hennes undersökning. Hon studerar närmare vilka diskurser och föreställningar som finns angående folkbiblioteket och definierar tre diskurser: den bokliga diskursen, allaktivitetsdiskursen och den informationsförmedlande diskursen. Dock framhåller hon att diskurserna inte ska ses som konstanta eller fixerade utan bör förstås i relation till sin samtid och till varandra. Diskurserna blir enligt oss intressanta i relation till Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansens (2012) modell för bibliotekets fyra rum då vi kan se återkommande teman i diskurserna och rummen.

I den första diskursen, den bokliga diskursen, framhålls vikten av litteratur och läsning samt kultur i kombination med ett starkt bildningsideal och den bokliga diskursen anses vara bevarande till sin karaktär (Hedemark 2009, s. 150). Den bokliga diskursen ser vi, som namnet avslöjar, kan relateras till Grants (2015, s. 102) argument om att biblioteken hittills främst marknadsfört sig med hjälp av boken som medium: ”We simply have not actively defined the perception or the library brand to be about anything except printed books”. Den andra diskursen, allaktivitetsdiskursen, betonar andra aktiviteter än läsning och i diskursen finns en bred syn på vad bibliotekets roll är som påverkats av samtidens politiska debatter (Hedemark 2009, s. 151). Vidare definieras allaktivitetsdiskursen som uppsökande och medför ett ökat fokus på att förstå och sätta sig in i användarens situation (ibid.) och vi relaterar den till det upplevelseparadigm som fått utrymme i Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansens (2012) modell för biblioteket. Den tredje diskursen är den informationsförmedlande diskursen vilken är starkt förknippad med det nya informationssamhälle som var tongivande under 1980-talet. Diskursen kännetecknas av att biblioteken i bred bemärkelse ska tillhandahålla information i olika medieformat och karaktäriseras av att vara framåtblickande och förmedlande (Hedemark 2009, s. 152).

Hedemark (ibid., 154) framhåller att de diskurser hon identifierar har en direkt påverkan på bibliotekarieprofessionen då denna precis som biblioteket måste ”anpassa sig efter och konkurrera med andra verksamheter om användarnas tid och uppmärksamhet”. Att bibliotekarier vidare arbetar inom ”ett starkt reglerat institutionellt system, men ändå ska anpassa sig till en konkurrensutsatt marknad” (ibid.) illustreras enligt oss även i fyrrumsmodellens betoning på upplevelseparadigmet. Hedemarks (2009) resonemang understryker de komplexa villkor som ligger till grund för bibliotekariers yrkesutövande. Även om vi inte uttryckligen kommer använda oss av dessa diskurser i vår analys betonar de områden inom folkbiblioteksverksamheten som relaterar till det arbete som utförs där. Det kan därför vara upplysande att ha vetskap om dessa diskurser för att få djupare kunskap om bibliotekariers förändrade arbetsinnehåll.

3.2 Yrkesidentiteter och yrkesroller

Inom biblioteks- och informationsvetenskap är det flera som intresserat sig för att studera olika professioners yrkesidentiteter och yrkesroller. I en artikel undersöker Fredrik Hanell (2017), ur ett sociokulturellt perspektiv, hur lärarstudenter ger uttryck

för yrkesidentiteter på sociala medier och Olof Sundin (2003) undersöker i sin avhandling sjuksköterskors förhållande till yrkesidentiteter med hjälp av professionsteori. Därtill har bibliotekarieprofessionen återkommande undersökts ur ett professionsteoretiskt perspektiv inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet (Sundin 2006; Sevón 2007; Huvila et al. 2013; Lindberg 2015) men även inom andra fält såsom sociologin (Abbott 1998). I detta avsnitt belyser vi forskning angående yrkesidentiteter och yrkesroller inom bibliotekarie-professionen.

Flera har, som tidigare nämnts, inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet ägnat sig åt att undersöka bibliotekariers yrkesroller och yrkesidentiteter. Ett tidigt bidrag inom fältet är Øroms (1993) text om bibliotekariers olika yrkesidentiteter som publicerades i den danska skriftserien *Biblioteksarbejde*. Det är värt att nämna att textens sammanhang inte är ett akademiskt sådant och bör läsas med hänsyn till denna kontext. Ørom (ibid.) diskuterar och redogör för olika bibliotekarieidentiteter han identifierar under perioden 1960–1990-talet. Dessa identiteter menar han relaterar till hur bibliotekarier förstår sin profession som individer samt i ett yrkeskollektiv. Identiteterna presenteras i kronologisk ordning utifrån den tidsperiod han menar att de varit särskilt dominerande under. Dock framhålls att dessa bibliotekarieidentiteter inte ska tolkas som fasta bestående identiteter vilka endast uttrycks och existerar var för sig utan istället samexisterar och överlappar de varandra. Bibliotekariernas uttryck för dessa identiteter menar Ørom (ibid.) är av samma överlappande natur. En bibliotekarie kan således sägas ge uttryck för olika yrkesidentiteter gällande olika frågor, något som även Sundin (2003) framhäver i relation till sjuksköterskors yrkesidentiteter.

Sammanlagt presenterar Ørom (1993) sex bibliotekarieidentiteter. Under 1960-talet identifieras grovt uppdelat tre identiteter som särskilt framträdande. Den första är kulturförmedlaridentiteten, som karaktäriseras som kultur och litteraturförmedlande. Specialistidentiteten definieras som fokuserad på vetenskap och fackområden och innehar ofta en specialiserad kunskap. BDI-identiteten har ett fokus på biblioteksarbetet som ett hantverk där klassifikation, katalogisering och referensarbete står i fokus medan det läggs mindre betoning vid de, enligt Ørom, intellektuella aspekterna av yrket. Under 1970-talet karaktäriseras socialarbetaridentiteten vilken betonar att förmedlingsarbete inte primärt bör ske i relation till materialet, utan fokus ligger på användarens behov. Vid tillfället för Øroms sammanställning av ovan identiteter skrev han fram ytterligare två identiteter han menade var samtida med framställningen av texten: informationsorganisationsidentiteten och informationsförmedlaridentiteten vilka utmärks av att bibliotekarien värderar kunskap som rör organisation av information. Arbetsuppgifter som kretsar kring att analysera verksamhets- och institutionsspecifika informationsbehov och designa informationssystem premieras i dessa identiteter.

Diskussionen om bibliotekariers yrkesroller och yrkesidentiteter är sedan Øroms (1993) text fortsatt relevant inom biblioteks- och informationsvetenskap. Schreiber (2006, s. 39) skriver om bibliotekarieprofessionens utveckling i Danmark sedan 1960-talet och diskuterar Øroms bibliotekarieidentiteter som hon menar kan härledas till en uppdelning mellan folk- och högskolebibliotekarier. I relation till Øroms (1993) identiteter skriver Schreiber (2006, s. 39) fram ytterligare en identitet: den upplevelseförmedlande identiteten. Schreiber (ibid., s. 42) menar att det på grund av

en kamp om professionens status utvecklats många "subsystemer" inom vilka bibliotekarieidentiteter formas. Dessa subsystem har bland annat formats utefter välfärdssamhällets ekonomiska, historiska och politiska utveckling och har haft stor betydelse för välfärdsstatens professioners självförståelse genom tiderna (ibid., s. 15). Schreiber (ibid., s. 43) menar således att yrkesidentiteten är förknippad med självförståelsen av professionen. Vidare poängterar Sundin (2003, s. 45) att en person kan ge uttryck för flera yrkesidentiteter beroende på situation. I sin avhandling om bibliotekarieyrkets arbetsinnehåll ur ett längre historiskt perspektiv konstaterar Bertil Jansson (2010, s. 12) även att "bibliotekarien av idag är inte en utan flera". Vi förstår mot bakgrund av Sundin (2003), Schreiber (2006) och Jansson (2010) yrkesidentiteter och yrkesroller som flytande där yrkesverksamma kan ses ge uttryck för flera identiteter eller roller samtidigt. Bibliotekarieprofessionen, hävdar Schreiber (2006, s. 43), konstitueras av många olika självförståelser vilket pekar på en inre komplexitet i professionen.

Yrkesidentitet skapas i samspelet mellan professionens självförståelse och hur allmänheten uppfattar professionen. Schreiber (ibid.) menar att samhällsförändringar ställer nya krav på kompetenser inom yrket och dessa krav påverkar professionen och yrkesverksammans självförståelse av sin yrkesroll. En annan aspekt som kan sägas påverka självförståelsen av professionen är hur det omgivande samhället ser på bibliotekarieyrket (Luthmann 2007) eftersom bibliotekariens yrkesroll är "en samhällsroll" som "inbegriper ett socialt sammanhang" (Sevón 2007, s. 211). Sundin (2003, s. 43) utgår från en definition av yrkesidentitet som lyder: "sociala identiteter som skapas, upprätthålls och förändras genom individers och grupperns identifiering av sig själva i relation till hur de blir kategoriserade av andra". Vidare menar han att yrkesidentiteten blir synlig genom hur en person angriper frågor och problem inom yrkesrollen. En kombination av hur en person identifierar och kategoriserar sig själv och hur den blir identifierad och kategoriserad utifrån, samt hur denna person väljer att aktivt delta i gemenskaper är de faktorer som ligger till grund för dennes yrkesidentitet (ibid., s. 44). Angående hur yrkesroller påverkas av hur andra uppfattar professionen presenterar Evgenia Vassilakaki och Valentini Moniarou-Papaconstantinou (2013) en översikt av texter som behandlar hur bilden av bibliotekarien ser ut i olika medier och kontexter mellan 2000 och 2013. Översikten ger insikt i internationell forskning som handlar om bibliotekariens stereotypiska framställning i media samt hur allmänheten uppfattar yrket men berör inte mycket forskning om vilka möjliga roller bibliotekarier eventuellt anammar. Däremot poängterar författarna att hur olika grupper ser på bibliotekarien påverkar de yrkesroller som formas, vilket skapar en växelverkan då rollerna sedan ligger till grund för bilden av yrket. Även om stereotypiska framställningar av yrket säkerligen påverkar hur allmänheten uppfattar bibliotekarien hamnar forskning om just detta område utanför omfånget av denna uppsats som fokuserar på yrkesverksamma bibliotekariers upplevelser av yrket.

Yrkesidentiteter och yrkesroller kan ses som tätt förknippade, men de kan också ses som att belysa olika aspekter av hur en person förhåller sig till sitt yrke. Kerstin Sevón (2007, s. 18) undersöker i sin avhandling hur bibliotekarierollen förändras och utmanas när yrkesutbildningen förändras. Hon förklarar sin förståelse för identitet som "fullständig överensstämmelse" och yrkesidentitet som "en del av en individuell identitet och samtidigt en gruppidentitet för individer med en gemensam referensram

i yrkesutövandet”. Vidare förstår hon yrkesroll som att ha att göra med ”en process som hänger samman med position, förväntningar och beteende i en yrkeskontext” (ibid., s. 19) och vidare är något ”som man kan stiga ur” (ibid., s. 42). Vi tolkar Sevóns (ibid.) resonemang som att en roll är ingjuten med en förväntan på hur en person ska uppträda i sitt professionella yrkesutövande medan en identitet är mer personlig och formas av den person den berör: yrkesidentitet är att vara och identifiera sig med något.

Vi ser att yrkesidentitet och yrkesroll på många sätt överlappar men vår förståelse är, utifrån Sundins (2003, s. 44) resonemang, att yrkesidentiteten är en del av yrkesrollen och därför är rollen mer flytande än identiteten. I relation till Øroms (1993), Sundins (2003), Schreibers (2006) och Sevóns (2007) resonemang har vi valt att använda begreppet yrkesroll eftersom vi är intresserade av att undersöka vilka faktorer som påverkar yrkesutövandet, både vad gäller hur bibliotekarierna ser på sitt eget yrkesutövande samt hur de upplever allmänhetens förväntningar på dem och hur de förväntningarna påverkar deras arbete. Vi är alltså intresserade för hur samspelet mellan verksamhet och samhälle påverkar kontexten för bibliotekariernas yrkesutövande och således hur bibliotekarier upplever en profession i förändring.

3.3 Bibliotekariens kunskap och kompetens

Komplexiteten i professionen kan ibland ses som problematisk men den kan också ses som en grogrund för en organisation som är dynamisk och självreflexiv (Schreiber 2006, s. 44). Ett sätt att förstå bibliotekarieprofessionens komplexitet och uppbyggnad menar Isto Huvila, Kim Holmberg, Maria Kronqvist-Berg, Outi Nivakoski and Gunilla Widén (2013) är att undersöka kompetenser inom yrket. De menar att kompetenser utgör en professions kärna och för att kunna diskutera och beskriva förändringar inom ett yrkesfält behöver denna kärna vara definierad. Kompetens blir således ett centralt begrepp för att förstå en professions uppbyggnad och utformning (Huvila et al. 2013). Bibliotekariens kärnkompetens är enligt Jenny Lindberg (2015, s. 12) dock inte lätt att definiera eftersom det har varit en tendens att olika verksamheter premierar de kompetenser som passar just den egna verksamheten. Vidare betonar Birgitta Olander (2010, s. 1) i en artikel om yrkets framtida kompetenser att eftersom yrket ständigt omformas behöver yrkesverksamma kontinuerlig fortbildning utöver sin examen. Kärnkompetenser blir alltså svåra att definiera då yrket i sig inte är statiskt men som Huvila med kollegor (2013) pekar på kan det vara av värde att försöka definiera dessa kompetenser för att förstå en professions progression. Fackförbundet DIK (2011) har sammanställt en rapport om bibliotekarierykets nutida och framtida kompetenser och ringar in följande områden: digitalisering, läsning, vetenskaplig kommunikation, deltagarkultur, pedagogik och handledning, marknadsföring och akademikerkompetens. Även om dessa kompetenser identifierats i en icke-akademisk kontext är det kompetenser som ständigt diskuteras i litteratur om bibliotekariens yrkeskompetens.

Det finns både personliga och praktiska kompetensområden som anses vara viktiga för bibliotekarier. Även om kärnkompetenser kan uppfattas som svåra att definiera då de, som Lindberg (2015, s. 12) hävdar, bestäms utifrån en subjektiv syn samt är i ständig utveckling presenterar Olander (2010, ss. 2-3) kompetensområden hon anser vara oumbärliga för bibliotekarien i dagens samhälle. Dessa kompetensområden

innefattar att ha simultankapacitet, god social kompetens, god kommunikationsförmåga, kunskaper i informationshantering, IKT-kunskaper, vara öppen för förändring samt att vara strategisk. Utöver dessa kompetensområden menar hon att yrket har vissa kärnkompetenser vilka grundar sig i att söka, sprida och ordna information samt göra den meningsfull och mottaglig för användaren, kunna komma på nya sätt att utvinna kunskap ur informationskällor och att ha förståelse för hur information kan användas taktiskt och strategiskt i olika kontexter. De kärnkompetenser Olander (2010, s. 3) för fram är teoretiska snarare än praktiska och hon menar att teoretisk kunskap är mer hållbar än praktisk kunskap och att bibliotekarier vars yrkeskunskap är teoretisk snarare än praktisk ofta är mer flexibla och öppna för förändring. Hon framhåller dock att det är i samspelet mellan att ha en vetenskaplig teoretisk grund och praktiskt utövande som yrkesidentiteten formas (ibid.). Olanders kompetensområden läser vi som att vara knutna till individen till skillnad från DIKs definierade kompetensområden som mer fokuserar på praktiska färdigheter inom definierade områden. Dagens bibliotekarie kan alltså på många sätt sägas behöva besitta en slags personlig lämplighet, vilket vi menar efterfrågas inom många serviceyrken. Huruvida bibliotekarieryrket kan betraktas som ett serviceyrke eller inte diskuteras nedan.

En av de faktorer som påverkat bibliotekarieryrket avsevärt är de senaste decenniernas IKT-utveckling (Sundin 2006; Hedemark 2009; Huvila et al. 2013; Lindberg 2015). För att återknyta till avsnittet ovan som diskuterar att bibliotekarien ibland ses som synonymt med biblioteket, ställer Jochumsen (2016, s. 49) frågan om den digitala utvecklingen alltigenom försakat bibliotekens, och då även bibliotekariens, funktion som informationsförmedlare till förmån för upplevelsecenter. I motsats till Jochumsens (2016) påstående att den digitala utvecklingen skulle göra bibliotekarien obsolet hävdar Lindberg (2015, s. 13) snarare att yrket är en ”nyckelprofession” i det nya informationssamhället. Vidare diskuterar Huvila med kollegor (2013) hur ny teknik och tekniska framsteg påverkat bibliotekarieryrket och vilka konsekvenser den haft på vad som anses vara yrkets kärnkompetens. De studerar hur yrkesverksamma bibliotekarier i Finland ser på förändringar i yrket och resonerar kring sin yrkesidentitet och kompetens. Vad som framkommer i studien är att trots att ett fenomen som teknologisk utveckling utmanar bibliotekets roll i samhället riskerar inte bibliotekarieryrket att tappa sin samhällseliga relevans och status. Om bibliotekarier lyckas hitta strategier för att verka i samspel och utvecklas med nya tekniker och trender kommer de behålla sin relevans och samtidigt bidra till vidareutveckling av yrket och dess så kallade kärnkompetenser (Jansson 2010; Huvila et al. 2013), vilka går i linje med de kärnkompetenser som presenteras av Olander (2010) ovan. Ett exempel på hur bibliotekarier utvecklar sin yrkesroll kan enligt Sundin (2005) vara hur högskolebibliotekarier arbetar med undervisning i informationskompetens. Han beskriver: ”Att etablera begreppet informationskompetens och fylla det med innehåll kan då sägas skapa en ’ny’ expertroll för bibliotekarier” (ibid., s. 114). Vår studies ansats är inte att specifikt diskutera hur tekniska framsteg påverkar folkbiblioteket. Däremot är vi intresserade av vad bibliotekariens roll utgörs av i relation till samhällseliga förändringar som har påverkat folkbiblioteket. Den tekniska utvecklingen ser vi som en av många förändringar som på olika sätt kan påverka bibliotekarieprofessionen och de yrkesroller som formas.

Som tidigare nämnts påverkas yrkesroller av förändringar inom vad som anses vara professionens kärnkompetenser vilket kan härledas till både samhällsförändring och allmänhetens syn och förväntningar på professionen. Vassilakaki och Moniarou-Papaconstantinou (2013) redogör för vad olika grupper tror att bibliotekarien arbetar med och vilken status yrket har i jämförelse med andra yrken och konstaterar att allmänheten är omedveten om bibliotekariers utbildning och yrkesfärdigheter. Jansson (2010, s. 52) menar att allmänhetens omedvetenhet kan bero på att biblioteksanvändarna sällan ser bibliotekarien ”utföra sina sysslor” och därför drar slutsatsen att yrket inte kräver några specialkunskaper. Trots allmänhetens okunskap och negativa uppfattningar angående yrkets status, lön och kunskapsbas framkommer i Vassilakaki och Moniarou-Papaconstantinou (2013, ss. 364-365) studie även positiva uppfattningar vad gäller bibliotekariers personliga egenskaper. Dock fastslår författarna att informationsspecialister, däribland bibliotekarier, behöver bli bättre på att aktivt marknadsföra en positiv bild av sig själva för att bryta ett negativt mönster (ibid., s. 461), vilket även framhävs i Svensk biblioteksförnings forskningsöversikt (Kåring Wagman 2008). Heather Seminelli (2016) för ett liknande resonemang och understryker att bibliotekarier skulle kunna öka sitt självförtroende och bli bättre på att framhäva bibliotekariers betydelse för biblioteket som institution och därmed höja yrkets status. Att marknadsföra en positiv bild medför tillika att visa på professionens samhällsrelevans: ”Our new brand must reach out and extend across all the different media used in conveying existing knowledge. It must also embrace many people in many societies in order to expose them to the value of librarianship in creating new knowledge” (Grant 2015, s. 104).

3.4 Framtida utmaningar för en diversifierad profession

Vi har i föregående avsnitt presenterat forskning som på flera sätt adresserar vad vi menar är utmaningar bibliotekarieprofessionen står inför. Bland annat, i relation till Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012), går biblioteket på flera sätt mot ett upplevelseparadigm för att konkurrera om användare som söker sig till andra verksamheter för att exempelvis finna information. I detta avsnitt kommer vi ta upp ett par områden som framkommer som särskilt utmanande för bibliotekarieprofessionens framtida utformning. Jansson belyser att en utmaning inom professionen är vilka aspekter av bibliotekariens mångsidiga profession som i framtiden ska ges tyngd:

För att vara en bibliotekarie skall man katalogisera, klassificera, vägleda i litteraturval alltså ’reduce the anonymity of books’, vårda kulturarvet i form av skrivna dokument och vakta dem i akt och mening för att hindra denna form av kulturarv från att skingras eller rent av förgås, ty bibliotekarierna är i hjärtat av vårt samhälle minnets levande aktörer. Möjligen borde denna uppgift betonas betydligt starkare i framtiden och bli tyngre nu när den nya teknikens medium ännu inte bjuder en så säker bevarandeform av det som skrivs som vi hittills varit bortskämda med.

Jansson 2010, s. 50

Bibliotekarier ser vi som att verka i ett gränsland mellan att bevara det som anses vara deras traditionella arbetsinnehåll och att proaktivt hävda sin existens i ett allt mer konkurrenskraftigt samhälle. Jansson (ibid., s. 12) hävdar dock att bibliotekarier ibland söker sig till områden som ligger långt bort från den ”traditionellt accepterade”

verksamheten vilket kan ha en negativ inverkan på forandet av ”en klar yrkesidentitet”. Ett nutida fenomen som haft, och troligen kommer fortsätta ha, en stor påverkan på biblioteket är NPM-trenden (Kann-Christensen 2009; Kann-Christensen & Andersen 2009).

I och med samhällsförändringar krävs nya eller utveckling av redan befintliga kompetenser. I relation till utbildningssektorns fortsatta expansion påstår Hedemark (2009, s. 10) att högre krav har kommit att ställas på bibliotekariens pedagogiska roll. Hon kopplar även vikten av de pedagogiska inslagen till att folkbiblioteken ska ”utbilda användarna till att bli goda medborgare” (ibid., s. 97), ett konstaterande hon refererar till Bosse Jonsson (2003). Lindberg (2015) delar Hedemarks (2009) uppfattning och skriver att högskolebibliotekariers yrkesutövning allt mer kommit att inbegripa pedagogiska inslag. Utökningen av pedagogiska moment menar Lindberg (2015, s. 31) har ett professionsstrategiskt syfte: det gör yrkeskårens arbetsuppgifter mer avancerade. Vidare påpekar Elin Lucassi (2015, s. 7) i en antologi att många bibliotekarier är ovetandes om ”den pedagogiska roll som följer med uppdraget”. Antologin är sammanställd på uppdrag av Kungliga biblioteket och innehåller bibliotekariers personliga berättelser och erfarenheter av pedagogik främst utifrån ett högskolebibliotekarieperspektiv.

Ett område som kan vara problematiskt om den rätta kompetensen inte finns är exempelvis IKT. Huvila med kollegor (2013, s. 200) poängterar att biblioteken och bibliotekarier har ställts inför teknologiska förändringar tidigare, bland annat under 60- och 70-talet, och diskussioner angående yrkets framtid har behandlat frågan om bibliotekarier kommer att överleva den digitala utvecklingen och vilka färdigheter de då kommer behöva, en fråga som även berörs av Jochumsen (2016). Kann-Christensen och Andersen (2009, s. 209) betonar att det är svårt att veta hur biblioteksutvecklingen kommer att se ut eftersom det är omöjligt att förutse framtiden och därför är osäkerhet och förändring begrepp som biblioteken och bibliotekarierna möter varje dag. Trots tankar om en oförutsägbar framtid framhäver Lindberg (2015, s. 11) att ”biblioteken och bibliotekarierna ofta varit framsynta aktörer i sin samtid” och Kåring Wagman (2008, s. 5) menar att ”bibliotekarierna kan betraktas som en orädd yrkesgrupp, eftersom de vågar vrida och vända på sin egen yrkesroll och ställa svåra frågor, inte minst till sig själva”. Fackförbundet DIK önskar dock se att bibliotekarierna vågar röra sig bort från biblioteket som institution för att visa på professionens värde:

Om vi bibliotekarier kan lära oss att arbeta mer strategiskt, dvs inte bara följa utvecklingen, utan också leda den, bestämma oss för vad vi vill uppnå, lära medan vi gör, våga pröva och misslyckas - då kan vi se en framtid där professionen bibliotekarie är mer central än institutionen bibliotek.

DIK 2011, s. 21

DIK (2011) pekar på att bibliotekarieyrket är tätt förknippat med biblioteket som plats och att förhållandet mellan institutionen och yrkeskåren kan vara problematiskt för professionen. Som nämnt i tidigare avsnitt diskuterar Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) att biblioteket som plats förändras. Baserad på en större studie ägnar Katarina Michnik (2014) en artikel åt att undersöka vilka utmaningar folkbiblioteken i Sverige står inför genom att fråga folkbibliotekschefer hur de ser på framtiden. Hon menar att utmaningar kan komma utifrån och inifrån

verksamheten och identifierar sju faktorer som särskilt framträdande: ekonomi, förändrade sociala villkor, allmänhetens syn på folkbiblioteket, minskat användande av folkbiblioteket, bibliotekspolicys, folkbibliotekets aktiviteter samt personal och dess kompetens (ibid., s. 430). Vad gäller de utmaningar som kommer inifrån nämner Michnik (ibid., s. 432) att biblioteken ibland har svårt att erbjuda allmänheten vad de vill ha på grund av ekonomiska orsaker men också att kompetensen inte alltid finns bland personalen. Att det inte finns kompetens menar hon relaterar till att biblioteken inte har resurser för att anställa tillräckligt med personal. Ytterligare en faktor som är framträdande i Michniks (ibid.) undersökning är att biblioteks-personalen inte marknadsför verksamheten tillräckligt bra och därmed förlorar besökare. Behovet av marknadsföring av biblioteken adresseras i flera forsknings-bidrag som ett område biblioteken, och bibliotekarierna, måste bli bättre inom (Vassilakaki & Moniarou-Papaconstantinou 2013; Michnik 2014; Grant 2015).

Bibliotekarien behöver bli mer synlig på biblioteket och kan enligt Lorri Mon och Lydia Eato Harris (2011) av olika anledningar upplevas som anonyma av sina användare. Anledningar till varför bibliotekarien kan förstås som anonym är exempelvis att de sällan har identifierande namnskyltar, att användare sällan begärs presentera sig vid namn och att bibliotekarier ofta förflyttar sig i den fysiska lokalen vilket hindrar återkommande användare att forma några särskilda band till en specifik person (ibid., s. 352). De menar att om bibliotekarier upplevs som anonyma är det svårare för användare att veta vad de kan förvänta sig av yrkeskåren vilket relaterar till Janssons (2010, s. 52) påstående om att vetskapen om bibliotekariens specialkunskaper går förlorad då merparten av arbetsuppgifterna utförs i "icke-publika utrymmen". Vidare, eftersom bibliotekets kostnader är osynliga för dess användare har användarna i fråga svårare att värdera bibliotekarier och det jobb de utför (Mon & Eato Harris 2011, s. 353). På så vis går det att härleda Mon och Eato Harris (2011) tes om att bibliotekariens anonymitet påverkar förväntningarna på professionen till Vassilakaki och Moniarou-Papaconstantinou (2013) påstående om att det sker en växelverkan mellan formandet av yrkesidentitet och samhällets förväntningar på eller okunskap om professionen.

Bibliotekarier ställs allt oftare inför arbetsområden som kan anses hamna utanför den egna professionen. Lynn Westbrook (2015) framhåller till skillnad från Mon och Eato Harris (2011) att bibliotekarien på många sätt kan komma nära sina användare. Ibland, menar Westbrook (2015), kan denna närhet innebära problem, exempelvis när bibliotekarier ofrivilligt får information om människors livssituationer genom de frågor som ställs eller dokument som efterfrågas vilket kan medföra att bibliotekarier försätts i situationer där det kan vara svårt att dra en gräns mellan vad som är bibliotekariens uppgift och vad som i större utsträckning liknar socialt arbete. Hon menar därför att bibliotekarier inte kan undkomma att vissa arbetsuppgifter är mer associerade med socialt arbete och vidare skriver Westbrook (ibid., s. 8) att bibliotekarier i sitt arbete "step into people's most vulnerable sense of self, bringing their facts, explanations, processes, information-literacy lessons, and more". Westbrook (2015) uppfattning om bibliotekariens relation till sina användare är motsatt Mon och Eato Harris (2011) beskrivning av bibliotekarien som anonym. Vår förståelse för relationen mellan användare och bibliotekarie kan placeras någonstans mellan dessa två uppfattningar.

Likt Westbrook lyfter Abigail Luthmann (2007) fram argumentet att bibliotekarieryrket är ett serviceyrke som döms utefter förmåga att interagera med användarna. Bland de kompetenser som Olander (2010) för fram är serviceaspekten framtonad och Jansson (2010, s. 177) härleder att yrket har inbegripit ett ”servicemoment” ända sedan 1400-talet. Mot bakgrund av att bibliotekarieryrket varit ett serviceyrke sedan 1400-talet tror vi att serviceaspekten av bibliotekarieryrket kommer vara av fortsatt betydelse. Vidare påpekar Luthmann (2007, s. 779), precis som Grant (2015), att biblioteksanvändare måste kunna förvänta sig likvärdig service vilket biblioteket de än vänder sig till. Ett steg i att styra allmänhetens förväntningar är som flera betonar att biblioteken och bibliotekarierna måste bli bättre på att marknadsföra sina kompetenser och kunskapsområden och samtidigt visa på att de värdesätter sin profession (Vassilakaki & Moniarou-Papaconstantinou 2013; Minchik 2014; Grant 2015; Seminelli 2016).

Serviceaspekten åsido och trots stort fokus på IKT och dess fortsatta framtida betydelse betonar Olander (2010, s. 4) att de traditionella bibliotekariekompetenserna är viktiga att bevara. Då professionen genomgår ett stort generationsskifte finns det mycket kollektiv och individuell yrkeskunskap som kan gå förlorad när många bibliotekarier går i pension. På grund av risken att denna yrkeskunskap kan gå förlorad menar Olander (ibid.) att det är viktigt att yrkesgruppen hittar lösningar för att överföra denna kunskap. Bibliotekarier har på många sätt stor ”frihet att tolka och utforma sitt uppdrag utifrån ett genuint engagemang” (Schulz Nybacka 2013, s. 77) och vi ser att yrkeskåren har goda möjligheter att möta de utmaningar ett generationsskifte kan innebära. Det finns många olika riktningar professionen kan ta för att möta framtida utmaningar. Kunskapsteoretikern Eva Schwarz (2016) har på uppdrag av Region Stockholm sammanställt en antologi om bibliotekariens praktiska kunskap där yrkesverksamma bibliotekarier i en skriftserie delar med sig av berättelser ur sina yrkesliv och får tillfälle att reflektera över sin egen verksamhet. Schwarz (ibid., s. 7) menar att berättelserna kan användas som underlag för ”gemensamma reflektioner” kring ett yrke som dagligen utmanas i sitt yrkesutövande. Essäerna som folkbibliotekarierna bidrar med behandlar ämnen som spänner över etiska dilemman, hur det är att förväntas kunna allt och hur kunskapsbasen för en profession förändras när arbetsuppgifter försvinner i takt med samhällets utveckling. För att möta framtiden behövs kunskap om idag vilket vi och medverkande bibliotekarier bidrar till med denna studie.

3.5 Sammanfattning

I det aktuella kapitlet belyser vi inledningsvis tidigare forskning som bidragit till förståelsen för hur bibliotekarieprofessionen är kopplad till biblioteket. Hur yrkesidentiteter och yrkesroller behandlats inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet diskuteras främst med anknytning till bibliotekarieprofessionen. Därefter redogör vi för forskning som adresserar den komplexa uppbyggnaden av professionens kunskaper och kompetenser och vilken betydelse kompetenser kan ha för professionen. Avslutningsvis presenterar vi i detta kapitel forskning som relaterar till professionens framtid och de utmaningar professionen kan sägas stå inför.

4 Fenomenologiskt perspektiv och professionsteoretiskt ramverk

Vi har i denna uppsats valt att använda oss av fenomenologisk teori som ett perspektiv och professionsteori som ett ramverk. Vi kommer i det här kapitlet redogöra för de delar inom respektive teoribildning vi menar kan användas för att skapa en djupare förståelse för hur bibliotekarier förhåller sig till sin yrkesroll. De två teorierna kommer att användas på olika sätt: professionsteori som en kontext inom vilken vi placerar vår biblioteks- och informationsvetenskapliga undersökning och fenomenologisk teori som ett *sätt* att undersöka upplevelser inom denna kontext. Under metodkapitlets avsnitt *Användning av teoretiska perspektiv och ramverk* beskrivs ingående hur teorierna används och appliceras på det empiriska materialet.

4.1 Fenomenologi som teori och metod

Vi har valt att närma oss de formulerade forskningsfrågorna utifrån fenomenologisk teori vilken fungerar som ett perspektiv i vår studie. Fenomenologisk teori syftar till att beskriva upplevelser av särskilda fenomen (Szklański 2009, s. 106). Vårt empiriska material ges i den genomförda analysen en tonvikt på upplevelser av dels förändring och dels yrkesrollen. Det främsta skälet till varför vi valt att använda oss av fenomenologisk teori som ett perspektiv för vår analys är teorins fokus på upplevelser. Ytterligare en anledning till varför vi menar att fenomenologi lämpar sig för vår studie är att framtiden kan behandlas som ett fenomen (Bjurwill 1995, s. 50). Christer Bjurwill (1995) beskriver ingående hur, utifrån ett fenomenologiskt perspektiv, framtiden kan tolkas som ett fenomen och hur vi med hjälp av särskilda analysbegrepp kan förstå upplevelser av föreställningar om framtiden. Denna del av fenomenologin kommer vi utförligare beskriva under *Framtiden som fenomen*.

4.1.1 Fenomenologins grunder

För att närmare beskriva och skapa förståelse för hur vi kommer använda oss av fenomenologi ges i det här avsnittet en översiktlig och kortfattad bild av fenomenologi som teoribildning.

Teorin har sitt ursprung i Edmund Husserls skrifter om fenomenologi och har sedan dess skapande kring 1900-talets början vidareutvecklats i flera riktningar och av olika filosofer (Bjurwill 1995, s. 5, 19). Den fenomenologi som Husserl utvecklat beskrivs av Andrzej Szklański (2009, s. 107) som en teori om samspelet mellan objekt och mänskliga medvetande; upplevelser av verkligheten. En annan definition görs av Husserls efterföljare Herbert Spiegelberg (1975, s. 3) som menar att fenomenologins primära syfte är att beskriva och undersöka fenomen som medvetet upplevda. Dessa

beskrivningar och undersökningar ska i den mån det är möjligt göras utan förutfattade meningar om samband mellan upplevelsen och föremålet för upplevelsen (ibid.).

Fenomen kan definieras som det som visar sig och det som blivit föremål för eftertanke och betraktande (Bjurwill, 1995, s. 42). Att människan som betraktar eller tänker kring det som visar sig har en intentionalitet och ett medvetande är också en del av ett fenomen (ibid.). Intentionalitet beskrivs i sammanhanget av Don Ihde (2001, s. 37) som den form som ger upplevelser vissa riktningar, eller av Szklarski (2009, s. 107) som meningsskapande. Fenomenologi inriktar sig således på samband mellan det som upplevs och sättet det upplevs på. Alla upplevelser ses inom fenomenologi som riktade, med det menas att de alltid står i korrelation till det som upplevs (Ihde 2001, s. 38). Fenomen är inom fältet således ett brett begrepp som enkelt beskrivet innefattar att någonting upplevs av någon. Det är relationen mellan något, i bred bemärkelse: föremål, föreställningar, tankar etc., och upplevelsen av detta något som fenomenologi intresserar sig för.

Fenomenologi som metod kan enligt Szklarski (2009, ss. 111-112) appliceras på kunskapsområden som gäller ett fenomen, i vår studie kan kunskapsområdet förklaras som upplevelser av förändrade yrkesroller. Fenomenologisk metodologi inom samhällsvetenskapen har sina rötter i Husserls lära men är även förknippat med Heidegger, Merleau-Ponty och Ricoeurs teorier (ibid., s. 109). Szklarski (ibid.) beskriver hur fenomenologisk metodologi inom samhällsvetenskapen särskilt utgörs av två huvudinriktningar: induktivt förhållningssätt och förståelseinriktning. Förståelseinriktning avser ett fokus på att genom tolkning undersöka betydelse och mening i mänskliga upplevelser. Helheten i en upplevelse och förståelsen av denna är central snarare än objektet för upplevelsen (ibid., s. 110). Att ha ett induktivt förhållningssätt grundar sig i ett fokus på det empiriska materialet och att tolkningar, teorier modeller och hypoteser om det fenomen som utforskas måste vara ”inaktiva” i forskningsprocessen, det vill säga att de måste reduceras till den mån det är möjligt (ibid.). I denna studie ämnar vi använda fenomenologi som metod enligt den förståelseinriktning som beskrivs. Vi ämnar inte söka essensen eller som Szklarski (ibid., s. 111) beskriver ”det mest väsentliga i den utforskade upplevelsen”. Istället ansluter vi oss till Ihdes (2001) förståelse av att fenomenologiska redogörelser utgörs av någon form av upplevelse och ett avstånd för att kunna tematisera denna upplevelse. Således krävs en distans och en reflektion av upplevelsen. Reflektionen kan ses som en andra upplevelse: en upplevelse av upplevelsen (Ihde 2001, s. 42). Fenomenologiska redogörelser kan liknas vid det arbete vi utfört i denna studie. Vi har försökt hålla en distans till de insamlade intervjumaterialet för att kunna tematisera och bearbeta det. Eftersom vår ansats är att undersöka bibliotekariers upplevelser av sin yrkesroll och förändring kan det material som presenteras i *Resultat och analys* ses som våra upplevelser av bibliotekariernas redogörelser för sina upplevelser. Vi vill framhålla att vi ser en svårighet i att diskutera essensen av de upplevelser som bibliotekarierna i denna studie återgett under intervjuerna. Ansatsen i denna studie är därför inte att diskutera essensen av upplevelser utan vi vill ge beskrivningar samt tolkningar av vilken typ av upplevelser bibliotekarierna erfarit.

4.1.2 Framtiden som fenomen

Framtiden kan inom fenomenologi ses som ett särskilt fenomen. Människors vetenskap om morgondagen innebär ett medvetande kring att det finns någonting annat

(Potentialitet) än det som finns nu (Aktualitet) (Bjurwill 1995, s. 50). En stor del av människors kollektiva och individuella agerande sker utifrån föreställningar om framtiden (ibid., s. 51). Förhoppningar och rädslor kan präglade människors framtidssyn men även troliga scenarion eller idéer som inte är sannolika att ske kan utgöra hur personer ser på framtiden (ibid., s. 56). Det är tydligt att det är många faktorer inblandade i vad som utgör föreställningar om framtiden och att det varierar beroende på individ, grupp eller sammanhang.

Bjurwill (1995) introducerar några begrepp som kan vara användbara för att skapa förståelse för och beskriva upplevelser av framtiden. Han talar om att förhållningssätt gentemot framtiden kan präglas av passivitet och aktivitet samt *Optimism* och *Pessimism* (ibid., ss. 51-53). Han framhåller att människors förhållningssätt till världen karaktäriseras av att vara nyanserat och därför ska dessa begrepp inte ses som statiska punkter för att beskriva människors renodlade polariserade förhållningssätt gentemot framtiden, utan snarare ses som verktyg för att beskriva hur upplevelser kan positioneras utifrån begreppen (ibid., s. 53). Framtiden kan inom fenomenologi ses med ett fokus på dimensionen *Aktualitet - Potentialitet* (ibid., s. 50). Vad gäller människan eller individen i detta sammanhang är det möjligt att ställa begreppen aktualitet och potentialitet i relation till *Optimism* och *Pessimism* (ibid., s. 52). Eftersom vi är intresserade av bibliotekariers upplevelser gentemot föreliggande förändringar menar vi att begreppen *Aktualitet - Potentialitet* och *Optimism - Pessimism* kommer vara användbara begrepp för att analysera och förstå det som bibliotekarierna i denna studie uttryckt.

Begreppen *Aktualitet* och *Potentialitet* är inom fenomenologi relaterade till förståelse av tid. Inom fenomenologi uppfattas tid som någonting både statiskt och dynamiskt, där nuet kan ses som en del av en cykel i ständig relation till dåtid och framtid. Nuet betraktas som ett tillstånd vilket är det enda som ”är” eller ”finns” och därmed finns en *Aktualitet* i det som kan kallas det verkliga nuet. Nuet har också en inneboende *Potentialitet*, vilket kan kallas det möjliga nuet (ibid., s. 22). I uppsatsens metodkapitel kommer vi närmare förklara hur vi använder de fenomenologiska begrepp som presenterats.

4.2 Professionsteori

I kapitlet *Tidigare forskning* belyser vi forskningsbidrag som handlar om yrkesroller och yrkesidentiteter. Eftersom vi är intresserade av att undersöka bibliotekariers yrkesroller när de ställs inför omfattande förändringar har vi valt att använda professionsteori som ett ramverk för vår studie. I detta avsnitt redogör vi för professionsteorins bakgrund och den del av fältet som rör semiprofessioner och välfärdsprofessioner eftersom bibliotekarieprofessionen anses vara ett yrke som tillhör dessa kategoriseringar (Brante 2009).

Professionsteori är ett stort och komplext forskningsfält som från början utvecklats inom sociologin (Nolin 2008, s. 10). Ett fokus inom det professionsteoretiska forskningsfältet är viljan att definiera begreppet profession för att kunna diskutera vilka yrken som kan kategoriseras som professioner respektive inte (ibid., s. 9). Det samtida professionsteoretiska fältet ryms inte enbart inom sociologi utan kan ses som en interdisciplinär teori (ibid., s. 16). Inom biblioteks- och informationsvetenskap har

flera skrivit om bibliotekarieyrket ur ett professionsteoretiskt perspektiv (Abbott 1998; Lindberg 2015; Schreiber 2006; Sundin 2006).

Framväxten av det professionsteoretiska forskningsfältet relateras specifikt till två olika perspektiv. Det ena perspektivet kopplas till funktionalismen och kan sammanfattas som ett synsätt vilket lägger tonvikt på professioners autonoma och självständiga karaktär samt att medlemmar inom professioner främst drivs av altruism: en osjälviskhet, och en vilja att verka för samhällets bästa (Brante 2009, s. 19). Det kontrasterande perspektivet kan sägas stå i motsättning till denna uppfattning och fokuserar på hur professioner och dess medlemmar drivs av makt och egenintressen (Brante 2009, s. 21; Nolin 2008, s. 17). Maktperspektivet och det funktionalistiska perspektivet har allt mer kommit att ses som otillfredsställande för att beskriva professioners komplexitet (Brante 2009; Weisbjerg & Elbehausen 2006). Mot bakgrund av detta är Brante (2009) en av dem som försökt definiera vad som utgör professioner. Han menar att professioner inte bör definieras utifrån huruvida de är altruistiska eller drivna av egenintresse eftersom dessa attribut är omväxlande och kulturellt betingade. Definitionen Brante presenterar lyder:

Professionella yrken är i något avseende organiserade, relativt autonoma bärare och förmedlare av samhälleligt sanktionerade, abstrakta kunskapssystem som ger dem förmågan att utföra handlingar som uppfattas som svåra, skickliga och värdefulla av allmänheten/klienten.

Brante 2009, s. 28

Samtidigt understryker han det problematiska med att försöka definiera och avgränsa begrepp som profession, eller liknande begrepp som ”klass” och ”paradigm”, då han pekar på att det är historiska sociala fenomen som vi inte har möjlighet att till fullo förstå. Han menar också att för snäva definitioner av den här typen av begrepp kan ha negativ påverkan på forskning eftersom forskningsresultat riskerar att bli begränsade (Ibid., s. 29).

En kritik som riktats mot det funktionalistiska perspektivet och maktperspektivet är att de inte tar i beaktning att yrkesverksamma inom professioner arbetar i reella organisationer och har olika typer av legitimitet (Weisbjerg & Elbehausen 2006, s. 144). Abbott (1988) har beskrivit hur professioner verkar i ett samhällssystem och därmed påverkar varandra. Han beskriver också professioners interna dynamik där konkurrens om bestämmanderätt över olika områden påverkar professioner (ibid., s. 33). Med begreppet jurisdiktion beskriver han vilka befogenheter professioner gör anspråk på i relation till hur den sociala organisationen av professionen ser ut och hur samhället och dess medborgare ser på vad professioner har legitimitet att göra (ibid., s. 59). Jurisdiktion definierar Abbott (ibid., s. 33) som legitimitet att kontrollera och utföra särskilda arbetsuppgifter: professioners autonomi. Vidare menar Abbott (ibid.) att olika professioner, och interna dynamiker inom samma profession och deras jurisdiktion bör ses i ett interagerande system som kan liknas vid en ekologi.

Brante (2009) gör en ansats att konkretisera begreppet profession genom att definiera tre olika ”skikt” av professioner: preprofessioner, semiprofessioner och klassiska professioner. Preprofessioner karaktäriseras som drivna av att skapa behov och marknad för den kompetens professionen besitter (ibid., ss. 30-31). Brante (2009) spårar preprofessioners ursprung till samhällsförhållanden som att välfärdsstaten

upphörts byggas ut samt att offentlig sektor utvecklas i riktningen av att allt oftare privatiseras. Även ett generellt premierande av ”entreprenörsanda” och en nyliberal ideologi som betonar betydelsen av marknaden menar han varit betydande för preprofessionernas framväxt (ibid., s. 32). Många yrken, såsom fastighetsmäklare, fritidsledare och dataprogrammerare, kan definieras som preprofessioner och idag kan preprofessioner finnas inom områden som inte alltid haft en grund i akademisk utbildning, såsom kost, turism och design (ibid., s. 31). Semiprofessioner växer fram under tidigt 1900-tal och är kopplade till välfärdssamhällets utveckling och tillhör därför ofta offentlig sektor (ibid., ss. 30-31).

Ett annat utmärkande drag för semiprofessionerna är att de har sin grund i längre akademisk utbildning samt möjlighet att forska vidare inom utbildningens ämne, Brante (2009, s. 30) exemplifierar med lärare och forskning inom pedagogik eller socionomer med forskningsfältet socialt arbete. De klassiska professionerna har organiserats främst under 1800-talet men har ett ursprung som går längre tillbaka i tiden. De yrken som kan definieras som klassiska professioner har högre autonomi, lön och status än pre- och semiprofessioner. Exempel på klassiska professioner är domare och jurister (ibid.). Eftersom bibliotekarieryrket definieras som en semiprofession kommer vi närmare beskriva vad som kännetecknar semiprofessioner.

4.2.1 Semiprofessioner och välfärdsprofessioner

Bibliotekarieryrket är ett av flera yrken tillsammans med socionomer, sjuksköterskor och lärare definieras som semiprofessioner (Brante 2009; Schreiber 2006; Sundin 2003). Semiprofessioner kännetecknas som nämnts av att vara kopplade till välfärdsstatens trygghetssystem och de skiljer sig från de klassiska professionerna genom att de har lägre autonomi i relation till politik och andra professioner samt att det finns fler yrkesverksamma inom semiprofessioner (Brante 2009, s. 30; Schreiber 2006). De utmärks också av att de är tvärvetenskapligt präglade och inte lika specialiserade som de klassiska professionerna (Brante ibid.). Vidare finns en utmärkande spänning mellan akademiska och det praktiska kunskaper inom semiprofessionerna. Det kan internt inom semiprofessioner finnas representanter som förespråkar att öka ämnets och yrkets teoretiska grund och andra som förespråkar att stärka vikten av de konkreta praktiska yrkeserfarenheterna (ibid.).

Nolin (2008, s. 18) menar att begreppet semiprofession bidragit till en uppdelning där manligt dominerade yrken inom privat sektor kopplas till de klassiska professionerna samt kvinnligt dominerade yrken inom offentlig sektor definieras som semiprofessioner. Således finns en pågående diskussion om hur kategorisering av olika professioner ska göras och huruvida ”semiprofession” som begrepp är adekvat. Vidare för Nolin (2008, s. 19) fram att skillnaden mellan vad som benämns som en profession respektive en semiprofession liknar åtskillnaden som görs mellan naturvetenskap och humanistiska ämnen. De yrken som klassas som semiprofessioner har en kunskapssyn som karaktäriseras av att vara kontextuell, subjektiv och relativistisk, i motsats de yrken som definieras som klassiska professioner och deras rationella syn på kunskap (ibid.). Många semiprofessioner är varken högavlönade eller har hög samhällelig status. Det kan därav finnas en föreställning om att de yrkesverksamma inom semiprofessioner drivs av altruism, det vill säga en form av självupppoffring eller att de har ett ”kall” och därav sökt sig till yrket (Brante 2009, s. 19). Vi menar att kunskap om vad som karaktäriserar semiprofessioner viktigt för att

förstå det sammanhang bibliotekarier verkar inom. Däremot vill vi inte lägga större vikt vid just kategoriseringen av olika professioner och diskussionen om vilka yrken som kan räknas som professioner. Vår ansats är att undersöka bibliotekariers yrkesroll och vi menar att den kontext diskussioner om semiprofessioner ger är givande för att skapa kunskap om hur bibliotekarieyrket kan förstås ur ett brett perspektiv och i en samhällskontext.

4.3 Sammanfattning

I det aktuella kapitlet presenterar vi en ingång till fenomenologi som teori och metod. Några valda analysbegrepp vilka kommer fungera som vägledande verktyg i resultat analyskapitlet beskrivs utifrån fenomenologisk teoribildning. Vi ger även en kort presentation av professionsteorins framväxt med hänvisning till olika historiska strömningar. Fokus ligger i det aktuella kapitlet på vilken betydelse professionsteori har för det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet och i synnerhet vilka perspektiv professionsteori kan bidra med gällande diskussioner om bibliotekariers yrkesroll och yrkesidentitet samt semiprofessioners ställning i samhället.

5 Metod

Mot bakgrund av den forskning som presenterats som på olika sätt berör förändring på verksamhetsnivå är vi intresserade av att utforska bibliotekariers individuella upplevelser av förändring. Vi vill särskilt undersöka hur yrkesrollen utmanas i ljuset av förändring. Bibliotekariers insikter och åsikter kan bidra till att skapa kunskap om hur förändring av verksamheten påverkar de yrkesverksamma där samt förutsättningarna för deras yrkesutövning. Genom att lyssna till bibliotekariers uppfattningar om förändringar inom yrkesrollen belyses professionen ur ett perspektiv där egna upplevelser hos den yrkesverksamma gruppen sätts i fokus. Det är ett värdefullt perspektiv eftersom de som jobbar som bibliotekarier kan sägas ha en unik inblick i frågor rörande just bibliotekariers yrkesroller.

5.1 Genomförande av intervjuer

Forskningsintervjuens mål är enligt Steinar Kvale och Svend Brinkmann (2014, s. 18) att skapa kunskap, under intervjutillfället skapas kunskap i interaktionen mellan intervjuaren och den intervjuade. Den kvalitativa forskningsintervjun kan även beskrivas som en väg till att förstå intervjupersonernas synvinkel och levda värld samt att skapa mening utifrån deras erfarenheter (ibid., 17).

För att samla empiri till denna studie har vi valt att använda en kvalitativ metod där semistrukturerade intervjuer utgör grunden för vår undersökning. Bengt Starrin och Per-Gunnar Svensson (1994, s. 55) konstaterar att det kvalitativa angreppssättet kan ses som ett medel för att undersöka, upptäcka eller förstå något som sker. Utifrån en på förhand utformad intervjuguide (se bilaga B) genomfördes intervjuer av den semistrukturerade karaktären. Det semistrukturerade tillvägagångssättet ger enligt Ulla Eriksson-Zetterquist och Göran Ahrne (2015, s. 38) möjlighet till att frångå frågor som är formulerade på förhand till förmån för den situation som uppstår under intervjutillfället och de nya frågor som kan dyka upp i samband med situationen. Intervjuerna genomfördes under februari och mars 2017 och omfattade ca en timme per intervjuperson och vi var båda närvarande vid samtliga intervjuer. Samtliga intervjupersoner var vid intervjutillfällena verksamma som folkbibliotekarier i Malmö stad.

Personer som deltar i intervjuer kan i forskningssammanhang beskrivas som informanter eller respondenter. En informant karaktäriseras som en källa vilken ger information om andra aktörers bakgrund, inställningar och handlingar (Grønmo 2006, s. 124). Respondent däremot används som begrepp vanligtvis när intervjupersonen ger information som relaterar och utgår från sig själv, om sin bakgrund, upplevelser och åsikter exempelvis (ibid.). Vi kommer i denna studie använda oss av begreppen

respondenter, bibliotekarier och intervjupersoner när vi syftar på de personer som medverkat i vår studie.

Inspelning av intervjuerna genomfördes med hjälp av mobiltelefon samtidigt som anteckningar fördes löpande under intervjuernas gång. Kvale och Brinkmann (2014, s. 323) redogör för informerat samtycke i intervjusammanhang. I enlighet med detta ställdes frågan om inspelning till respondenterna redan vid förfrågan om medverkan i en intervju. Vid förfrågan fick även respondenterna information om hur materialet som samlas in under intervjutillfället kommer användas och i vilket syfte.

Intervjuerna har lyssnats igenom noggrant och transkriberats i sin helhet för att göra det möjligt att identifiera delar som relaterar till de formulerade forskningsfrågorna. Under avsnittet *Bearbetning av empiriskt material* resonerar vi kring våra egna roller i intervjusituationen samt vår urvalsprocess och hur vi har gått tillväga när vi analyserat materialet de genomförda intervjuerna resulterat i.

Under intervjuerna fokuserade vi på bibliotekariers upplevelser av särskilda fenomen eller förhållanden. Monica Dalen (2008, s. 11) beskriver att denna infallsvinkel fokuserar på intervjupersonens upplevelsedimensioner. Således har vi valt att utforma intervjufrågorna så att de främst handlar om intervjupersonens egen tolkning av dels sin yrkesroll och dels pågående förändringar inom organisationen (se bilaga B).

5.2 Urval

Vi valde att intervjua nio personer eftersom vi ansåg att antalet var hanterbart i relation till uppsatsens omfång och även tidsmässigt för vår arbetsprocess. Ansatsen var att intervjupersonerna skulle vara verksamma vid olika bibliotek i Malmö och det var viktigt för oss att få representation från alla stadsområden. Inledningsvis ville vi intervjua tolv personer, två från varje stadsområde, helst verksamma vid olika bibliotek, och två från stadsbiblioteket. Vi bokade tidigt in intervjuer och det visade sig att intervjuerna skulle ta mer av vår tid i anspråk än vi anat. Vi bestämde oss för att mängden intervjuer, vilka gav representation från alla stadsområden inklusive stadsbiblioteket, var nog för att ge oss en inblick i Malmö stads olika folkbiblioteksverksamheter. Vi har begränsat studien till att innefatta enbart verksamma bibliotekarier som har avslutad bibliotekarieutbildning och som arbetar på något av biblioteken inom Malmö stad.

Bibliotek inom samma stadsområde kan ha olika socioekonomiska förutsättningar vilket vi var medvetna om när vi skickade ut våra förfrågningar. Medvetenheten låg i att vi var beredda på att dessa socioekonomiska förutsättningar kunde avspeglas i respondenternas svar. Det var därför önskvärt att få medverkande från alla stadsområden och därtill så många olika bibliotek som möjligt för att få så en större representation av bibliotekarier verksamma inom olika delar av Malmös syn på framtida arbetsförhållanden och yrkesrollen.

I metodlitteratur används begreppet mättnad för att beskriva en nivå inom kvalitativ forskning som innebär att det empiriska materialet är tillräckligt stort för att kunna dra paralleller och se likheter mellan olika medverkandes uttalanden eller återgivningar (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s. 42). Vi bedömde att nio

intervjuer skulle vara en tillräcklig mängd om intervjusituationerna blev givande och innehållsrika. De nio intervjuer som genomfördes ger representation från samtliga stadsområden i Malmö. Två av de medverkande bibliotekarierna arbetade på stadsbiblioteket, således var intervjupersonerna tillsammans verksamma vid åtta olika bibliotek i Malmö.

Urvalsprocessen initierades med att vi genom Malmö stads intranät Komin letade upp kontaktuppgifter för de anställda på biblioteken. Därefter sammanställde vi en lista på de som i sin arbetsbeskrivning uppgett att de var verksamma bibliotekarier. För att nå dessa personer skickades e-post (se bilaga A) där det var specificerat att vi enbart sökte anställda med avslutad bibliotekarieutbildning. Således blev inte biblioteksassistenter, chefer eller andra anställda tillfrågade om att medverka. Anledningen till att vi gjorde den avgränsningen är för att vi relaterar vår studie till professionsteori och menar att dessa yrken tillhör andra yrkeskategorier än bibliotekarieryket. Vi menar att biblioteks- och enhetschefers yrkesroller är av större relevans att diskutera i relation till ett institutionellt perspektiv eller som professioner skilda från bibliotekarieprofessionen och därmed hamnar utanför ramarna för denna uppsats. Biblioteksassistent kan dock anses att på flera sätt tillhöra samma yrkesroll som bibliotekarie men eftersom den förra idag inte kräver någon utbildning hamnar biblioteksassistenter utanför kategorin profession, där en faktor för att ett yrke ska räknas som en profession är avslutad utbildning (Abbott 1988).

Vi efterfrågade även att de medverkande bibliotekarierna skulle ha varit yrkesverksamma inom Malmö i minst två år. Denna avgränsning gjordes med hänsyn till att vi önskade att intervjupersonerna hade en inblick i hur organisationen i Malmö stad sett ut hittills utifrån praktisk erfarenhet av att arbeta inom organisationen. Vi menar även att hur länge respondenten jobbat på samma bibliotek kunde komma att påverka svaren. Ett antagande var att respondenterna troligen skulle uttala sig olika inför förändringar inom organisationen beroende på om respondenten jobbat på samma ställe i 20 år respektive var relativt nya på arbetsplatsen. Vi ansåg att två års arbetslivserfarenhet i Malmö var nog för att uttrycka sig om ämnet.

5.3 Bearbetning av empiriskt material

Föreliggande avsnitt behandlar hur vi gått tillväga när vi bearbetat det insamlade materialet. Vi redogör för arbetet med att tematisera intervjumaterialet och därefter går vi igenom hur vi använt teoretiska ramverk och perspektiv. De sista avsnitten rör särskilda avväganden som gjorts i relation till materialets karaktär samt en reflektion kring hur vi själva påverkat det empiriska materialet.

5.3.1 Tematisering av intervjumaterial

Vi försökt att skapa en struktur för de upplevelser och attityder som återgetts i intervjuerna genom att dela in intervjumaterialet i teman. Vårt arbete med att definiera teman och välja ut citat för att illustrera respondenternas upplevelser började med att vi utformade teman efter två huvudkategorier: omorganisationen och yrkesrollen. Därefter har vi parallellt läst igenom det transkriberade materialet och växelvis skapat underrubriker till dessa två huvudkategorier. Många av de teman som skapades i ett tidigt stadie har sållats bort då skapandet av teman inte enbart gjorts

med syftet att fungera som färdig text i analyskapitlet. Processen har även fungerat som en viktig del vårt arbetssätt för att vi ska förstå det insamlade materialet och kunna använda det och slutligen presentera det i koncentrerad form. Underrubrikerna vi valt har skapats utifrån att vi initialt skrev fram många teman för att täcka in en bredd av vad som uttryckts i de genomförda intervjuerna. De teman som presenteras i kapitel *Resultat och analys* är således en koncentrerad och redigerad framställning av de teman vi menar är centrala för vår studie.

För att få fram ett koncentrerat material har vi arbetat med vad Jens Rennstam och David Wästerfors (2015) kallar reducering. För oss har det inneburit att kontinuerligt under arbetet med analysen göra avvägningar i relation till hur ofta ett tema kommer upp och hur många som uttalar sig angående det. Även hur respondenternas uttalanden förhåller sig till varandra har varit av intresse. Faktorer vi arbetat efter var ifall många höll med varandra gällande specifika ämnen eller om det fanns tydliga spänningar gällande särskilda frågor där vi kunde ana motsatta ståndpunkter. I materialet har vi således sökt likheter men också olikheter i hur respondenterna förhåller sig till olika teman. Därför följer redovisningen av resultatet och analysen inte den intervjuguide vi använt oss av. Istället presenteras resultat och analys sammanvävt för att på bästa sätt föra fram våra teman.

5.3.2 Användning av teoretiska perspektiv och ramverk

Vi har arbetat med två teorier i studien som vi använder på olika sätt. Fenomenologi använder vi som ett perspektiv för att titta närmare på respondenternas upplevelser och attityder gentemot omorganisationen samt yrkesrollen. Inom fenomenologin har vi även hämtat begrepp som vi menar fungerar väl för att nå kunskap om de formulerade forskningsfrågorna. Professionsteori använder vi som ett ramverk för att positionera vår uppsats inom det professionsteoretiska fältet. Eftersom den här studien genom att undersöka hur bibliotekarier uppfattar sina yrkesroller, fokuserar på bibliotekarieprofessionen menar vi att professionsteori fungerar väl som ett ramverk. Med ramverk syftar vi på en kontext vilken vi placerar oss inom.

Det fenomenologiska perspektivet använder vi som ett *sätt* att undersöka hur bibliotekarier resonerar kring sin profession inom ett professionsteoretiskt sammanhang med ett särskilt fokus på upplevelser. Vi hävdar att dessa två teoribildningar, i kombination, gör det möjligt för oss att undersöka bibliotekarieprofessionen både i en bred kontext och ur ett individuellt perspektiv med fokus på subjektiva och individuella upplevelser. För att resonera kring bibliotekariers attityder gentemot sin yrkesroll kommer vi använda oss av professionsteori. Utifrån ett fenomenologiskt perspektiv där framtiden behandlas som ett fenomen kommer vi analysera de attityder och uppfattningar som framkommer i samband med intervjuerna. Begreppen *Aktualitet* och *Potentialitet* samt *Optimism* och *Pessimism* kommer användas som redskap för vår analys. Vid användandet av de fenomenologiska analysbegreppen i kapitel *Resultat och analys* kommer vi markera med stor bokstav för att visa att begreppen används som analysverktyg.

5.3.3 Presentation av empiriskt material

De nio intervjuer som genomförts resulterade i ett stort material i relation till utrymmet vi har för att presentera empirin i den här uppsatsen. Det har således varit

en process att arbeta fram en koncentrerad version av det som uttryckts under intervjuerna. Arbetet med att koncentrera det empiriska materialet har gjorts i relation till de valda teorierna samt syftet och de formulerade forskningsfrågorna. Bibliotekariernas röster som presenteras läses därför med fördel i relation till att det skett en bearbetning av materialet. Bearbetningen gäller urval, tematisering och en dimension av vår subjektiva påverkan på materialet men även konkreta bearbetningar som rör redigering av citat.

Citaten som presenteras i kapitlet *Resultat och analys* har bearbetats för att fungera som skriftspråk. De redigeringar som används för att kommunicera med läsaren är: [...] vilket indikerar att vi inom ett och samma resonemang eller utsaga har redigerat bort några ord, [---] vilket indikerar att vi inom ett och samma resonemang eller utsaga har redigerat flera rader, och *kursivering* av ord vilket indikerar att respondenten lagt emfas vid sagda ord. Hakparentes med helt [ord] indikerar att vi redigerat ursprungligt ord för att det ska passa in i meningens uppbyggnad eller att vi lagt till ord när respondenten syftar på något som inte framkommer i citatet men som är tydligt för oss på grund av sammanhanget.

5.4 Etiska överväganden

Intervjuer kan i sig ses som en maktsituation, särskilt då intervjuaren får tillgång till information om något som kan försätta respondenten i en sårbar situation (Svensson & Starrin 1994, s. 72). Då målet med intervjuerna har varit att ta del av respondenternas upplevelser och uppfattningar, både positiva och negativa, inför ett ämne som relaterar till deras arbetsplats och yrkesroll, är det extra viktigt att de medverkande känner sig trygga och fria att uttrycka sina åsikter utan att vid senare tillfälle behöva stå till svars för dessa. Flera uttalanden under intervjuerna kan vittna om var respondenten arbetar och kanske till och med vilken individ det rör sig om. Bibliotekarierna som jobbar i Malmö stad, och särskilt de som jobbar på områdesbiblioteken, är inte så många att det är omöjligt att bilda sig en uppfattning om vem som är intervjuad om det finns en kännedom om personalsammansättningen. Därför har vi varit särskilt uppmärksamma på uttalanden som berör enskilda händelser eller en kontext som skulle kunna härledas till en specifik person eller ett särskilt bibliotek. Avvägningar gällande vilka uttalanden som är för specifika i den meningen är inte lätta att göra. Det är svårt att dra gränsen för när ett uttalande blir för avslöjande. I vissa sammanhang har det varit uppenbart, som när respondenter uttalat att de inte vill att vi ska återge vissa delar av intervjun. I övrigt har ständiga avvägningar gjorts i relation till det som sagts och hur känsligt det skulle kunna tänkas vara om det skrivs ut.

I viss mån kan det bli problematiskt att vara alldeles för försiktig vad gäller avväganden av den här karaktären. Mycket av det som sagts under intervjuerna berättas i en kontext och med avstamp i verkliga förhållanden. Uttalanden som rör exempelvis de områden biblioteken verkar inom kan tyckas som allmänna förhållanden att diskutera. Men att beskriva ett områdes demografi eller särskilda problem kan i förlängningen vittna om vilken stadsdel i Malmö det rör sig om. På så sätt skulle det även kunna ses som att allting som sägs kan ”spåras” tillbaka till exempelvis ett bibliotek. Vi har därför försökt praktisera en balanserad hållning mellan att väga vad som skulle kunna tolkas som känsligt om det skrevs ut och vad

som snarare kan tänkas vara av mer allmän karaktär och därmed inte uppfattas som känslig information. Dock är det viktigt att framhålla att dessa tolkningar av vad som är känsligt respektive inte har gjorts av oss. De baseras på våra subjektiva bedömningar förutom i de fall då vi blivit specifikt ombedda att inte ha med särskilda citat.

Ansatsen har varit att respondenterna och vilket bibliotek eller stadsområde de tillhör ska vara så anonyma som möjligt. Därför har vi inte skrivit ut namn, ålder och inte heller vilket bibliotek respondenten arbetar vid. Däremot kommer hur länge respondenten arbetat på den aktuella arbetsplatsen samt hur länge denne varit verksam som bibliotekarie vara intressant att skriva ut. Respondenterna utlovas inte anonymitet då detta kan vara problematiskt av främst av skäl som diskuterats i stycket ovan där vi beskriver svårigheterna i att bedöma vart gränsen för anonymitet går. Uttalanden som beskriver en viss kontext kan visa på att det rör sig om ett specifikt bibliotek och i förlängningen en person. För att inte hamna i en situation där en respondent blivit utlovad full anonymitet och att det inte går att efterleva har vi istället närmare förklarat hur vi behandlar respondenternas uppgifter och vad som skrivs ut respektive inte.

Dock hade det kunnat vara av intresse att skriva ut vilka bibliotek det rör sig om för respektive intervju. I synnerhet med tanke på den diversitet som finns vad gäller socioekonomiska förutsättningar inom Malmö stad. Vi tror att dessa förutsättningar kan tänkas påverka bibliotekens verksamhet och i förlängningen bibliotekariers upplevelser av sin yrkesroll. Därför hade det varit intressant att föra en diskussion kring respondenternas svar. Dock har vi prioriterat att sträva efter anonymitet över att föra en diskussion om hur socioekonomiska förutsättningar möjligen skulle kunna påverka upplevelser av yrkesrollen. Vi menar även att vårt urval med nio respondenter från åtta olika bibliotek kan vara för snävt för att dra slutsatser kring hur socioekonomiska förutsättningar spelar in i frågor om yrkesrollen i förändring.

5.4.1 Påverkan på intervjusituationer och material

Kvale och Brinkman (2014, s. 122) poängterar att den kvalitativa intervjun inte är ett neutralt medium och att intervjuare respektive intervjupersoner påverkar varandra samt påverkas av kontexten för intervjutillfället. Detta är viktigt att ha i åtanke vid återgivning och beskrivning av intervjuerna.

I arbetet med att analysera intervjumaterialet och dela in de upplevelser vi fått förmedlade har vi sökt mönster i svaren och både omedvetet och medvetet styr vi materialet i en viss riktning. På vilket sätt vi medvetet styrt och format materialet har vi försökt redogöra under *Tematisering av intervjumaterial* och även under *Användning av teoretiska perspektiv och ramverk*. Det har vi gjort för att ge en så transparent bild som möjligt av hur vi arbetat fram den analys vi presenterar. Däremot menar vi att det finns en dimension av vår subjektiva påverkan på materialet som inte är helt och hållet medveten och därmed inte möjlig att återge i sin helhet.

Peter Svensson tillsammans med Ahrne (2015, s. 25) framhåller att transparens i forskningstexter är en faktor som påverkar studiers trovärdighet. Därav vill vi anta en självreflexiv hållning. Eftersom vi hoppats på att se vissa tendenser och likheter i svaren som framkommer under intervjuerna har vi i största möjliga mån försökt

upprätthålla en uppmärksamhet och transparens kring hur vi har resonerat i vårt urval och analys av materialet.

Ytterligare en faktor som påverkar den analys som presenteras är hur de citat som valts ut bearbetats. De utvalda citat som presenteras i kapitlet *Resultat och analys* i flera fall omarbetats och redigerats med hänsyn till textens läsbarhet. Därför har viss meningsuppbyggnad redigerats för att göra vissa citat förståeliga. Även ljud som ”hmm” och ”eh” har redigerats bort, om de inte ansetts ha särskild betydelse för tolkningen av citatet ifråga. Detsamma gäller skratt och suckar eller andra ”ordlösa” uttryck som förekommit i intervjusituationerna. Ord som ”typ” ”liksom” ”asså” har på samma sätt tagits bort med hänsyn till uppsatsens läsbarhet.

Vi har båda medverkat vid samtliga intervjuer där vi turats om att intervjua respondenterna. Det har även funnits utrymme för den andra att inflika i samtalet trots att vi på förhand delat upp ansvaret. Vi vill vara tydliga med våra egna roller i intervjusituationerna i relation till att vi båda arbetat som vikarier vid några av de medverkande biblioteken. Vi har särskilt haft en närmare dialog med bibliotek inom ett stadsområde. Stadsområdet i fråga kommer inte skrivas ut, men en transparens kring detta faktum och att det möjligen kan påverka intervjuerna menar vi är viktigt. Möjligtvis skulle det kunna påverka intervjuerna på så vis att de intervjuer där vi känner respondenten på ett kollegialt plan ger en mer avslappnad stämning än i de intervjuer där vi träffar en person för första gången. De verksamma på biblioteken vi arbetat på kan möjligtvis ha en annan förförståelse för vårt ämne då vi i vardagssituationer kan ha samtalat om vad vi ämnat att skriva om.

6 Resultat och analys

Vi har valt att skriva resultat och analys tillsammans eftersom vi menar att det är svårt att skilja på vad som är resultat och vad som är analys. Vår uppfattning är att dessa två delar med fördel sammanflätas när det gäller kvalitativa studier liknande vår egen. Den analys som presenteras i det aktuella kapitlet görs så med nära koppling till de beskrivningar av vad bibliotekarierna uttryckt och de citat som finns återgivna. Därtill vill vi även påpeka att analysarbetet, som vi ser det, påbörjades redan i arbetet med att tematisera det empiriska materialet. Således kan även valda citat och återgivningar av bibliotekariernas resonemang ses som en del av den analytiska processen och inte enbart som resultat.

Inledningsvis ges en kort presentation av de medverkande under rubriken *Bibliotekarierna*. Resultat och analys presenteras sedan efter teman som vi i arbetet med det empiriska materialet definierat. Vi har valt att dela upp materialet i denna del efter inriktningarna i våra forskningsfrågor:

- Vilka attityder gentemot och upplevelser inför omorganisationen av folkbiblioteksverksamheten finns bland yrkesverksamma folkbibliotekarier i Malmö stad?
- Vilka attityder gentemot eller upplevelser av yrkesrollen går att urskilja bland yrkesverksamma folkbibliotekarier i Malmö stad?

Först presenteras de upplevelser inför omorganisationen av folkbiblioteken i Malmö som framkom under intervjuerna. Upplevelser av yrkesrollen presenteras därefter och avslutningsvis belyser vi upplevelser av förändring och framtid. Som vi tidigare nämnt kan förhoppningar och rädslor prägla människors framtidssyn men även troliga scenarion eller idéer som inte är sannolika att ske kan utgöra hur personer ser på framtiden (Bjurwill 1995, s. 56). Denna studie ämnar belysa både förhoppningar och rädslor i relation till scenarion som skett eller kan tänkas ske för att diskutera bibliotekariers uppfattningar om professionens framtid.

6.1 Bibliotekarierna

Till studien sökte vi personer med avslutad bibliotekarieexamen. De medverkande har varit verksamma olika länge men har gemensamt att de varit verksamma i Malmö stad i åtminstone två år. Som tidigare förklarats ville vi att de skulle varit verksamma minst två år för att de skulle ha en insikt i hur folkbiblioteksverksamheten i Malmö bedrivs. Alla namn är fingerade.

Andrea har varit verksam folkbibliotekarie i Malmö stad i ungefär två år.

Björn har varit verksam på samma bibliotek i tio år.

Cajsa har jobbat på folkbibliotek inom Malmö stad i lite över tio år.

Disa började jobba på sin nuvarande arbetsplats innan hon tagit examen och har vid tillfället för studien jobbat där i sammanlagt sex år.

Elmer har jobbat två år inom samma stadsområde och har dessförinnan varit verksam utanför Malmö.

Frans har jobbat på samma bibliotek i mer än tio år och började jobba innan han tagit examen.

Gordon har under fyra års tid varit verksam vid samma bibliotek.

Hassan har jobbat på flera bibliotek inom Malmö stad men har nu varit verksam vid samma bibliotek i mer än tio år.

Ivar har varit verksam vid samma bibliotek i ungefär sex år.

6.2 Upplevelser inför omorganisationen

Omorganisationen var vid intervjutillfällena ett fenomen som ännu inte skett. Därför kan de upplevelser bibliotekarierna uttryckt under intervjuerna sägas handla om *Framtiden*. Det fenomenologiska perspektivet ligger till grund för det aktuella kapitlet där vi har analyserat de upplevelser som beskrivits utifrån vår tolkning av om bibliotekarierna gav uttryck för *Optimism* eller *Pessimism*. Vi tolkar också deras återgivningar av upplevelser i relation till de fenomenologiska begreppen *Aktualitet* och *Potentialitet*. Begreppen syftar till att beskriva vår analys av hur bibliotekarierna förhåller sig till förändring i ett framtidsperspektiv och ett nulägesperspektiv. Fenomenologi ser tid som både statiskt och dynamiskt, där nuet kan förstås som i ständig relation till dåtid och framtid. Nuet betraktas som ett tillstånd vilket är det enda som "är", därmed finns en *Aktualitet* i det som kan kallas det verkliga nuet. Nuet har också en inneboende *Potentialitet*: det möjliga nuet. Vi menar att dessa begrepp är användbara för att förstå hur bibliotekarierna ser på nuet och på framtiden.

Upplevelser angående omorganisationen presenteras efter följande teman:

Generella uppfattningar inför omorganisationen, Resursfördelning, Samarbete, Självbestämmande och Profilinköp.

6.2.1 Generella upplevelser inför omorganisationen

Bland de bibliotekarier vi intervjuat finns olika upplevelser gentemot omorganisationen. För att skapa en bild av vad bibliotekarierna har för attityder gentemot omorganisationen på ett generellt plan frågar vi dem vad de tänkte när de först fick höra om att det beslutats om en omorganisation av folkbiblioteks-

verksamheten i Malmö. Flera uttrycker en dubbelhet gentemot den föreliggande förändring som omorganisationen innebär. Som Disa beskriver: ”Jag tror att jag kände typ ja! Och nej! på samma gång”. Eller som Gordon säger: ”Jag tänkte väl rent spontant att det kändes bra på ett sätt och dåligt på ett annat”. Cajsa uttrycker till skillnad från de andra bibliotekarierna en neutral uppfattning gentemot omorganisationen. Vi tolkar det som att varken positionerar sig Optimistiskt eller Pessimistiskt inför förändringen. Hon syftar istället till att förändring sker hela tiden:

Jag skulle säga att det alltid finns rörlighet inom en organisation också, man ändrar arbetsuppgifter, det sker ju hela tiden. Så jag har inte tänkt att den här omorganisationen kommer betyda något väldigt mycket för vår yrkesroll.

Cajsa

Flera betonar att samarbetet skulle kunna bli bättre. Elmer uttrycker:

Jag blir ändå hoppfull för som jag har sett det under mina hela två år så tycker jag att en viktig sak som saknas i Malmö stad och vad gäller biblioteken specifikt så är det kommunikation mellan olika bibliotek, eller *specifikt* då mellan stadsbiblioteket och stadsområdesbiblioteken, som saknas på många ställen.

Elmer

Elmer beskriver hur han upplever den Aktuella situationen utifrån att han ser brister i bibliotekens samarbete, samtidigt är han hoppfull inför den Potentiella situation som kan uppstå. Ivar diskuterar omorganisationen och förhåller sig gentemot hur en Potentiell framtid kan se ut:

Jag är sjukt positiv till omorganisationen och kanske naivt positiv. Jag vet att inte alla andra bibliotekarier i Malmö stad är lika positiva, men jag ser att vi har jättemycket att vinna på det. Det finns saker och ting som kan bli jätkligt mycket sämre också men sköts det på rätt sätt så tror jag att det här är någonting vi kommer gynnas av jättemycket.

Ivar

Några av bibliotekarierna beskriver vad vi uppfattar som en oro inför omorganisationen. Hassan säger: ”Nej jag är inte positiv. Jag inser att det säkert kan bli många fördelar men spontant ser jag mest hoten torna upp sig så det kan jag inte påstå att det [är] någon lyckokänsla. Men det kan ju gå bra också”. Disa konstaterar att hon känner ”att det kanske är mer av våra farhågor som håller på att besannas än våra förhoppningar”.

Flera av bibliotekarierna upplever omorganisationen som en förändring som på olika sätt kan påverka deras arbetsplats och eventuellt yrkesroll. Nedan presenterar vi närmare specifika ämnen som framkommer då bibliotekarierna under intervjuerna berättar om hur de tror att biblioteket kan påverkas av omorganisationen.

6.2.2 Resursfördelning

Ett område som många hoppas ska förbättras i och med omorganisationen är samordning av IT-resurser och IT-kompetens på biblioteken. Särskilt resursfördelning upplevs kunna bli bättre inom detta område. Flera tycks dela uppfattningen att stadsbiblioteket har goda resurser medan områdesbiblioteken har sämre. De som

nämner att positiv utveckling kan ske inom detta område gör det med betoning på att det inte fungerar tillräckligt bra i nuläget. Ivar säger: ”Vi har försökt driva bättre IT under jättelång tid och stadsbiblioteket har jätkligt bra lösningar som inte Malmö stad kan leverera”. Gordon beskriver hur han ser på bibliotekets IT-resurser: ”Stadsbiblioteket har ganska mycket bättre IT-service till exempel, mycket bättre teknik, medan vi har haft gamla datorer och tangenterna är borta på våra laptops”. Björn menar att han ser fram emot att centralisera just denna del av bibliotekens verksamhet:

När det gäller sådana här IT-frågor ser vi fram emot att centralisera det! Att vi har *en* IT-avdelning, att man kan vända sig till *ett* ställe bara, så att det är samma ställe som ansvarar för detta. Just nu har det varit att vi har dels en kommunikation till IT-avdelningen på stadsbiblioteket men också på förvaltningen så då blir det ju bara splittrat.

Björn

Både Björn, Ivar och Gordon uppvisar enligt oss en viss Pessimism inför Aktuella förhållanden då de anser att situationen idag är ineffektiv och tar tid från övriga arbetsuppgifter. Däremot läser vi deras attityder gentemot de Potentiella omständigheterna som Optimistiska eftersom att de ser att detta område har möjlighet att förbättras.

En förbättrad och mer jämlik resursfördelning vad gäller ekonomiska medel mellan de olika biblioteken upplevs av flera som en möjlig positiv effekt av omorganisationen. Flera relaterar möjliga positiva effekter till en upplevelse av att kulturförvaltningen har bättre ekonomiska förutsättningar än stadsområdesförvaltningarna. Hassan upplever att stadsområdesbibliotekens ekonomi varit otillräcklig. Frans resonerar kring ekonomisk fördelning där han menar att biblioteksverksamheten inte prioriterats då andra verksamheter krävt mer resurser: ”Stadsområdena har haft kass ekonomi helt enkelt, många av dem inte alla, där man i praktiken slagits om resurserna med andra delar av stadsområdena som vård och omsorg [...] som har gått jättedåligt ekonomiskt”. Vidare berättar Frans att kulturförvaltningen har bättre ekonomi än stadsområdesförvaltningarna vilket han menar kan vara till bibliotekens fördel i framtiden. På samma tema konstaterar Gordon att förändring av den ekonomiska fördelningen är en av tankarna bakom omorganisationen: ”Rent generellt med omorganisationen så är väl tanken också att det ska bli mer likt mellan områdena så att det inte blir sådana klyftor, att man fördelar budgeten mycket mer jämnt”.

Några av bibliotekarierna berättar om löneskillnader mellan stadsbiblioteket och områdesbiblioteken. En person säger att frågan om löneskillnader ställs på sin spets i samband med omorganisationen: ”Det finns verkligen ingen rim och reson i att vi skulle få lägre lön för att vi ligger här ute liksom när vi tillhör samma organisation!”. Vidare diskuterar samma person att om det drar ut på tiden eller inte sker en löneutjämningsprocess så kommer det kännas som en ”förolämpning mot oss naturligtvis”. Abbott (1988, s. 33) diskuterar hur interna maktstrukturer inom professioner påverkar professionerna i sig. Vi menar att spänningen som beskrivs vad gäller bibliotekens olika lönenivåer kan tolkas som en maktfaktor vilken påverkar professionens interna dynamik. Sammanfattningsvis uppvisar de flesta av bibliotekarierna enligt vår förståelse Pessimism gentemot Aktuella förhållanden och

Optimism inför den Potentiella situationen vad gäller resursfördelning mellan biblioteken.

6.2.3 Samarbete

Samarbete är en aspekt av bibliotekens verksamhet vilken många menar kan påverkas av en omorganisation. Elmer framhåller att han under sina två år som verksam bibliotekarie i Malmö sett att det saknas samarbete och kommunikation mellan de olika biblioteken. Även Andrea uttrycker att hon upplever att biblioteksverksamheten i Malmö kan bli mer samkörd och bedriva bättre samarbete. Samtidigt understryker hon att alla bibliotek har olika användare och därför inte kan bedriva samma verksamhet.

Hassan upplever att samarbete skulle vara gynnsamt för biblioteken om det bidrar till att "stadsbiblioteket [...] kan få lite nya röster" eftersom han tycker att det är "en verksamhet som känns väldigt sluten och som har idéer som nästan går på räls". Han menar att stadsbiblioteket i större mån skulle kunna lyssna och ta in perspektiv och åsikter från områdesbiblioteken, vilket skulle bidra till en större mångfald av röster om hur biblioteken i Malmö ska bedriva sina verksamheter. När det kommer till frågan om samarbete uppfattar vi att det för många handlar om en balans: ökat samarbete är önskvärt samtidigt som det verkar vara viktigt att inte likställa samarbete med att bibliotekens verksamheter utformas alltför lika.

En aspekt angående frågan om samarbete flera uttrycker sig om är ifall det skulle beslutas att bibliotekarier inom Malmö stad ska ha tjänstgöring på flera olika bibliotek. Gordon säger: "Jag kan väl hoppas på att [...] man kan få prova på att hoppa runt lite mellan biblioteken". Samtidigt poängterar han: "Det måste ske på den anställdes villkor så att man inte bara flyttar någon utan dennes vilja" (Gordon). För Björn verkar dock oron inför att personalen skulle "bli tvungna att röra på sig" vara övervägande även om han konstaterar att om det underlättar att jobba på olika ställen och personen ifråga vill det så ska det inte vara ett problem. Han beskriver vidare ett framtidsscenario där bibliotekarier skulle bli "tvingade" att arbeta på olika bibliotek inom samma anställning och säger: "Det är ju ingenting som någon av oss vill men det har återigen med självbestämmandet att göra" (Björn). Gordons inställning gentemot ambulerande personal tolkar vi som Optimistisk i större mån än Björns inställning. Gordon uttrycker en uppfattning om att ambulerande personal skulle kunna vara problematiskt om det inte är upp till respektive bibliotekarie att välja denna arbetsform. Således tolkar vi det som att Gordons Optimism är beroende av hur den Potentiella framtiden utvecklar sig men i slutändan ser han ett scenario där det är mer troligt att bibliotekarier har möjlighet att bestämma själva. Björns uppfattning däremot präglas av att det är mer sannolikt att arbetsformen inte kommer vara valbar vilket visar på Pessimism inför den Potentiella framtiden.

Frans berättar att det finns en oro inför att anställningar delas mellan olika bibliotek och han konstaterar att "man blir splittrad av att vara på många olika arbetsplatser, det kan nog vara lite jobbigt. Det finns inga diskussioner jag hört om att det ska *vara* så, men ja en oro kring det". Han resonerar vidare: "Det kan vara bra också. Det kan vara en poäng att man har möjlighet att jobba på olika bibliotek och se [och] lära sig olika saker [...] men jag kan absolut se att det är ett problem om man ska jobba på flera olika ställen samtidigt" (Frans). Han tycks dela Björns uppfattning om att det kan

finnas fördelar med att arbeta på olika bibliotek då det kan innebära en form av kompetensutveckling, men vi tolkar det som att de negativa effekterna verkar vara övervägande för både Björn och Frans. Oron de båda uttrycker tycks främst grunda sig i att arbets sättet skulle bli påtvingat bibliotekarier. De upplever således att ambulerande personal i sig inte är enbart negativt men de är inte själva intresserade av att arbeta på ett sådant sätt.

Samarbete är onekligen ett viktigt ämne för de bibliotekarier vi intervjuat. Som nämnts ovan resonerar Björn kring ambulerande personal och att eventuellt vara tvungen att jobba på olika bibliotek och menar att det har med "självbestämmandet" att göra. Vi upplever att många av de uttalanden och resonemang vi tagit del av som rör samarbete också relaterar till bibliotekens självbestämmande. Många av respondenterna önskar att samarbetet mellan biblioteken ökar och utvecklas samtidigt som varje biblioteks unika verksamhet framhålls som viktig att värna om. Under nästa rubrik beskriver vi utförligare på vilket sätt frågan om bibliotekens självbestämmande framkommit under intervjuerna.

6.2.4 Självbestämmande

Områdesbiblioteken i Malmö har sedan 2013 organiserats under stadsområdesförvaltningarna. Flera uttrycker att områdesbiblioteken under denna tidsperiod utvecklat sin egen särart och självständighet. Andrea nämner att hennes första tanke när hon hörde om omorganisationen var: "Hoppas vi inte blir filialer igen". Hon syftar på tiden innan 2013, då områdesbiblioteken organisatoriskt låg under stadsbiblioteket. Då hon vidare förklarar vad hon menar säger hon: "Nu jobbade inte jag här då, men de köpte inte in sina egna böcker, de bestämde inte sina egna program, de stod i princip och var biblioteksassistenter ute i lånedisken och svarade på frågor, punkt" (Andrea). I Andreas uttalande uppfattar vi en antydning om att områdesbiblioteken idag utför de arbetsuppgifter hon nämner att bibliotekarierna inte utförde då de var filialer. Vidare resonerar Hassan kring samma fråga och påpekar att framtiden har möjlighet att bli "våldigt bra" om stadsbiblioteket tar tillvara på de erfarenheter områdesbiblioteken utvecklat under åren de varit självstyrande. Han poängterar att det kan bli problematiskt om stadsbiblioteket har en föreställning om att områdesbiblioteken är outvecklade verksamheter som inte är uppdaterade och därmed underskattar deras kompetens. Både Andrea och Hassan menar att områdesbiblioteken idag på många sätt har goda möjligheter att bedriva den egna verksamheten. Vi tolkar det som att både Andrea och Hassan är Optimistiskt inställda till den Aktuella situationen och det självbestämmande områdesbiblioteken utvecklat.

Flera av bibliotekarierna ser att en för strikt styrning av områdesbibliotekens verksamheter kan vara ett problem (Andrea, Björn, Disa, Gordon, Hassan, Ivar). Vi relaterar detta till Abbots (1988) beskrivning av professioners interna dynamik. Han menar att konkurrens över bestämmanderätt internt inom professioner påverkar professionen i sig (ibid., s. 33). Flera upplever att relationen mellan stadsbiblioteket och områdesbiblioteken är en balansgång mellan hur bestämmanderätten ska fördelas. Det finns olika uppfattningar bland bibliotekarierna inför hur den interna dynamiken upplevs kunna utveckla sig i framtiden. Ivar konstaterar att en oro finns inför att "man skulle göra misstaget att komma in och försöka toppstyra allting. Det finns ingenting som tyder på att det blir så, men det skulle kunna bli ett problem". Disa uttrycker däremot en oro inför att stadsbibliotekets styrning skulle bli alltför omfattande:

Jag tror att vi känt väldigt mycket att stadsbiblioteket riskerar att bestämma över oss på ett sätt som man inte är bekväm med, där vi inte får vara med. Och tyvärr är det väl så vi känner i den här processen [...] det är ingen som har bjudit in oss i den dialogen och då blir det väldigt frustrerande och ganska oroligt för vi vet inte vad vi kan förvänta oss och nu kommer det snart ha hänt.

Disa

Ivar uppvisar enligt oss större Optimism gentemot den Potentiella framtiden än Disa som visar ett Pessimistiskt förhållningssätt då hon uttrycker en oro inför att områdesbiblioteken skulle bli så kallat toppstyrda av stadsbiblioteket. Ytterligare en reaktion på hur styrningen av biblioteken kan utformas är invändningar mot den nya organisationens föreslagna struktur. Björn visar under intervjutillfället en fysisk bild av hur den nya styrningen, troligen, kommer att se ut där områdesbiblioteken får ytterligare ett chefsled. Han berättar att de på arbetsplatsen ser det som problematiskt med ett extra chefsled eftersom det kan bidra till en mer hierarkisk struktur vilken kan komma att påverka maktdynamiken biblioteken sinsemellan.

Självbestämmande är för flera av de bibliotekarier vi intervjuat en fråga om att bejaka bibliotekens mångfald och vi upplever att det för vissa är viktigt att behålla bibliotekens diversitet. Ivar resonerar kring bibliotekens mångfald och syftar på att den är viktig eftersom varje bibliotek har olika förutsättningar och varierande demografisk sammansättning av användare och därför behöver bedriva olika typer av verksamhet:

Den lokala kännedomen är viktig för hur de respektive biblioteken jobbar. Är det någon som kan besökarna på bibliotek [exempel] så är det de som jobbar på bibliotek [exempel], det är inte jag och det är inte någon som sitter på stadsbiblioteket.

Ivar

Han menar att lokal kännedom är en viktig kompetens inom yrket och att det finns en oro inför risken att den kompetensen inte får komma till uttryck på samma sätt om omorganisationen leder till minskat självbestämmande. Frågan om självbestämmande handlar dock inte enbart om att de olika verksamheterna ska utvecklas helt oberoende av varandra. Som nämnt är förbättrat samarbete inom vissa områden något som önskas bland respondenterna. Hassan har tidigare uttryckt att han upplever stadsbiblioteket som en sluten verksamhet och menar att en dialog mellan stadens alla bibliotek om vad deras respektive verksamheter ska utgöras av vore positivt och säger: ”Jag tror att det skulle vara jättebra för ‘biblioteksmalmö’ om det kom fler röster om vad folkbiblioteken ska vara”.

Sammanfattningsvis delar många av bibliotekarierna uppfattningen om att självbestämmande över den egna verksamheten är viktigt att få behålla. Däremot ser de samtidigt vikten av att samarbetet mellan biblioteken utvecklas. Uppenbarligen finns det upplevelser av att det är svårt att hitta en balans mellan hur mycket självbestämmande biblioteken bör ha och i hur stor utsträckning biblioteken ska samarbeta. En aspekt många betonar som kan relateras till hur mycket respektive bibliotek kan bestämma över sin egen verksamhet rör inköp och förvärv och hur de arbetsuppgifterna sköts och av vem. Därför tar vi i nästa del upp *Profilköp*.

6.2.5 Profilinköp

En möjlig förändring flera respondenter relaterar till professionens framtida utveckling är införandet av profilinköp som styrs centralt från stadsbiblioteket. De som adresserar frågan tycks eniga i att profilinköp på bibliotekens samlade bestånd inte är önskvärt. Däremot finns det vissa som ser fördelar med att delar av bibliotekens bestånd skulle kunna skötas mer centralt. Ivar konstaterar att profilinköp skulle vara tidseffektivt: ”Man skulle kunna centralisera inköpen till exempel, det är någonting som vi lägger väldigt mycket tid på runt om på alla områdesbibliotek”. Vidare berättar han att många bibliotekarier uppskattar inköp som arbetsyssla och tycker att det är en rolig del av yrket. Andrea uttrycker att det skulle vara bra med samordning av en del av inköpen:

Vi har pratat en del om profilinköp och sådant, jag är inte så rädd för det. Det är helt okej om stadsbiblioteket köper taxeringskalendern till oss varje år, bara vi får bestämma att vi ska ha taxeringskalendern varje år så kan nån sitta och trycka på knappen där borta så kan jag göra något annat här.

Andrea

Det är tydligt att Andrea anser att valet av vilka titlar som ska köpas in bör ligga hos respektive bibliotek och beskriver vidare: ”Skulle vi bara få boklådor varje vecka, med random böcker som någon som aldrig varit här tycker att vi ska ha, då skulle det vara jättedåligt. Vi skulle tappa i besök och i utlån”. Även Frans uttalar sig om profilinköp och konstaterar att bibliotekarier i och med profilinköp får ”sämre koll på beståndet helt enkelt”. Hans syn på frågan är att profilinköp har en negativ påverkan på bibliotekariers kunskaper och menar således att bibliotekariers kännedom om sitt bestånd är eller blir sämre vid profilinköp.

Flera respondenter är överens om att profilinköp till viss del, av exempelvis populära titlar som de senaste deckarna och reseböcker, inte skulle vara ett problem. Däremot råder det något skilda uppfattningar angående profilinköp överlag vilket tycks bero på hur biblioteken ser på vikten av att bygga upp sitt bestånd. Disa uttrycker att biblioteket hon är verksam vid lägger stor vikt vid sitt bestånd och gör regelbundna undersökningar för att få reda på vad deras användare efterfrågar. Oron inför att Malmös bibliotek ska ”få ett generiskt utbud som ser likadant ut överallt” menar hon är påtaglig. Hassan uttrycker att det vore ”förödande” om omorganisationen skulle påverka mångfalden i bibliotekens utbud. Vidare beskriver Disa att där hon jobbar är inköp och förvärv en stor del av yrkesrollen och om denna arbetsuppgift tas bort ”försvinner en väldigt stor del av att vara bibliotekarie [...] om vi inte ens känner till vårt bestånd”.

I likhet med Disa ger Hassan uttryck för att inköp och förvärvsarbete för honom, och på det bibliotek han är verksam vid, är särskilt viktiga för yrkesrollen. I relation till hur stadsbiblioteket arbetar resonerar han kring att det på hans arbetsplats finns en annan närhet till användarna och samlingen: ”Vi är närmare samlingen, vi är närmare våra användare på något vis och behöver den kunskap och det engagemang som det arbetet [inköp och förvärv] skapar” (Hassan). Vår tolkning är att flera (Frans, Disa och Hassan) förhåller sig Pessimistiskt inför Potentiella profilinköp. Andrea uttrycker en viss Optimism inför att delar av beståndet skulle köpas in centralt. Hon uppvisar samtidigt en oro inför att bibliotekets samlade bestånd skulle köpas in från ett annat

bibliotek, vilket vi läser som ett uttryck för Pessimism inför ett Potentiellt scenario där profilinköp skulle innebära att bibliotekarierna förlorar sin bestämmanderätt över vilka titlar som ska köpas in centralt.

Upplevelser av profilinköp relaterar till yrkesrollen eftersom det till stor del handlar om ”vad” en bibliotekarie ska göra och vad denne har kompetens till. Som Abbott (1988, s. 33) diskuterar finns det inom professioner särskilda delar där yrkesgruppen har jurisdiktion vilket kan ses som en bidragande faktor till att yrket uppnår legitimitet och erhåller en viss auktoritetsposition. I relation till hur Abbott (ibid.) diskuterar professioners jurisdiktion menar vi att frågan om profilinköp kan upplevas som en särskilt laddad fråga för vissa av bibliotekarierna. Eftersom bibliotekarieyrket, i likhet med andra semiprofessioner, har krav på akademisk utbildning på högre nivå, samtidigt som yrket inte erhåller särskild hög status (Brante 2009; Nolin 2008), tolkar vi det som särskilt viktigt för yrkeskåren att hävda sin legitimitet och sitt kunnande. Risken att förlora jurisdiktion över en arbetsuppgift som traditionellt varit en av grunderna inom yrket kan därför tolkas som en känslig fråga. Vi ser det som en anledning till varför flera av de intervjuade uttrycker starka uppfattningar inför profilinköp och hur det möjligen kan påverka yrkesrollen. Ivar konstaterar att frågan om ”profilinköp är ett ganska infekterat område för många” och han tycks relatera det till en uppfattning om att profilinköp kan ha en negativ inverkan på bibliotekariers kompetens och yrkesutövande och ifall bibliotekens inköp blir centralt styrda skulle det ”kunna väcka ganska kraftiga reaktioner bland folk”. I relation till profilinköp uttrycker både Hassan och Björn oro inför att biblioteken ska bli toppstyrda och Björn beskriver hur rädslorna har att göra med att inte få utforma sin ”egen verksamhet utan att någon annan gör det åt oss”. Han illustrerar det som ”känslan av att man blir mer som en robot” (Björn).

Avslutningsvis vill vi i detta avsnitt betona att upplevelserna inför omorganisationen är många och det finns flera områden vilka bibliotekarierna ser kan utvecklas och förbättras. Genom att undersöka hur respondenterna ser på dåtid och framtid är det möjligt att förstå hur de uppfattar nuet. Fortsättningsvis är det genom att undersöka nuet möjligt att urskilja hur de förhåller sig till framtiden. I Andreas uttalande om hur hon upplevde att biblioteksarbetet såg ut när områdesbiblioteken var filialer går det exempelvis att urskilja att hon antar en Pessimistisk hållning gentemot dåtiden men även gentemot den Potentiella framtiden om den skulle utvecklas i samma riktning. Vidare går det att tolka Hassans Optimism inför en Potentiell framtid som innebär en fördjupad dialog mellan biblioteken som att Aktualiteten präglas av Pessimism då han antyder att dialogen i nuläget är otillräcklig.

Vi har i detta avsnitt inledningsvis belyst generella upplevelser inför omorganisationen för att sedan diskutera specifika ämnen som uppkommit under intervjutillfällena. Slutligen har vi presenterat uppfattningar om hur självbestämmande, och särskilt frågan om centralt styrda inköp, för många är en fråga som upplevs kunna påverka bibliotekariers yrkesroll negativt eftersom det kan leda till att delar av yrkesrollen går förlorad.

6.3 Upplevelser av yrkesrollen

I detta avsnitt presenteras upplevelser av yrkesrollen som framkommit i intervjuerna. I likhet med tidigare avsnitt använder vi de fenomenologiska begreppen för att analysera bibliotekariernas uttryckta attityder. Därtill gör vi kopplingar mellan vår studie och professionsteori samt tidigare forskning för att belysa hur bibliotekariernas upplevelser av professionen kan förstås i ett större sammanhang.

Upplevelser angående yrkesrollen presenteras efter följande teman:

Generella upplevelser av yrkesrollen, Upplevelser av en diversifierad yrkesroll, Bilden av bibliotekarien, Spänning mellan teori och praktik, Bibliotekariernas viktigaste uppgifter och Folkbibliotekets betydelse i samhället.

6.3.1 Generella upplevelser av yrkesrollen

Schreiber (2006, s. 43) pekar på att självförståelsen av professionen påverkar yrkesidentiteten och enligt hennes beskrivning kan det således finnas flera olika yrkesidentiteter inom en profession som är beroende av hur de yrkesverksamma förstår professionen de är verksamma inom. Trots att Schreiber (ibid.) använder begreppet yrkesidentitet anser vi att hennes resonemang är möjligt att applicera på vår förståelse för begreppet yrkesroll, vilket vi beskrivit i *Tidigare forskning* är det begrepp vi främst använder oss av då vi förstår yrkesidentiteten som en del av yrkesrollen. Att diskutera yrkesrollen innebär därför att föra ett bredare resonemang om vad som kan påverka bibliotekarierna i deras yrkesutövande.

Vi har i arbetet med att analysera det empiriska materialet funnit att uppfattningarna om vad en yrkesroll innebär är många bland våra respondenter. Således menar vi, i linje med hur Schreiber (ibid.) förstår yrkesidentiteter som flertaliga inom en profession, att bibliotekariers yrkesroll kan förstås i plural, yrkesroller. Bibliotekarierna blir tillfrågade om de kan beskriva vad de anser att ordet yrkesroll betyder, vilket visar sig vara en svår fråga och flera av dem väljer att direkt utgå från bibliotekarie som yrkesroll. På ett generellt plan beskriver Björn en yrkesroll som att ”man är specialiserad på någonting” och Cajsa understryker att det betyder ”kärnan i ett yrke”. Disa tolkar yrkesrollen något mer bokstavligt och menar att hon ”kliver in i någonting” som om det vore en roll som spelas, en uppfattning hon delar med Sevón (2007, s. 42). Cajsa för istället in samtalet på identitet och menar att det är ”det som är nära, alltså det som är mina arbetsuppgifter och det som jag känner att jag är bra på [...] och det kan naturligtvis skilja sig väldigt mycket”.

När vi fokuserar på den individuella yrkesrollen menar Elmer att det för honom som bibliotekarie ”handlar mycket om dagligt arbete, servicearbete, möta besökare och användare och guida dem”. Flera av respondenterna nämner att servicearbetet är en stor del av att vara bibliotekarie vilket innefattar krav på tillgänglighet:

Min yrkesroll är väl helt enkelt att se till att så många som möjligt får tillgång till bibliotekets service [...] och det kan ju variera ganska mycket vad man gör då. [...] grunden är i slutändan att man ska serva någon och den någon är ju [de människor] som finns i området. Och sen jobbar man efter målgrupper och ser till att så många som möjligt som har behov av den verksamhet vi kan ge får den.

Frans

Som Frans antyder är det svårt att veta hur denna service ska se ut eftersom efterfrågan kan se olika ut i olika områden. Bibliotekariernas uppfattningar om yrkesrollen ger oss därför många olika svar som färgas av deras personliga erfarenheter. Gordon framhäver att det oavsett innebär att det inte går att "vara sur och avig själv även om besökaren kanske är det, man får försöka bjuda på ett leende ändå" och att vara "service minded" innebär att vara "en god lyssnare eller försöka att handskas med folk på ett så bra sätt som möjligt". Gordons utsaga relaterar vi till hur Luthmann (2007, s. 779) beskriver att bibliotekarieyrket har en servicekaraktär. Utöver service som en specifik del av yrkesrollen nämns även "kunskapsorganisation" (Andrea), "kunskapsförmedlare" (Disa), "litteraturförmedlare" (Disa), "informationsspecialist" (Gordon) och för Björn utgör de "läsfrämjande åtgärderna" yrkets kärna medan Hassan ser sig själv som "självmotivet traditionell kulturförmedlarbibliotekarie". Björn och Hassan beskriver, i likhet med Øroms (1993) kulturförmedlaridentitet, i korthet sina individuella yrkesroller som att ha fokus på litteratur- och kulturförmedling. Andrea och Gordon lägger större vikt vid information och kunskapsorganisation, vilket gör att vi relaterar deras beskrivningar till Øroms (ibid.) informationsorganisationsidentitet. Disa däremot understryker vikten av kunskapsförmedling, vilket vi uppfattar som en blandning mellan Øroms (ibid.) kulturförmedlaridentitet, informationsorganisationsidentitet och informationsförmedlaridentitet. Att Disa ger uttryck för tre identiteter visar på hur flytande och svårdefinierad karaktär en yrkesroll kan ha.

Att ringa in vad som är bibliotekarieyrkets kärna är inte helt lätt. Som nämnt ovan kan det bero på personliga erfarenheter och däribland hur det kommer sig att personerna blev bibliotekarier och vilka tankar om yrket de hade innan de kom ut i arbetslivet, något vi kommer beskriva närmare i nästa del. Några av bibliotekarierna har dock tydliga tankar om vad yrkets kärna skulle vara. Cajsas har länge jobbat med Boken kommer² och framhäver skönlitteraturens betydelse för yrket. Likt Frans talar hon om "att samla in material och sortera och ordna" vilket för henne även innefattar den uppsökande verksamheten som är till för att "hjälpa människor som har svårt att komma till biblioteket själva och som behöver hjälp med sin biblioteksservice" (Cajsas). Cajsas utsaga om sin yrkesroll är tydligt färgad av hennes specifika arbete med Boken kommer medan andra ger en bredare definition på vad bibliotekariers yrkesroller utgörs av. Gordon förklarar exempelvis att han ser det som:

Viktigt att kunna omvärldsbevaka, ha koll på saker som händer i kultur- och litteratursammanhang, vara lyhörd för förändringar i samhället och vad folk diskuterar. Att man håller biblioteket och samlingen uppdaterad och kan erbjuda det senaste. Och så tror jag det är viktigt att man håller sig professionell hela tiden.

Gordon

Att det är viktigt att bibehålla den professionella aspekten av yrket understryker även Hassan, vilket vi ser som en förklaring till att han hellre pratar om profession än just yrkesroll. Hassan förklarar att han upplever att det finns två olika sätt att förhålla sig till ett yrke på. Likt Brante (2009, s. 19) förklarar tror Hassan att vissa personer ser

² En service Malmö stad erbjuder för de som av olika anledningar inte har möjlighet att ta sig biblioteket (Malmö stad 2017).

sitt jobb som ett ”kall” som ”tar mer av dig i anspråk än vissa andra yrkesroller” och att dessa personer snarare verkar inom sitt yrke än arbetar med det. Under intervjun nämner Hassan att han ser sitt jobb som skapande vilket gör det möjligt att improvisera och ”pröva det som uppstår i stunden” vilket skiljer sig från yrken som han uppfattar går mer på rutin. Han beskriver vidare att få ”verka” inom ett yrke ger större utrymme för självreflektion vilket kan vara en av anledningarna till att det ”blir mer en identitet på något vis” (Hassan). Utifrån Hassans utsagor förstår vi att han värnar om professionen och det förefaller vara flera värden inom professionen han är mån om att bibehålla och framhäva. Att värna om professionen kan möjligen vara en reaktion på att professionen upplevs vara utsatt. Vi tror att Grants (2015) och Kann-Christensens (2009) beskrivningar av att folkbibliotekens relevans kan ses som i förändring och ibland otydlig kan påverka bibliotekariers upplevelser av att de i större mån måste värna om sin yrkesroll och sin profession för att skydda det som upplevs vara centralt för yrkesrollen.

Även om inte alla respondenter berör frågan om identitet förstår vi att de har en stark relation till sitt yrke och att de vill ställa upp på intervjuer tycker vi ytterligare signalerar detta. Vi noterar att bibliotekarierna när de talar om sin yrkesroll i stor utsträckning förhåller sig till sin specifika arbetsplats vilket överensstämmer med Lindbergs (2015, s. 12) iakttagelse om att vad bibliotekarier anser vara professionens kärnkompetenser är knutet till ”den egna verksamheten eller institutionens intressen”. Hassan har en förklaring till varför arbetsplatsen påverkar förhållningssättet till yrket:

Man är också präglad av sin arbetsplats och den miljön. Har du en liten organisation så är det klart att ditt ansvar för den blir mer knutet till dig själv som person och skapar ett annat engagemang och kanske känsla av ansvar och stolthet också.

Hassan

I citatet ovan läser vi in att Hassan syftar på att ju mindre verksamhet en person jobbar inom desto mer personlig anknytning har personen till sitt arbete. Med tanke på att det enligt Hassans utsaga finns en tydlig personlig anknytning till den specifika arbetsplatsen förstår vi den oro som uppkommer i relation till upplevelsen av att omorganisationen möjligen kan inskränka på bibliotekens självbestämmande. Ett inskränkande på självbestämmandet skulle då äventyra det engagemang och den anknytning Hassan pratar om.

Respondenterna har lättare för att prata om den egna yrkesrollen som bibliotekarie än att diskutera hur begreppet yrkesroll kan definieras. Abbott (1988) förklarar att det inom professioner finns både objektiva och subjektiva förhållningssätt till sitt yrke. Vi påstår att bibliotekariernas, till större del, subjektiva uppfattningar av sina yrkesroller kan ses som en anledning till varför de är svåra att definiera. Trots att förhållningssättet till yrkesrollen ofta är subjektivt formulerar Ivar en uppfattning som enligt oss illustrerar en bild vilken alla respondenter tycks dela:

Jag har svårt att tänka mig något annat jobb där så många olika saker går att sammanföra, både rent ideologiskt och att man faktiskt jobbar för demokrati och andra människor. Men också rent personliga intressen som litteratur, konst och musik. Det känns också som att det är ett yrke som inte är så fixerat. Det finns ganska många olika sätt att jobba med bibliotek, vilket är lockande.

Ivar

Ivars uttalande vittnar om en idé om yrket som framträder på något sätt i alla intervjuer: bibliotekarieprofessionen verkar ha en diversifierad karaktär. Även om Ivar har känslan av att yrket ”inte är så fixerat” påpekar han senare under intervjun att det är ”de politiska målen som styr vad mitt yrke är för någonting” och att dessa mål utgör grunden för de styrdokument som ligger till grund för verksamheten och då även hans yrkesutövande. Det betyder att även om yrket innebär en viss flexibilitet finns det alltid bestämmelser och ramar för yrkeskåren att förhålla sig till. Hur yrkesrollen sedan ser ut beror på, som Sundin (2003, s. 44) påpekar i relation till förbundet av yrkesidentiteter, det aktiva deltagandet i den gemenskap som utgör yrkesutövandets plattform. Det aktiva deltagandet är i slutändan på så vis subjektivt vilket underbygger resonemanget om att yrkesrollen därför kan uppfattas som diversifierad. Därför har vi valt att i nästa avsnitt gå djupare in på upplevelser av att yrkesrollen upplevs vara spretig genom att analysera hur respondenterna uttalar sig om detta i relation till hur de upplever allmänhetens syn på yrkesrollen.

6.3.2 Upplevelser av en diversifierad yrkesroll

Att yrkesrollen anses vara mångfacetterad framkommer i olika sammanhang under intervjuerna och relateras både till arbetsuppgifter, arbetsplats och styrdokument. Likt Ivar som nämner att styrdokument i grunden reglerar bibliotekariernas arbete, tycker Cajsa att aktuella styrdokument stundtals kan kännas ”diffusa”. Bibliotekslagen, kommunala lagar och Unescos folkbiblioteksmanifest menar Cajsa inte alltid underlättar bibliotekariernas arbete: ”Det är inte alltid självklart vad man ska göra helt enkelt”. För Frans kan det vara ”frustrerande [...] att ha lite oklar roll som bibliotek som institution eller bibliotekarie som yrke”. Politikens påverkan på bibliotekariens yrkesroll blir tydlig när vi pratar med Disa. Hon säger att det ibland framkommer i ”dokument från politiker” att det finns tankar om att flytta över medborgarkontor till biblioteket eller tankar om att biblioteket skulle ”ta mer ansvar för barn”. Disa resonerar kring avgränsningar för bibliotekariers arbetsområden: ”Det är inte hos oss det ansvaret ligger för vi är inte myndighetspersoner och vi är inte fritidspedagoger”. Westbrook (2015) konstaterar att det är svårt att skilja bibliotekariens roll från uppgifter och ansvarsområden förknippade med socialt arbete, något som framkommer när Disa beskriver de ökade ansvaret biblioteket förväntas ha. Samtidigt understryker Disa att det inte är något hon funderar över när hon är ute och möter besökare utan beskriver vidare att bibliotekarirollen är ”dynamisk och flexibel”. Disas dubbla inställning gentemot de många områden bibliotekarierna ska ha hand om kopplar vi till Schreibers (2006) resonemang om att bibliotekarieprofessionen är komplex eftersom den utgörs av många olika självförståelser och därav yrkesroller. Därtill hävdar Schreiber (ibid.) att en del av komplexiteten gör professionen dynamisk och självreflexiv. Således kan professionens komplexitet upplevas som en styrka men även en svaghet.

Andrea är en av de respondenter som tycker det är svårt att svara på vad ordet yrkesroll betyder för henne. När vi ber henne beskriva sin egen yrkesroll beskriver hon att den är ”spretig”, en inställning även Cajsa ger uttryck för och även tillägger att yrket inte alltid förstås av det omgivande samhället. Andrea exemplifierar med att det verkar finnas en bild av att bibliotekarierna främst står i lånedisken ”som att vi jobbar på ICA i kassan”. Vi läser Andreas uttalande som ett uttryck för att bibliotekarieyrket nedvärderas av allmänheten. Ser vi på bibliotekarieyrket utifrån att

det är en semiprofession innebär det enligt Nolin (2008, s. 19) att yrket inte erhåller varken hög status eller hög lön. Det är möjligt att Andrea använder ett yrke som inte kräver längre studier på högskolenivå som exempel för att illustrera allmänhetens uppfattning om yrket. Vi kopplar också Andreas uttalande till vad Vassilakaki och Moniarou-Papaconstantinou (2013) konstaterar att allmänhetens bild av bibliotekariers yrkesfärdigheter och utbildning präglas av okunskap. Den okunskap och nedvärderande av bibliotekariers kunskaper Andrea beskriver tolkar vi som ett uttryck för Pessimism. Andrea diskuterar vidare hur användare och andra utomstående föreställer sig yrket. Hon säger att en vanlig uppfattning är att läsning av litteratur är en central del av yrket, något hon menar inte är centralt för henne. Efter en diskussion om vilka hennes främsta arbetsområden är resonerar hon sig fram till vad hon upplever är hennes egen yrkesroll och beskriver att arbetet med förvaltning av mediebeståndet och samlingen står i fokus. Hon sammanfattar sitt arbete som att handla om ”litteratur, kultur och demokrati”. Andrea har till en början svårt att formulera sin egen yrkesroll men hade en bild redan innan hon blev bibliotekarie att det skulle vara ett diversifierat yrke:

Jag visste nog att det skulle vara ett ganska splittrat yrke, att man skulle göra väldigt mycket konstiga grejer, och det gör man nog på alla jobb. Men det är ofta vi sitter här och skrattar och [tänker] men vad håller vi på med nu? Är det verkligen det här jag är anställd för? Och så konstaterar man att ja, men det är det. Så jag kanske inte *gör* riktigt det jag trodde att jag skulle göra. Men jag trodde nog att det var såhär splittrat. Att [yrket] var så brett. För man ska möta alla, det finns för alla, och då får man göra allt.

Andrea

Disa resonerar även hon kring att det ibland känns som att hon i sin yrkesroll förväntas vara en slags ”allmänläkare” och att det är svårt att hitta en balans mellan att välkomna alla och att kunna hjälpa alla: ”Vi vill gärna att det ska finnas folk här men det är inte det, vi kan inte hjälpa till med *allt*, och ibland känns det som att vi ska kunna *allt*”. Bland kollegorna finns en känsla av att gränsen ”går någonstans vid att man ska hjälpa till att scanna och skriva ut för det ligger också ganska långt ifrån professionen på något vis” (Disa). Disa påpekar dock att det finns skilda uppfattningar även inom professionen när det gäller frågor om vad en bibliotekarie bör eller inte bör behöva göra men understryker att de tillsammans på arbetsplatsen har en tydlig bild av att de vill ”hitta tillbaka till något annat”. Eftersom Disa beskriver att de önskar hitta ”tillbaka” till något annat tolkar vi det som att hon syftar på bibliotekarieuppgifter i en traditionell bemärkelse, vilket även framkommer då hon förklarar sin yrkesroll som kunskapsförmedlande.

Flera respondenter berättar att de får ansvara för områden de inte anser vara inom ramen för professionen. Precis som Disa menar Björn att det ofta händer att han får göra saker han tycker ligger utanför ”ramarna för ens yrke”. Det kan handla om att ”köra ut folk på grund av konflikter eller ha hand om bråkiga barn eller ungdomar eller folk som bråkar” (Björn). Hassan känner även han att mycket av det han gör hamnar utanför professionen. Han sammanfattar bibliotekarieprofessionen: ”Att man bevakar, att man väljer och man ordnar det man förvärvar och sen förmedlar man det” (Hassan). Han poängterar att han vill hålla sig ”så nära de sakerna som möjligt” och konstaterar att allt som går utanför det kan med fördel skötas av någon annan:

Att ringa gatukontoret om våra parkeringsplatser, hålla på att upphandla städhjälp, det tycker jag inte riktigt bidrar till litteraturen och demokratin. Även om det är viktigt att det fungerar så tycker jag att andra kunde göra det bättre så kunde jag göra saker som jag är bättre på.

Hassan

Fortsättningsvis understryker Hassan vikten av att känna att någonting i yrkesrollen är ”meningsfullt” och ”engagerande”. Björn, Disa och Hassan uttrycker enligt oss en strävan efter att få bibehålla de mer traditionella bibliotekarieuppgifterna. Ivar framhåller att det kan behöva finnas en balans mellan det gamla och det nya:

Det kan vara bra att det finns folk som håller på de gamla värderingarna som ivrar för att böckerna faktiskt måste stå i den här ordningen för att vi ska kunna hitta dem. Vilket kanske inte känns som det som är mest prioriterat här, att bibehålla bokstavsordningen, även om vi försöker göra det. [...] sen finns det också ett ‘upplevelse-teknik-paradigm’ som hörs ganska mycket från stadsbiblioteket där man egentligen tycker man kan slänga ut alla böckerna för ‘det är ändå ingen som lånar böcker’. Så det finns nog lite olika riktningar, och det är bra. Jag tycker det är bra att man inte är allt för jäkla överens hela tiden.

Ivar

Det ”upplevelse-teknik-paradigm” som Ivar pratar om relaterar vi till Andrea, Elmer och Gordons utsagor om att biblioteket på flera håll går mot att vara en mötesplats. Frans säger att ”det finns, sedan ett par år och fortfarande, ett tryck på biblioteken som mötesplats”, vilket vi kopplar till Malmö stadsbiblioteks förändringsarbete där bibliotekets nya inriktning betonade upplevelser och bibliotekets funktion som mötesplats och kulturhus (Carlsson 2013, s. 169). Både Gordon och Cajsa nämner att de ser ett ökat fokus på att statistik och siffror får styra verksamheternas utformning, en utveckling vilken diskuteras frekvent i relation till NPM-strategier inom folkbiblioteken (Kann-Christensen 2009; Kann-Christensen & Andersen 2009). Cajsa menar att fokus på att kvantitativt mäta relevansen av vad biblioteket har att erbjuda kan vara en nackdel för de mer traditionella biblioteks innehåll som utlån och mindre läsecirklar. Gordon är en av dem som tror att biblioteket i sin mer traditionella bemärkelse är på väg att försvinna. Likt Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) tror han att fenomenet mötesplats kommer att ta allt större plats hos folkbiblioteken då ”det finns så mycket ny teknik, så mycket annat som tar folks uppmärksamhet” (Gordon). Elmer är av åsikten att den digitala närvaron i samhället gör att folk söker sig till sammanhang där det fysiska mötet tar plats.

En av respondenterna som jobbar på stadsbiblioteket berättar att han gärna skulle se att han till större utsträckning fick syssla med mer traditionella bibliotekarieuppgifter än vad han gör nu. Att jobba på stadsbiblioteket innebär enligt honom att anta en mer specialiserad roll, eftersom det finns så många som jobbar där, till skillnad från ett mindre områdesbibliotek där hans föreställning är att bibliotekarierna jobbar med lite av allt vilket ger en bredare men inte så specialiserad kompetens. I linje med Frans uppmärksammar Andrea att det på ett mindre bibliotek kan vara svårt att göra utförliga planer och följa dem: ”Vi kan inte ha en riktning, vi kan inte ha en plan, för vi ska hela tiden göra allt, [...] men så är väl bibliotekarieyrket, så har det väl varit ganska länge, att vi förväntas göra allt”. Hon menar dock att så länge biblioteken behåller sitt självbestämmande har de goda möjligheter att anpassa sig eftersom de är väl bekanta med området och besökarna samt har kännedom om sina egna förmågor

och begränsningar. De skilda förutsättningar biblioteken har, och de olika arbetssätt som finns verkar bidra till professionens diversitet och bekräftar hur tätt sammankopplade yrkesroller är till den specifika arbetsplatsen.

Många beskriver upplevelser av att yrkesrollen känns spretig. Gordon formulerar vad han ser som en styrka hos bibliotekarier: ”Vi människor är väldigt, vi anpassar oss efter situationen, och det tror jag är en viktig egenskap att kunna göra som bibliotekarie, att man anpassar sig”. Han tycker det är särskilt viktigt för bibliotekarier som jobbar på mindre bibliotek att ”faktiskt ta på sig massa olika roller och ansvar och göra allt möjligt” och att det ofta är fallet att de ”kan lite av allt möjligt” (Gordon). Att detta skulle gälla speciellt för mindre bibliotek uppfattar även Elmer: ”Jag tror att folkbiblioteksrollen behöver vara lite splittrad. Man måste ha koll på olika saker, särskilt om man jobbar på ett mindre bibliotek, tycker jag”. Flera av bibliotekarierna uppfattar enligt vår tolkning professionens komplexitet och diversitet med både Optimism och Pessimism. Exempelvis uppfattar vi att Disa uppvisar både Optimism och Pessimism gentemot bibliotekariens diversifierade roll då hon tycks finna de dynamiska och flexibla aspekterna givande. Vi anar däremot en Pessimistisk inställning gentemot de utökade ansvarsområden bibliotekarierna ska arbeta med. Flera aspekter av yrkets mångfacetterade karaktär verkar skapa osäkerhet och frustration över otydligheten gällande vad som är professionens uppgifter. Samtidigt framhåller flera yrkeskårens flexibilitet och förmåga att anpassa sig som en styrka och ett utmärkande drag för professionen. Bibliotekets storlek tycks också vara en utmärkande faktor vilken påverkar hur yrkesrollen upplevs och definieras.

I det här avsnittet berörs upplevelser av att bibliotekariens yrkesroll är diversifierad. En spänning mellan bibliotekariens mer traditionella arbete som kretsar kring litteraturförmedling och en roll som är tätt kopplad till bibliotekens nya roll som mötesplats framkommer. Det är flera som resonerar kring att bibliotekariens arbetsområden är många och skilda samt att det verkar finnas olika förväntningar på vilket arbete bibliotekarier bör ägna sig åt. Avsnittet har även kort belyst hur det omgivande samhällets bild av bibliotekariens yrkesroll kan skilja sig avsevärt från hur bibliotekarierna själva ser på sina yrkesroller. Eftersom yrkesroller påverkas av både en självförståelse för professionen men även av hur det omgivande samhället ser på professionen menar vi att det är viktigt att belysa båda dessa aspekter. I följande del diskuterar vi vidare hur bibliotekarierna upplever samhällets bild av professionen.

6.3.3 Bilden av bibliotekarien

I relation till upplevelsen av att yrkesrollen är mångfacetterad diskuteras även olika bilder det omgivande samhället kan ha av bibliotekarieryrket. Frans menar att biblioteken och även bibliotekarieryrket ”är i förändring och ja alla vet inte riktigt vad som kommer hända och det kan skapa en osäkerhet men också att man får lite olika förväntningar på sig”. På frågan om hur han upplever samhällets förväntningar på en bibliotekarie svarar Elmer att:

Det finns väl och har väl funnits ett bra tag en viss disconnect. Det finns en bild ibland hos vissa människor att en bibliotekarie har *läst* allt, som att man ska ha en djupgående kunskap om en stor mängd litteratur. Kanske särskilt det i den västerländska kanon primärt men även ha koll på, stenkoll på nytgivning och sånt. Det är väl en bild som man *inte* direkt kan möta alltid.

Elmer

Elmers uttalande signalerar att det finns en stereotyp bild av bibliotekarien, vilket bekräftas av alla våra respondenter. Denna förutfattade bild av vad en bibliotekarie är och gör kan påverka både professionen och användarna. Björn exemplifierar hur diskrepansen mellan användarnas uppfattning och verkligheten kan vara problematisk för bibliotekarier genom att förklara att ”det var det ständiga skämtet, och är säkert fortfarande, när jag läste till bibliotekarie [...] ’ska det ta två år att lära sig säga ’shh’ till folk?’”. Han upplever det som att ”det är väldigt ofta som folk *har* en uppfattning om vad bibliotek är” och att detta får konsekvenser när uppfattningarna ”inte stämmer när de kommer in i biblioteket och tänker ’ah men ser det ut så här, vad ska jag göra här, vad ska jag göra nu, får man prata här?’” (Björn). I likhet med vad Vassilakaki och Moniarou-Papaconstantinou (2013) kommer fram till i sin översikt av olika uppfattningar av bibliotekarien, beskriver respondenterna att mångas bild av yrket bygger på okunskap.

En grupp i samhället som har direkt påverkan på bibliotekens verksamhet är politiker. För att återknyta till det som inledde föregående avsnitt, kan det upplevas som problematiskt framförallt när politiker har en annan uppfattning om eller insyn i de verksamheter de fattar beslut för. Björn för fram en åsikt kring detta:

Det man kan känna ibland är att besluten tas inte *här*, utan besluten tas någon annanstans i ett väldigt högt chefsled. Eller att politiker inte vet vad vi gör för någonting [...] det kan vara politiker som har åsikter om vad biblioteket ska vara men som aldrig besöker biblioteket och alltså inte vet exakt vad det är vi gör för någonting. Och sånt irriterar oss jättemycket som yrkesgrupp. Vi blir arga om någon sitter och bestämmer någonting och så vet den personen överhuvudtaget inte vad vi sysslar med.

Björn

Återigen lyfts diskussionen om självbestämmande, ett ämne som kom upp i samband med upplevelserna av omorganisationen där det blev tydligt att bibliotekens självbestämmande var en viktig fråga för bibliotekarierna. Det framkommer under flera av intervjuerna upplevelser av att omvärlden har dålig insikt i vad bibliotekarierna gör. Andrea säger till och med att: ”Folk har ju ingen aning om vad man gör här”. Andrea och Gordon berättar till exempel att besökare ofta frågar vad bibliotekarier ska göra nu när de fått nya utlåningsautomater och inte hanterar fysiska böcker till lika stor utsträckning som tidigare. Gordon förklarar:

Vi har ju väldigt många som säger ’ja men vad ska ni göra nu?’ till oss, som att det är allt vi gör. Och jag tror folk har en lite skev bild av bibliotekarien, ’behöver man utbildning till det?’, är det många som frågar. Och visst, vissa grejer vi gör är inte sånt som jag behöver utbildning för att göra och det kan vara lite oroande kanske att just de specialistkunskaper som jag har kanske inte alltid är så nödvändiga i det jag gör där ute. [...] Ibland kan man ju få lite identitetskris så där ’vad är det jag gör här?’, när man har lämnat över det femtioelfte pappret som någon har skrivit ut och inte fått en enda sökfråga på ett tag.

Gordon

Den tekniska utvecklingen har onekligen haft stor påverkan på bibliotekariens yrkesutövande. Gordon antyder att han upplever att eftersom biblioteksanvändarna ofta inte vet vad en bibliotekarie gör efterfrågas heller inte den kompetens

bibliotekarier besitter. Användarnas okunskap om vad bibliotekarieyrket innebär förstår vi är en aspekt av den identitetskris som nämns av Cajsa, Gordon och Ivar. Carlsson (2013, s. 41) belyser att flera har undersökt vad som kan kallas en "kriskultur" kring folkbiblioteken. Vi ser det som att bibliotekariernas egen syn på sin yrkesroll i det här sammanhanget kan vara en bidragande faktor till den identitetskris som nämns. Cajsa syftar på att denna kris var en "upplevd kris" förankrad i digitaliseringens framskridande och att den upplevda krisen medförde att vissa blev "överdrivet lyhörda eller förändringsbenägna". Att Cajsa säger att hon förstod det som en "upplevd kris" analyserar vi som ett uttryck för att det handlar om en självupplevd kris. Ivar beskriver: "Jag vet inte om jag hört någon annan prata om att biblioteket är i kris än just bibliotekarierna själva". I likhet med Cajsa betonar han att bibliotekarier försökte "förnya sig själva [...] på grund av att informationsområdet ser helt annorlunda ut idag än vad det gjorde för en 20 år eller 30 år sedan. Men också för att de faktiska behoven ser annorlunda ut" (Ivar). Ivar beskriver att samhällsförändringar utgör bakgrunden till bibliotekariers föreställningar om kris. Vi tolkar det som att han identifierat en oro som handlar om vad en bibliotekaries uppgifter är eller bör vara skapar andra förväntningar på och behov av vad biblioteket bör erbjuda. Både Ivar och Cajsa relaterar den kris de beskriver som att vara förknippad med bibliotekariernas självupplevda uppfattning av osäkerhet i professionen.

Det är inte enbart bilden av bibliotekarien utifrån som har en inverkan på yrkesrollen utan även bibliotekariernas egna förväntningar på och uppfattningar om professionen påverkar. Flera uttrycker vad vi förstår som en Pessimism inför att allmänheten i bred bemärkelse, och särskilt politiker, har bristande insyn i och kunskap om vad bibliotekariens roll är. Frågan om en upplevd kris inom folkbiblioteken beskrivs av några av bibliotekarierna. Vi upplever det dock som att de bibliotekarier som diskuterar den föreställda krisen inte upplever den som Aktuell själva. De resonerar istället kring hur den tagit sig till uttryck tidigare och hur den uttryckts av andra verksamma inom folkbiblioteket. Det kan ses som ett uttryck för att den "kriskultur" Carlsson (2013) diskuterar möjligen inte är lika påtaglig idag. Däremot diskuterar flera av bibliotekarierna att biblioteken står inför många utmaningar, men ingen talar om "kris" i direkt relation till hur de själva uppfattar folkbiblioteket. Det blir för oss tydligt att det på olika vis har talats om kris inom folkbiblioteket och att det är något som påverkar biblioteket och bibliotekarierna.

Bibliotekarierna uppvisar som nämnts tidigare flera olika sätt att se på yrkesrollen och Frans berättar att det finns "ganska starka åsikter" om vad yrkesrollen är. Han tycker den diskuteras för mycket bland kollegorna: "Ibland kan man nästan bli lite trött på att diskutera det för det är just en yrkesroll som är lite svårgreppbar upplever jag" (Frans). Bilden av vad en bibliotekarie är och gör är således inte alltid helt tydlig, varken för det omgivande samhället eller för bibliotekarier själva. Yrkesrollens balanserande mellan teoretiska och praktiska arbetsuppgifter och kunskaper är ett område vi identifierar som utmärkande för bibliotekarieprofessionen. Därför diskuterar vi i nästa avsnitt hur spänningen mellan teori och praktik uttrycks av de medverkande bibliotekarierna.

6.3.4 Spänning mellan teori och praktik

Brante (2009) beskriver att semiprofessioner ofta har en spänning mellan teoretiska och praktiska aspekter av sitt kunnande. Han menar att de yrkesverksamma kan förespråka olika riktningar i frågan om professionen ska utveckla sin teoretiska anknytning eller sitt praktiska yrkeskunnande (ibid., s. 30) något bibliotekarierna i den här studien ger uttryck för att ha olika uppfattningar om. Vi har själva inte formulerat frågor angående spänningen mellan professionens teoretiska och praktiska delar, men flera av bibliotekarierna för det på tal, särskilt i relation utbildning.

Elmer nämner i föregående del, i relation till användaren och dennes syn på vad bibliotekarier gör, att han upplever vad han beskriver som ”disconnect”. Han beskriver även en känsla av ”disconnect” när vi frågar om yrket motsvarat föreställningar han tidigare haft. Han upplevde att utbildningen gav en begränsad insyn i biblioteksverksamheten men säger samtidigt att det var ”positivt ändå” då det visade sig att ”yrket är mycket mer nyanserat än den bild jag hade när jag gick utbildningen” (Elmer). Den diskrepans han beskriver handlar om vad som förmedlas under utbildningen och hur det sedan överensstämmer med eller avviker från arbetslivet. I samband med uttalandet berättar Elmer att han var inställd på att jobba som högskolebibliotekarie men att han idag tänker annorlunda: ”Jag identifierar mig faktiskt som folkbibliotekarie, jag känner att jag har ganska lite gemensamt med högskolebibliotekarier faktiskt”.

Hassan beskriver i likhet med Elmer en diskrepans mellan utbildning och arbetsliv och berättar att han hade ”helt vansinniga föreställningar om vad [yrket] skulle innebära” då utbildningens fokus på kunskapsorganisation och teknik i retrospektiv inte stämte överens med de folkbibliotekarieuppgifter han fått utföra. Han beskriver tre stadier av förståelse för bibliotekarieryrket han gått igenom. Innan sina studier hade han en bild av att yrket till stor del bestod av att ”jobba med böcker och litteraturförmedling”. Idag kan han urskilja att hans uppfattning av yrket under studietiden präglades av felaktiga föreställningar i relation till hur hans yrkesroll ser ut i nuläget. Studiernas fokus var kunskapsorganisation på olika sätt, ”bygga databaser, arbeta med katalogisering, klassifikation och kunskapsprocessen och den pedagogiska biten som utbildningen var ganska nischad mot” (Hassan). I sitt arbetsliv har han nu en annan förståelse av professionen som är mer lik den bild han hade innan studietiden. Således ser han nu att yrket främst handlar om litteraturförmedling. Han sammanfattar sina tre stadier som en väg mellan ”okunskap, villfarelse, visdom”.

Professionens teoretiska och praktiska karaktär är för vissa en av anledningarna till att de sökt sig till bibliotekarieryrket. När Frans svarar på frågan om varför han valde att bli bibliotekarie berättar han att det var just blandningen mellan det teoretiska och praktiska samt att det var ett serviceyrke som fick honom att söka utbildningen. Andrea däremot anser att serviceaspekten av biblioteksverksamheten var något som inte berördes under utbildningen:

Jag kom på en grej som jag saknar med utbildningen: att berätta att det här är ett serviceyrke! [...] Vi jobbar med människor. Det enda som är viktigt det är besökaren. Allting vi gör, det spelar ingen roll om man jobbar med katalogen eller om man har programverksamhet, det är *för* besökarna, för malmöborna, [...] för alla!

Andrea

Hon avslutar med att betona att hon tycker utbildningen inte bara behöver bli bättre på att understryka att bibliotekarieyrket innebär att arbeta med service, hon påtalar även vikten av att vara serviceinriktad och kunna se till andras behov och menar att det är en kompetens yrket kräver. Serviceaspekten av bibliotekariens yrkesroll poängteras bland annat av Luthmann (2007), Jansson (2010) och Grant (2015) och vi vill även ta fasta på hur Olander (2010) resonerar kring bibliotekariens mer abstrakta kompetenser. Hon understryker att bibliotekarier behöver ha god social kompetens och kommunikationsförmåga.

Vi har diskuterat att flera påpekar att yrkesrollen ser olika ut på olika platser, och att formandet av yrkesrollen kan påverkas av vilken typ av arbetsplats en person är verksam vid. Cajsa understryker att det därför är svårt att skapa en utbildning som ska vara relevant för alla geografiska platser: ”Man kan ju ha väldigt olika innehåll i sin tjänst beroende på vart man jobbar och det gör att det inte alltid är alldeles självklart vad utbildningen ska innehålla eller vart betoningen ska ligga”. Cajsa tar även upp vad som i sammanhanget blir både intressant och oroväckande, vilket är upplevelsen av att ”det inte alltid är så uppenbart att en bibliotekarieutbildning har så stort värde”. Det kan leda till vad vi tolkar som en uppgivenhet: ”Vi känns så utbytbara”, säger Cajsa. Hon fortsätter att resonera kring att hon tycker det är problematiskt både för professionen och användarna när personal anställs vilka inte har den utbildning som krävs för att möta de servicekrav som finns. På samma sätt blir det problematiskt när bibliotekarierna måste göra saker de anser hamnar utanför deras arbetsuppgifter, vilket Disa, Hassan och Björns uttalanden pekat på tidigare. Ivar lyfter fram en uppfattning om att professionens kompetenser inte tas tillvara på flera arbetsplatser: ”Ibland kanske det rent ekonomiskt kan vara svårt att motivera någon med masterutbildning ska springa runt på stan och sätta upp affischer eller vad det nu är” (Ivar).

I det här avsnittet har vi diskuterat hur spänning mellan teori och praktik tar sig uttryck bland bibliotekarierna. Det framkommer att det finns en diskrepans mellan bilden som förmedlats under utbildningen och hur bibliotekarierna nu förstår sin profession. Flera tycks under studietiden skapat sig bilden av att bibliotekarieyrket i större mån skulle ha ett fokus på teoretiskt arbete. Yrkets praktiska, och särskilt serviceinriktade karaktär tycks av flera ha upptäckts när de blev yrkesverksamma. Den läsning vi gör är att flera uttrycker Optimism inför att yrket inte helt överensstämmer med den bild som förmedlats under utbildningen. Elmer beskriver att han upplevde det som positivt när han förstod att yrket var mer nyanserat än vad han uppfattat under sin utbildningsperiod. Hassan beskriver en resa mellan olika förståelser för yrket där han betonar att studietiden gav honom en missvisande bild av vad yrket skulle komma att innebära för honom. Vi förstår det som att han förhåller sig Optimistiskt gentemot hur han nu förstår professionen. Däremot läser vi in en viss Pessimism gällande hur utbildningens omfång och krav på teoretisk kunskap omsätts i arbete vilket upplevs som simpelt. Vi tycker att denna inställning syns i det citat där Ivar säger att det kan vara svårt att motivera att någon med masterutbildning ska ”springa runt på stan och sätta upp affischer”. Efter att ha diskuterat hur spänningen mellan det teoretiska och praktiska upplevs av bibliotekarierna vill vi i nästa avsnitt fokusera på vad som ses som en bibliotekaries viktigaste uppgifter idag och i framtiden.

6.3.5 Bibliotekariers viktigaste uppgifter

När vi under intervjuerna diskuterar vad bibliotekarierna uppfattar som sin viktigaste uppgift får vi varierande svar men kan dock urskilja några teman. För Björn tycks arbetet som rör litteratur och läsfrämjande vara centralt: ”Att syssla med läsfrämjande. Det är definitivt det viktigaste”. Vidare beskriver han att det tog relativt lång tid innan han hittade vad han ansåg var det viktigaste i yrket för honom men att det nu är att:

Värna om den smala litteraturen som jag tycker annars inte får någon plats i samhället överhuvudtaget eftersom reklamen och den populära litteraturen tar över och på så många andra arenor. Så finns bara biblioteken kvar och det finns ingen annan plats för den icke-kommersiella litteraturen, så det är väl därför det är mitt främsta intresse och uppgift att föra fram den helt enkelt.

Björn

Elmer och Hassan definierar också den viktigaste uppgiften som att vara läsning och litteratur, men inte i samma grad som Björn. Både Elmer och Hassan understryker även vikten av ”mötet” för att inspirera till läsning. Hassan beskriver att det är svårt att definiera vad som är hans viktigaste uppgift eftersom allting han gör på arbetsplatsen hänger ihop. Han formulerar ändå att ”det viktigaste är att vara ute i biblioteket och möta låntagarna. De ska känna att man är där, att man är intresserad av dem och att man har något att erbjuda”. Han fortsätter med att föra fram att arbetet med att möta låntagarna inte hade varit möjligt om ”de andra sakerna” inte blivit gjorda. Närmare beskriver han de ”andra sakerna” som arbete vilket ”stimulerar på djupet såsom bokcirklar och samtal och fördjupning. Och bevakningen, att man själv bygger upp samlingen och känner en stolthet över sin verksamhet som gör att man faktiskt orkar erbjuda någonting”. Elmer beskriver att tillhandahållande av ”en plats där alla får vara välkomna och där man kan tillgängliggöra kunskap och glädje och sådant genom litteratur” är viktigt för honom. Förutom detta är ”det fysiska mötet” och ”att kunna guida någon rätt, kunna svara på frågor och ha en konversation” även centralt. Elmers uttalanden beskriver dels mötets och samtals relevans för yrket, men också bibliotekets funktion som mötesplats och att tillhandahållandet av denna är centrala områden. Disa resonerar på liknande sätt om biblioteket som mötesplats och litteratur som två centrala områden inom yrket:

Att tillhandahålla någon form av demokratisk plats, tänker jag. Att tillgängliggöra ja litteratur då främst. Litteraturförmedling är 'essensen av en bibliotekarie' [något ironisk]. Men just att tillhandahålla en plats där alla får vara välkomna och där man kan tillgängliggöra kunskap och glädje och sånt genom litteratur.

Disa

Gordon understryker till skillnad från de övriga bibliotekarierna vikten av att hjälpa användare att söka efter både information och böcker: ”Just att kunna vara någon som är neutral eller objektiv som kan hjälpa folk att hitta det de vill ha. Men kanske också ibland leder dem på rätt väg”. Han är den enda som pekar på att vikten av att vara en vägledande informationssökare. Det tycks vanligare bland våra respondenter att tala om att tillhandahålla, eller tillgängliggöra mötesplatser eller litteratur samt att inspirera till läsning.

Att de flesta bibliotekarierna inte identifierar sig som vägledande informationssökare tolkar vi som ett möjligt uttryck för att bibliotekariers kunskapsmonopol utstått konkurrens (Lindberg 2015, s. 11). De senaste decenniernas utveckling inom IKT kan ses som utmanande för professionens roll som informationsvägledare i samhället. Även bibliotekens betydelse som en institution vilken tillgängliggör och tillhandahåller litteratur och kultur har kommit att utmanas i linje med utvecklingen inom IKT. Däremot verkar bibliotekens funktion som mötesplats inte utsatt för samma konkurrens. Det kan vara en anledning till varför flera av de vi intervjuat framhåller bibliotekens funktion som ”mötesplats” som viktig. Flera av respondenterna uttrycker att bibliotekens främsta uppgift är att vara relevanta och vår tolkning är att fungera som mötesplats är ett sätt att hålla sig relevant eftersom det finns stor efterfrågan av öppna mötesplatser i samhället. Däremot blir områden där behoven utifrån inte är lika stora mindre viktiga för biblioteken att fokusera på. Frans uttrycker sig såhär:

Det viktigaste är på något sätt att vara relevant för dem som finns i samhället, för är vi inte det så finns det ingen poäng. Och relevant på det sätt att vi fyller något behov som de har inom information och kultur om man ser det lite brett då, sen kan det vara ganska många olika saker upplever jag

Frans

Och Ivar resonerar såhär:

Ja, det viktigaste är egentligen att de kommer hit. Det spelar ingen roll hur sjukt bra jag tycker jag köper böcker om ingen kommer hit och lånar dem. [...] det är helheten som är vår lösning [...] Folkbiblioteken brukar alltid säga 'ja men vår målgrupp är *alla*'. Men du kan ju inte marknadsföra mot alla. Fast... även om vi inte träffar alla så träffar vi ganska många i alla fall. Och det är väl det, att försöka vara relevanta för och göra kärnverksamheten.

Ivar

Grovt uppdelat tycks det finnas två förhållningssätt gentemot synen på bibliotekariers och bibliotekens viktigaste uppgifter. Det ena förhållningssättet fokuserar på läs- och litteraturfrämjande, kultur och informationsförmedling samt tillhandahållande av mötesplatser. Det andra förhållningssättet förkastar inte nämnda områden, men understryker att det viktigaste är bibehålla bibliotekens relevans: att biblioteken används och fyller en funktion för invånarna i samhället. Det tycks finnas en spänning mellan de som upplever att folkbiblioteket har en kärna som är litteratur, kultur- och demokratiframjande och de som upplever att det går att tänja på bibliotekens verksamhetsområden om de innebär att bibliotekens relevans ökar. Att vara relevant tycks av flera definieras enligt kvantitativa mått, såsom högre besöksantal till exempel.

6.3.6 Folkbibliotekets betydelse i samhället

Under intervjuerna diskuterar bibliotekarierna hur de ser på folkbibliotekets betydelse i samhället. I några fall är det tydligt att det finns ett samband mellan hur bibliotekarierna resonerat kring sina viktigaste uppgifter inom professionen och hur de ser på folkbibliotekets betydelse. Vår tolkning av att flera bibliotekariers resonemang kring vad deras främsta uppgifter är ter sig likt hur de ser på folkbibliotekets betydelse i samhället menar vi relaterar till hur Grant (2015)

beskriver att synen på yrkesrollen är nära förknippad med biblioteket som institution. I relation till frågan om vad han såg som sin viktigaste uppgift som bibliotekarie uttrycker Ivar vikten av att få personer att komma till folkbiblioteken. När vi diskuterar folkbibliotekens betydelse i samhället säger han:

Jag tror enormt stor betydelse, [...] speciellt här för närområdet. För väldigt olika former av grupper. Och en av de absolut största betydelseerna är kanske behovet av en plats där olika människor ser varandra och bara finns vid sidan om varandra. Om jag går och dricker öl med mina kompisar [...] en lördag kväll så ser det inte ut så som det gör här, då är de ungefär i min ålder och har ungefär samma sociala bakgrund de allra flesta. Och det kanske kan vara skönt att ha såna miljöer också men vi behöver verkligen se varandra.

Ivar

I Ivars citat ser vi likheter med vad Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012, s. 588) skriver om att människor idag saknar ett socialt sammanhang och att det blir än viktigare både att känna sig själv och vara öppen för människor i sin omgivning. Björn framhåller till skillnad från Ivar att det viktigaste för honom i rollen som bibliotekarie är att arbeta för den smala litteraturen och att föra fram den. Det är tydligt Björns syn på sin viktigaste uppgift inom yrkesrollen är kopplad till hur han ser på bibliotekens betydelse i samhället. Han säger att ”bibliotek läggs ner, bokhandlar läggs ner eftersom man köper allt på internet det finns ingen plats för litteraturen längre. Det är biblioteken som finns kvar och därför är det extra viktigt att visa vad det är vi kan” (Björn).

Om medborgarkontor och bibliotek ska organiseras i samma lokal är en fråga som tas upp när vi under intervjuerna diskuterar folkbibliotekens betydelse i samhället. Björn förklarar att många nyanlända söker sig till biblioteket då de tror att det är ett medborgarkontor. Han förstår ”att det inte alltid är så himla lätt att hitta rätt i ett samhälle som man inte känner till” och att de ofta kan hänvisa människor till närmaste medborgarkontor så att de kan få den hjälp de behöver. Hassan uttrycker att den utveckling inom folkbiblioteken som innebär ett ökat fokus på socialt arbete, som att exempelvis husera medborgarkontor i samma lokaler, är ett problem. Han menar att samhället står inför stora problem och att biblioteken är ”lite fega i att ta på sig allt” och riskerar därmed att förlora den verksamhet som är central för biblioteken: att förmedla litteratur och kultur. Han menar att om biblioteken istället skulle fokusera på de litteratur- och kulturförmedlande verksamhetsområdena kommer andra positiva demokratiska vinster komma ur det. Andrea delar uppfattningen om att det kan bli problematiskt om biblioteken och medborgarkontorens verksamheter kombineras i framtiden. Hon berättar att bibliotek som har medborgarkontor i bibliotekslokalen ”inte är så nöjda med det” (Andrea). Hon fortsätter resonera kring att hon upplever att hennes egen yrkesroll riskerar att bli otydlig ifall medborgarkontor och bibliotek ska bedrivas jämte varandra och hon poängterar att det även blir otydligt för användarna:

Jag kan ju inte hjälpa någon att fylla i en blankett från arbetsförmedlingen när jag är bibliotekarie! Men så står jag helt plötsligt i disken bredvid och är ‘medborgarkontors-vad-det-nu-heter-rådgivare’ och då kan jag göra det och det blir väldigt konstigt om den sedan ska låna böcker av mig.

Andrea

Vi drar en parallell mellan det Andrea säger och vad Westbrook (2015) belyser gällande hur bibliotekarier ibland ofrivilligt får en inblick i användares mest privata när otydligheter uppkommer angående vilka tjänster bibliotekarien kan eller bör tillhandahålla användaren. Andrea ger uttryck för att hon själv inte känner sig bekväm med att vara bibliotekarie som även ska anta en roll som socialarbetare. Både Björn, Hassan och Andrea resonerar således om att avgränsningar för bibliotekens verksamhet är viktiga. Även Disa adresserar vikten av avgränsningar och när hon diskuterar vilken samhällelig betydelse bibliotek har konstaterar hon att det viktigaste en bibliotekarie gör är ”att tillhandahålla en demokratisk plats”. Hon förklarar att de på hennes arbetsplats försöker ”bygga något slags mer traditionellt bibliotek” och framhäver att: ”Biblioteket i sin grundform [...] räcker som det är!” (Disa). Hon förklarar vidare att den ”grundform” hon talar om utgörs av bibliotekens funktion som ett demokratiskt och öppet rum (Disa). Samtidigt understryker hon böckernas plats på biblioteket och att tillgängliggöra text i olika former är lika viktigt som det demokratiska rummet. Vi tolkar Disas resonemang om bibliotekens grundform som att ha att göra med avgränsningar för vad biblioteken bör bedriva för typ av verksamhet. Disas beskrivning av att hon tycker biblioteket i sin grundform ”räcker som det är” tolkar vi som ett uttryck för en upplevelse av att det finns motsatta uppfattningar om huruvida det räcker att tillhandahålla en demokratisk öppen plats samt litteratur och text i en bred bemärkelse eller om biblioteket enligt vissa behöver vara något mer. Frans diskuterar i likhet med Disa vikten av att tillhandahålla texter och vara en öppen demokratisk plats:

Jag tycker ‘mötesplatsdelen’ är viktig men jag tycker den andra delen eller en av de andra delarna som handlar om text också är viktig. Och det är väl just det som är lite speciellt att man har båda delarna där liksom med folkbibliotek specifikt.

Frans

Frågan om vad biblioteken ska spela för roll i samhället tycks ha olika svar om vi ser till de bibliotekarier vi intervjuat. I flera av bibliotekariernas resonemang om folkbibliotekets samhällsbetydelse drar vi paralleller till de bibliotekarieidentiteter Ørom (1993) beskriver. Särskilt den kulturförmedlande identiteten och socialarbetaridentiteten menar vi framkommer tydligast. Både Björn och Disa ser vi uttrycker värden vilka vi kopplar till kulturförmedlaridentiteten. Björn beskriver att det är viktigt för honom att värna den smala litteraturen och beskriver folkbibliotekets betydelse främst i relation till litteratur och kultur som bör erbjudas och finnas där. Disa talar i likhet med Björn om böckernas ställning på biblioteket och använder även ord som ”traditionellt” när hon beskriver vilket typ av bibliotek de vill skapa på hennes arbetsplats. Ivar är den bibliotekarie som vi tolkar i störst utsträckning ger uttryck för socialarbetaridentiteten. Han framhåller bibliotekets funktion som mötesplats och poängterar vikten av att skapa något som gör att användarna besöker biblioteket. Han uttrycker i likhet med Øroms (1993) beskrivning av socialarbetaridentiteten betydelsen av att uppfylla användarnas behov. Det finns uppenbarligen flera sätt att se på frågan om vad bibliotekens roll i samhället bör vara. Vi har i det här avsnittet diskuterat en spänning mellan hur bibliotekarierna ser på vad bibliotekets tyngdpunkt bör vara där ett perspektiv fokuserar på att mötesplatsfunktionen är det viktigaste då allmänheten har ett behov av öppna mötesplatser. Det andra perspektivet lägger större vikt vid samspelet mellan kultur- och litteraturförmedling och bibliotekets funktion som mötesplats och understryker

att denna roll bör utvecklas. Frågan om vad som händer med bibliotekens verksamhet ifall medborgarkontor inhyses i samma lokaler har i korthet adresserats i detta avsnitt. I följande avsnitt diskuteras frågan vidare i relation till hur bibliotekarierna upplever att folkbibliotekens relevans kan påverkas i framtiden.

6.4 Framtid, förändring och utmaningar

Bibliotekarierna har på flera sätt diskuterat förändringar och utmaningar biblioteken står inför. Med hjälp av de fenomenologiska analysbegreppen och kopplingar till professionsteori samt tidigare forskning vill vi i detta avsnitt belysa hur bibliotekarierna förhåller sig till framtida förändringar och utmaningar professionen förhåller sig till.

Upplevelser angående framtid, förändring och utmaningar presenteras enligt följande teman: *Folkbibliotekets relevans, Kompetenser inom folkbiblioteket och Uppdrag i ständig förändring?*

6.4.1 Folkbibliotekets relevans

Under intervjuerna frågar vi vad bibliotekarierna upplever som utmaningar för folkbiblioteket och professionen. En utmaning som belyses rör hur biblioteket ska förhålla sig till nya uppgifter som av olika skäl faller på folkbiblioteket som institution. Flera av bibliotekarierna beskriver att det är en utmaning för biblioteket att behålla sin relevans i samhället utan att ta på sig för många och skilda uppgifter. Några av bibliotekarierna uttrycker att arbetsuppgifter relaterade till skolan, fritidsgårdar eller medborgarkontor kan vara problematiska i bibliotekssammanhang. Gordon berättar om svårigheterna de ställs inför när människor vill ha hjälp med myndighetspapper:

De har fått något från migrationsverket som de kanske inte förstår eller som de vill ha förklarat och vi har sagt att 'nej vi gör inte det'. Dels är det inte vårt jobb och dels är vi inte så insatta i det heller, man vill ju inte ge fel information om saker man inte känner till.

Gordon

De har tagit ett aktivt beslut på arbetsplatsen att inte hjälpa till med denna sortens frågor. Han förklarar vidare att det känns fel att hjälpa till med myndighetsdokument om det börjar bli kö i biblioteket exempelvis. Han beskriver vidare att den typen av uppgifter inte "är vårt yrke" och att det är den "främsta anledningen till att vi har valt att inte göra sådana saker" (Gordon). Både Gordon och Ivar uppmärksammar att det ibland kan vara svårt att ta hand om de barn som kommer till biblioteket. Det gäller inte enbart stökiga barn men barn som är kontaktsökande och som personalen inte har tid att ägna uppmärksamhet åt i den mån barnen önskar eller behöver. Disa berättar att eftersom bibliotekets yta är relativt liten kan det lätt uppstå spänningar mellan besökare som även kan bli arga på personalen. Den "friktion" som uppstår menar Disa är "en risk man tar när man jobbar i ett yrke som är ett serviceyrke". Westbrook (2015) påpekar att delar av bibliotekarieryrket ofrånkomligen är nära förknippade med socialt arbete och Disa beskriver att hon upplever det som svårt att dra en tydlig gräns mellan vad som är bibliotekariens uppgift och vad som är socialt arbete. Denna

konflikt mellan att vara bibliotekarie och socialarbetare ser vi att flera av bibliotekarierna ger uttryck för. Björn berättar:

Tendensen är att man vill förvandla biblioteket till bara kontor det vill säga där man får hjälp att skriva ut blanketter. Sådant som [...] har mer med socialtjänsten att göra vilket i sig naturligtvis inte är några dåliga arbetsuppgifter, men de är inte våra arbetsuppgifter. Det är inte bibliotekets arbetsuppgift anser jag. Utan vi ska gärna ha ett samarbete med medborgarkontoren, mer än gärna, men vi ska inte ligga i samma lokal, vi ska inte blanda ihop våra verksamheter därför att det är förvirrande för oss och det är förvirrande för besökarna och det urvattnar dessutom vår yrkesroll.

Björn

Disa uttrycker precis som Björn en oro inför att biblioteken skulle utvecklas mot att fungera som medborgarkontor. Hennes uppfattning är att det i Malmö finns ett stort behov av fler medborgarkontor, samtidigt som hon poängterar att det inte är bibliotekens roll eller uppgift att ha hand om det arbete medborgarkontoren utför. Hon relaterar utvecklingen av att medborgarkontoren hamnar närmare biblioteken till omorganisationen och vad det skulle kunna betyda om profilinköp blev gällande. Hon beskriver att hon är oroad inför att inköp och andra traditionella bibliotekarieuppgifter skulle skötas från stadsbiblioteket och att områdesbibliotekens huvudområde skulle vara relaterat till socialt arbete:

Sen så får vi [områdesbiblioteken] ta hand om andra saker för att man ser att det plötsligt har blivit ett hål där man kan stoppa ner en ny funktion. [...] Jag vill *inte* jobba som bibliotekarie på ett medborgarkontor utan jag vill jobba som bibliotekarie.

Disa

Disa och Björn motsätter sig tydligt att biblioteken ska utvecklas mot medborgarkontor och vi uppfattar att de är måna om att behålla sin profession i den mer traditionella formen. Vi upplever att det finns en oro kring att utvecklingen av att medborgarkontor integreras i biblioteksverksamheter riskerar att bidra till att bibliotekens relevans blir oklar. Grant (2015) menar att bibliotekens relevans blir allt mer otydlig och att det ställer högre krav på att bibliotekarierna framhäver de olika kompetenser som finns på biblioteket. Ivar pekar på att utforma marknadsföring för bibliotekets många olika tjänster är en utmaning och eftersom biblioteket erbjuder många skilda aktiviteter är det lätt att vissa delar faller bort säger han. Björn upplever i likhet med Ivar att marknadsföring kan vara ett besvärligt arbetsområde. Han poängterar att de på hans arbetsplats skulle behöva en person som har hand om ”PR”. Han beskriver vidare hur han upplever situationen idag: ”Det är ju väldigt mycket av [...] det vi erbjuder som vi tycker att det vi kan nå ut med mer. Och så vet vi inte riktigt hur vi ska arbeta med det [...] vi försöker ju arbeta med att synas utåt hela tiden men det är ju svårt” (Björn). Vi tolkar Björns beskrivning som ett uttryck för situationens Aktualitet; hur han upplever att marknadsföringen fungerar i nuläget. I relation till det tolkar vi att han ger uttryck för en viss Optimism. Trots att han beskriver negativa aspekter av hur de på hans arbetsplats jobbar med marknadsföring, anar vi en underliggande Optimism inför framtiden. Han ringar in en Potentiell framtid genom att beskriva vad biblioteket skulle behöva för resurser (en PR-person) för att marknadsföringen skulle förbättras, vilket vi läser som en syn på framtiden som vittnar om att han ser att det finns utvecklingspotential för biblioteken.

Ivar beskriver att han ser ett problem i att biblioteken lätt kan bli ”kopieringscentraler” och uttrycker vad vi tolkar som Pessimism inför att framtida användare i större utsträckning skulle besöka biblioteket främst på grund av ett behov att kopiera. Han poängterar att han skulle vilja att de kunde vara en institution som inte besöktes för att ”man är så illa tvungen, utan man kan komma hit av lust att upptäcka saker”. Det Ivar beskriver kan diskuteras i relation till hur Kann-Christensen och Andersen (2009) beskriver att NPM påverkar biblioteket till att i större utsträckning bli behovsorienterat. Ytterligare en av bibliotekarierna som diskuterar förändringar som vi kopplar till NPM-tendenser inom bibliotekssektorn är Cajsa. Hon är den som i störst utsträckning diskuterar folkbibliotekens fokus på att utvärdera aktiviteter främst utifrån kvantitativa mått. Hon beskriver att vissa aktiviteter kan strykas från bibliotekets program på grund av att det inte ger tillräckligt statistiskt utslag. Hon beskriver vidare:

Jag kan ibland tycka att man förhåller sig lite ytligt till statistik. Ja det är också det att vissa saker är enkla att mäta, besöksantal är enkelt att mäta, man sätter en besöksmätare i entrén, så räknar man alla som kommer in [---] men kvalitet är mycket svårare att mäta.

Cajsa

Vi har i detta avsnitt diskuterat omständigheter kring folkbibliotekens relevans i samhället och utmaningar biblioteken kan ställas inför. Flera av bibliotekarierna berättar att de får utföra arbete de tycker hamnar utanför professionen. Det finns dock områden de skulle vilja bli bättre inom för att bibehålla bibliotekets relevans. I nästa avsnitt kommer vi diskutera bibliotekariernas uppfattningar av vilka kompetenser som utgör deras profession, vilka kompetenser som saknas och vilka kompetenser de tror kommer bli allt mer efterfrågade i framtiden.

6.4.2 Kompetenser inom folkbiblioteket

Huvila med kollegor (2013) understryker vikten av att diskutera yrkens kärnkompetenser för att förstå professioners uppbyggnad. Eftersom vi är intresserade av att undersöka hur bibliotekarier resonerar kring sin profession var det viktigt för oss att fråga hur de ser på vilka kompetenser som ligger till grund för professionen och vilka kompetenser de upplever saknas eller kommer behövas i framtiden. En kompetens flera av bibliotekarierna säger saknas och efterfrågas är språkkompetens (Disa, Elmer, Frans och Gordon). Disa beskriver språkkompetens som relevant eftersom många av bibliotekets användare talar ett annat språk än svenska. Hon understryker också att språkkompetens bör utgöras av en förståelse för andra läskulturer. Således syftar hon på språkkompetens i en bred bemärkelse där hon ser förståelse för språkets kontext som en del av den språkliga kompetensen. Elmer diskuterar likt Disa att språkkompetens är viktigt för att kunna möta användare. Han konstaterar att denna typ av kompetens efterfrågas nu, och kommer fortsätta efterfrågas i framtiden. I relation till detta belyser han vad han själv kallar för en ”stor strukturell fråga” som handlar om att bibliotekarier som yrkeskår i stor utsträckning är en homogen grupp och att det skulle behöva ”lockas” andra personer till bibliotekarieutbildningarna. Frans belyser samma problematik och säger:

Det finns också en tydlig vilja från arbetsgivarens håll att bredda bakgrunden på folk som jobbar vilket jag tycker är positivt. Men man måste ha *kombinationen* [av både bibliotekarieutbildning och annan bakgrund än den som redan finns representerad]. För jag har också varit med i

rekryteringsprocesser [...] och sett att vi har problem med det. Vi vill ha folk som har bibliotekariekompetens till exempel, och kunna andra språk eller ha kontakt med grupper som pratar andra språk, och vi kan hitta det ena men vi hittar inte det andra.

Frans

Frans uttalande illustrerar bibliotekarieprofessionens komplexitet vilket vi också ser relaterar till att olika arbetsplatser har olika behov. Vidare finns det flera åsikter om vad som utgör bibliotekariens kompetens (Olander 2010; DIK 2011; Schulz Nybacka 2013) vilket i relation till respondenternas uttalande om att det ofta känns som att de ska kunna ”allt om allt” i vårt tycke framhäver bibliotekarieprofessionens komplexitet ytterligare. Fortsättningsvis framhåller Cajsa att det inom biblioteken i Malmö finns flera bibliotekarier som talar olika språk, bland annat språk som talas av nyanlända, och uttrycker att det är ”väldigt värdefullt”. Vi uppfattar att Cajsa är den respondent som i högst grad förhåller sig Optimistiskt inför den nuvarande situationen. Hennes resonemang förhåller sig till nuläget, och uttrycker vad vi läser som Optimism inför hur situationen ser ut. De övriga bibliotekariernas utsagor läser vi som mer Pessimistiska till den Aktuella situationen eftersom de påpekar brister i det Aktuella arbete som bedrivs i relation till både språkkompetens och arbetet med att bredda mångfalden inom yrkeskåren. Däremot tolkar vi deras beskrivningar som mer Optimistiska om vi ser till den Potentiella situationen vad gäller språkkompetens där vi utläser att det finns förhoppningar om att den kan förbättras i framtiden. Vidare menar Ivar att språkkompetens inte är det enda som fattas på biblioteket: ”Ett av de stora problemen är att få tag i språkkompetens. Och det är väl, eller ja framförallt språkkompetens, men det behövs också andra former av kompetenser än de som bibliotekarier normalt sätt har”.

Som nämnt ovan kräver olika arbetsplatser olika kompetenser. Elmer anser till exempel att folkbibliotekariens kompetens ibland överdrivs och han säger:

Vi behöver inte plugga i fem år för att kunna bli bibliotekarier. Särskilt inte på folkbibliotek, tycker jag. Sen tycker jag, om man skulle diskutera högskolebibliotek, ja du kanske definitivt har en fördel om du har läst en master och är bekant med den akademiska processen och systemet.

Elmer

Den skillnad Elmer understryker mellan vad folk- och högskolebibliotekarier behöver för typ av kompetenser kan tolkas som ett uttryck för vad Abbott beskriver som interna dynamiker och hierarkier inom en profession (1988, s. 33). Skillnaden mellan vilka kompetenser och kunskaper folk- respektive högskolebibliotekarier får uttrycka i sitt arbete tror vi präglar den interna dynamiken inom bibliotekarieprofessionen. Vi tolkar det som att det kan finnas en prestige i vilka kompetenser bibliotekarier får använda sig av i sitt yrkesutövande. Högskolebibliotekarier har enligt Elmers uppfattning en större fördel av att utbilda sig på masternivå än folkbibliotekarier. Det blir tydligt att Elmer upplever skillnaden mellan folkbibliotek och högskolebibliotek som markant. Vidare diskuterar han kompetenser och nämner pedagogik som ett område han önskar han hade större kompetens inom. Dock beskriver han att den pedagogiska kompetens han besitter har utvecklats sedan han började arbeta som folkbibliotekarie. Han säger sig ha ”landat i yrkesidentiteten” och vi frågar honom om han syftar på yrkesidentiteten folkbibliotekarie. Han svarar: ”Ja, precis för jag identifierar ju mig faktiskt som folkbibliotekarie, jag känner att jag har ganska lite

gemensamt med högskolebibliotekarier faktiskt”. Det Elmer beskriver menar vi påvisar att yrkesrollen är starkt kopplad till det praktiska arbetet och vilka kompetenser som används i det dagliga arbetet samt biblioteket som plats. Därför verkar skillnaden mellan folkbibliotek och högskolebibliotek vara en faktor som i stor mån påverkar hur den egna yrkesrollen upplevs.

Flera av bibliotekarierna belyser att pedagogik är ett kompetensområde som saknas eller behöver utökas på biblioteket (Andrea, Cajsa, Elmer, Ivar). Hedemark (2009, s. 10) menar att kraven på bibliotekariers pedagogiska roll har ökat. Dock råder det olika uppfattningar bland de bibliotekarier vi intervjuat om vem som bör besitta den utökade pedagogiska kompetensen. Pedagogiska resurser skulle kunna hämtas utifrån menar några av bibliotekarierna. Flera av bibliotekarierna talar dock inte i termer av att den typen av kompetens skulle kunna hämtas externt, utan beskriver att de själva vill utöka sin kunskap inom pedagogik. Andrea är en av de bibliotekarier som beskriver att pedagogisk kompetens behövs nu och i framtiden och hon diskuterar utifrån en uppfattning om att bibliotekarier som yrkesgrupp ska utveckla denna kompetens. Hon beskriver att ”ett pedagogiskt sätt” är något hon ser behövs och vidareutvecklar att:

Vi lär folk hur man laddar ner en e-bok, det kan ju vi göra, men man måste ändå vara lite pedagogisk. Har man en sagostund krävs en viss känsla för hur man förmedlar det. Det tror jag kommer att behövas mer i allt man gör. [---] Att man lär sig, kanske inte hur man pratar med folk, men hur man förmedlar saker på bästa sätt. [---] Bibliotekarier är *extremt* anpassningsbara, vi lär oss saker sjukt snabbt, och vi är inte rädda för att lära oss saker och ta till oss nya grejer, upplever jag det som! Jag känner ingen bibliotekarie som är det i alla fall. Det finns säkert några men [paus]. Vi är ganska förändringsbenägna, vad folk än tror!

Andrea

I citatet ovan uppfattar vi att Andrea ger uttryck för brister angående vilka kunskaper bibliotekarier besitter vad gäller pedagogisk kompetens. Trots att hon beskriver ett område som skulle kunna förbättras förstår vi det som att hon förhåller sig odelat Optimistisk gentemot den Potentiella framtida situationen gällande hur bibliotekarier kan utveckla sin pedagogiska kompetens. Eftersom hon uppvisar en stor tilltro på bibliotekariers förmågor att lära sig nya saker fort och enligt henne, som även Olander (2010) menar, vara ”extremt anpassningsbara” förstår vi att hon ser på framtiden med Optimism. Cajsa beskriver i likhet med Andrea att bibliotekarierna skulle kunna utveckla sin pedagogiska roll: ”Jag tror att vi skulle kunna ha en mer pedagogisk roll, eller egentligen har vi redan det men vi skulle kunna lite mer profilera oss som pedagoger”. Vi tolkar även Cajsas inställning som Optimistisk gentemot hur bibliotekarierna Potentiellt kan arbeta vidare med pedagogik. Disa anser att det är svårt att sätta fingret på vad som kommer krävas av en bibliotekarie i framtiden men efter ett tag nämner hon att hon ser ett fortsatt behov av kompetens inom det digitala men också ”kompetenser som rör människor”.

Gordon tar upp att de på hans arbetsplats ser ett behov av att utveckla sina kompetenser kring hur de bör hantera situationer som upplevs som hotfulla. Han beskriver vidare att de på hans arbetsplats har en anställd fritidspedagog vilket i stor mån underlättar bibliotekariernas arbete. Han berättar att ”Fritidspedagogen är en viktig del av biblioteket, det hade varit svårt att inte ha en fritidspedagog här, just

någon som kan göra det här andra som vi inte kan göra. Och som har den pedagogiska kunskapen” (Gordon). Hassan uttrycker till skillnad från Gordon att han upplever att det kan vara problematiskt att det finns en trend som innebär att folkbiblioteken tar in kompetenser utifrån:

Man är mindre intresserad av bibliotekarier och vill ha andra kompetenser i andra områden, där det handlar om socialt arbete och så, det tycker jag ju inte är någon bra trend.

Hassan

Som flera respondenter påpekar (Andrea, Gordon, Hassan, Ivar) får de ofta göra saker för att ”det behöver göras eller för att det saknas kompetens. Och ibland är det kanske inte i brist på kompetens, man kan klara av att utföra uppgiften men att det tar en dag längre än det skulle göra för någon som jobbar med det dagligen” (Ivar). När vi frågar om vilka kompetenser professionen utgörs av, eller behöver mer av i framtiden tar Ivar upp frågan om kompetens gällande digital teknik och digitala tjänster men framhäver att det är viktigare att fokusera på andra delar av bibliotekets verksamhet:

En av de absolut största bästa grejerna med bibliotek är att det finns ett fysiskt rum [...] Vi behöver satsa på det digitala också fast jag tror att det finns så många företag som är mycket bättre på att erbjuda digitala tjänster än vad folkbiblioteken nånsin kommer vara. Att man kanske ska se de fördelar man har, och då tror jag att mötet mellan människor är någonting man fokuserar mer och mer på.

Ivar

Sammanfattningsvis är det flera olika kompetenser som tas upp som centrala för folkbiblioteken under intervjuerna. Det är främst språkkompetens och pedagogisk kompetens som beskrivs som områden biblioteken bör utveckla. Det finns däremot skilda uppfattningar om hur dessa kompetenser ska ta plats på biblioteket och vem som ska besitta kompetenserna. En åsikt är att kompetenser kan tas in utifrån och inte behöver innehas av bibliotekarier. Enligt en annan inställning upplevs externa kompetenser som något som kan äventyra bibliotekariers yrkesroller. Lindberg (2015, s. 31) menar att ökade krav på, samt utveckling av bibliotekariers pedagogiska roll kan ha ett professionsstrategiskt syfte eftersom det bidrar till att bibliotekariers arbetsuppgifter blir mer komplexa. Mot bakgrund av detta resonemang förstår vi att det utifrån ett bibliotekarieperspektiv kan förstås som problematiskt om kompetensutveckling inte sker inom yrkeskåren. Att kompetenser hämtas utifrån kan tolkas som en utveckling mot att det professionsstrategiska syftet Lindberg (ibid.) beskriver tas ifrån bibliotekarierna som yrkeskår. Flera av bibliotekarierna uttrycker att de gärna skulle utveckla sina pedagogiska kunskaper vilket vi tolkar som ett tecken på att pedagogik är ett givet inslag i yrkesrollen och att pedagogisk kompetens möjligen ses som allt viktigare i relation till nya förväntningar på vad folkbiblioteket ska vara. Vi tror att det är en anledning till varför de bibliotekarier vi intervjuat ser den pedagogiska kompetensen som en kompetens de kontinuerligt behöver bredda och underhålla. En annan förståelse för bibliotekariers kompetens som framkommit rör skillnaden mellan högskole- och folkbibliotekariers kompetenser. Där det framgår att de kompetenser en bibliotekarie besitter kan vara nära förknippade med den självförståelse som finns gällande sin yrkesidentitet och nära sammankopplade med biblioteket som institution.

6.4.3 Uppdrag i ständig förändring?

En central fråga för denna studie är hur bibliotekarier ser på förändringar inom sitt yrkesfält. Vi har varit intresserade av att undersöka både förändringar vilka påverkar folkbiblioteket som institution och som påverkar bibliotekariens yrkesroll ur ett bibliotekarieperspektiv. Därför frågar vi bibliotekarierna om de uppfattar att bibliotekariers och folkbibliotekens uppdrag är i ständig förändring. Flera bibliotekarier resonerade med, vad vi tolkar som, en underliggande Optimism gällande att bibliotekens uppdrag ständigt förändras. Andrea säger:

Bibliotekarieryrket och bibliotek är ju olika så det har under väldigt lång tid ändrats i alla fall. Från boksamling till mötesplats. Men man behöver inte förändra allt, vi kan fortsätta att ha litteraturen i fokus. Men man kan göra det på olika sätt. Att man fortsätter våga det. Men jag tror [...] att det aldrig kommer sluta ändras.

Andrea

Cajsa belyser vikten av att värna om trogna besökare men poängterar samtidigt vikten av att anpassa sig till förändringar:

Sen tycker jag inte att de förändringarna är så fruktansvärt dramatiska eller har varit under de tjugo år som jag jobbat, eller mer än tjugo år. Men vi förändras allt eftersom samhället förändras och så måste det vara, absolut.

Cajsa

Även Elmer förefaller enligt vår tolkning vara Optimistiskt inställd gentemot att uppdraget kontinuerligt förändras då han beskriver hur olika bibliotekarieroller kan samexistera:

Det finns fortfarande plats för konventionella bibliotekariekompetenser och bibliotekarier som arbetar med 'bibliotekssysslor' som har [funnits] i 30 år och det är inget dåligt med det. Men det behövs också personer som arbetar med förändringen och faktiskt prövar nya saker. För jag menar, om vi nu ska koncentrera oss på läsningen så *går* den ju neråt, utlån minskar, besök i lokalen ökar istället. Då får man ju omvärdera vad det är som är bibliotekets grunduppdrag ibland, eller åtminstone splittra det lite.

Elmer

Disa poängterar att det är angeläget att biblioteken förmår anpassa sig efter samhällsförändringar. Hon beskriver att stora och små förändringar på politisk nivå märks av i professionen:

Till exempel flyktingströmmen härom året, den påverkar ju oss och då måste vi vara dynamiska att ändra om [biblioteksverksamheten] för det. Sen är det mer långtgående processer som den digitala klyftan eller den digitala utvecklingen överlag och vad den innebär det för professionen och vad *vi* ska göra här kontra vad biblioteken i Sverige ska göra. Ja det är verkligen i omvandling, kanske särskilt nu.

Disa

I relation till de fenomenologiska begreppen ser vi i Disas resonemang en viss Pessimism gentemot den Aktuella situationen. Trots hennes uppfattning angående det självklara i att biblioteken förändras i takt med samhällsutvecklingen märker vi av en

underliggande Pessimism vilken vi tolkar grundar sig i oro inför hur biblioteken ska hantera den "omvandling" hon talar om. Även Björns inställning till huruvida bibliotekets uppdrag kontinuerligt förändras menar vi präglas av en viss Pessimism då han betonar bibliotekens kärna, och vad vi tolkar som ett uttryck för oro inför att den ska förändras för mycket: "Jag tycker att det finns en väldigt väldigt stark kärna men jag tycker att naturligtvis måste den kärnan också få vara i förändring inom rimliga gränser". Hassan däremot uttrycker att han inte ser det som att uppdraget ständigt förändras: "För mig så är det nog under överskådlig tid detsamma om man ser det som att skapa och bevara läskultur och främja demokratiska värden". Han beskriver vidare att han anser att de traditionella bibliotekarieuppgifterna som handlar om mötet med användare, läsfrämjande och kulturförmedlande arbete borde få större plats på biblioteket:

Vi borde göra det vi borde göra mer. Eller tydligare. Jag har egentligen inga problem med någonting, vi kan ha klättrväggar och revolutioner till och med men det ska ändå synas de här andra sakerna allra främst. Ur mitt perspektiv.

Hassan

Den tolkning vi gör är att Hassan uttrycker Pessimism inför det Aktuella läget då han uttrycker att biblioteken idag inte lägger kraft på att göra det de "borde göra". Han framhåller särskilt att biblioteken ska arbeta för läskultur och demokratiska värden. Vi läser samtidigt in en viss Optimism i hur Hassan förhåller sig till hur denna situation Potentiellt kan förändras. Vi upplever att han har en tydlig bild av vilken riktning biblioteken borde arbeta i och att han tror att det finns möjligheter att verka för att biblioteket förändras i den riktningen.

Gordon framhåller bibliotekens ställning i samhället och beskriver vad vi tolkar som en Optimism inför både den Aktuella och den Potentiella situationen för folkbibliotekets ställning i samhället:

Jag läste en undersökning någon gång om att biblioteket är en av de institutioner folk litar mest på i samhället [...]. Det är jätteviktigt att lyfta fram sådana grejer också: att vi lyfter fram att biblioteket, det är inte bara besök och utlån som räknas, det är så mycket annat. Det är en plats att vara på, många som kanske inte kan vara hemma som vänder sig till biblioteket.

Gordon

Till skillnad från Hassan understryker Gordon vikten av att anpassa sig och låta biblioteken som mötesplats få mer tyngd i verksamheten. Han konstaterar dock samtidigt vad vi analyserar som Pessimism inför att Potentiellt förlora legitimitet i sin yrkesroll:

Jag vill gärna värna om boksamlingen och min profession, för jag vill inte att den ska urholkas heller för då kan vem som helst komma in och jobba som bibliotekarie om det inte kräver en viss kunskap såklart. [---] Jag tror att det är viktigt att vara lyhörd och att man kan se hur [samhället] utvecklas och anpassa sig därefter utan att för den sakens skull göra avkall på sin profession.

Gordon

Frans förhåller sig, enligt vår tolkning, neutral i frågan om hur biblioteket ska förhålla sig till förändring. Han tycks ha ett perspektiv vi läser som varken Optimistiskt eller Pessimistiskt. Han konstaterar:

Det är väl utmaningen att hitta en balans däremellan, att vara relevanta och själva äga vad det är vi gör och är bra på. Och samtidigt kunna förändras och inte låsa fast oss vid saker som inte är relevanta. Och det är en svår balansgång.

Frans

Bibliotekarierna diskuterar och belyser olika aspekter av varför folkbibliotekets och bibliotekariens uppdrag kan ses som i förändring eller inte. Merparten anser att bibliotekets uppdrag kontinuerligt förändras eftersom institutionen är nära förbunden med det omgivande samhället. Däremot uppvisar bibliotekarierna olika inställningar gentemot huruvida förändring är positivt eller negativt för bibliotekets och bibliotekariers roll i samhället. De har således någorlunda olika uppfattningar om vad ett bibliotek ska sträva efter att vara och hur biblioteket ska förhålla sig till förändringar. Vissa tycks förespråka anpassning medan andra framhåller vikten av att bibehålla en redan definierad roll som fokuserar på litteratur- och kulturförmedlande arbete.

Avslutningsvis vill vi betona att trots respondenternas upplevelser av att yrket står inför flera utmaningar uppvisar de en stark tro på sin profession som de ser är viktig att värna om. Andrea uttrycker en önskan om att hon skulle vilja arbeta som ”bara bibliotekarie” och därmed ”slippa vara socialsekreterare, fritidspedagog, väktare, inspiratör och kommunikatör”. Gordon understryker att det är viktigt ”att inte tappa hoppet om vad man gör här egentligen, att man inte får den där identitetskrisen” och att bibliotekarier ”behåller sin yrkesstolthet eller professionen, att det ändå finns en viss prestige [...] i yrkesrollen”. I likhet med Gordon och vad Disa även påpekar menar Björn att det finns ”någonting från början i bibliotekarieryrket” och att ”kärnan inom yrkesrollen tycker jag man ska vara rädd om!”. Björn uttrycker vidare:

Jag tycker generellt är det just detta, att man ska slå vakt om sin yrkesroll, om sitt eget kunnande, att man faktiskt *kan*. Det är väldigt ofta som man inte får, det var någon som sa på ett möte att känslan är att man aldrig *får* vara bibliotekarie man ska vara massa andra saker hela tiden men man får aldrig vara just bibliotekarie som bibliotekarie, vilket naturligtvis är helt absurt. Jag tycker att utmaningen är just att verkligen behålla det vi kan.

Björn

Hassan instämmer och diskuterar att professionens legitimitet riskerar att urholkas om bibliotekens verksamhet förändras för mycket till förmån för vad användarna behöver från andra verksamheter såsom socialtjänsten.

Vi ser att bibliotekarierna på många sätt står inför flera utmaningar som är relaterade till biblioteket som institution. Sammanfattningsvis är dock vår förståelse att de bibliotekarier vi intervjuat på många sätt, trots de utmaningar de beskriver att biblioteken och deras profession står inför, ser att professionen har många styrkor och möjligheter för att möta framtiden.

7 Diskussion och reflektion

Syftet med denna studie är att undersöka hur folkbibliotekarier förhåller sig till sin nutida och framtida yrkesroll när de ställs inför utmaningar inom verksamheten och därmed bidra till en djupare förståelse för hur bibliotekarier resonerar kring sin profession. För att uppnå syftet har följande forskningsfrågor varit vägledande:

- Vilka attityder gentemot och upplevelser inför omorganisationen av folkbiblioteksverksamheten finns bland yrkesverksamma folkbibliotekarier i Malmö stad?
- Vilka attityder gentemot eller upplevelser av yrkesrollen går att urskilja bland yrkesverksamma folkbibliotekarier i Malmö stad?

I *Resultat och analys* har vi utifrån de formulerade forskningsfrågorna diskuterat det empiriska intervjumaterialet tillsammans med den tidigare forskning vi identifierat som relevant för vårt ämne samt de teorier och de analysverktyg vi använt. I det här kapitlet vill vi återknyta till de formulerade frågorna och därmed belysa uppsatsens syfte. Eftersom en av ansatserna med vår studie är att undersöka om omorganisationen eventuellt upplevs som att kunna påverka yrkesrollen skriver vi därför det aktuella kapitlet med ambitionen att låta diskussionen utifrån de två forskningsfrågorna överlappa varandra i viss mån. Diskussionen följs av en sammanfattande slutsats och därefter ett avsnitt där vi reflekterar över uppsatsens genomförande. Slutligen presenteras förslag på framtida forskning.

Möjligheter och svårigheter

De funderingar som varit ingång till denna uppsats kan sammanfattas handla om hur förändring inom folkbiblioteken påverkar professionen. Förändring kan förstås som något som ständigt pågår, samtidigt tror vi att vissa förändringar kan ha större påverkan på professioner än andra. En av våra funderingar har sedan vi påbörjade arbetet med uppsatsen varit ifall omorganisationen möjligen är en förändring av en omvälvande karaktär. Vi kopplade därför tidigt i arbetsprocessen ihop förändringen som omorganisationen eventuellt kunde innebära med vad vi ansåg som mest troligt att förändras, något vi också uppfattat de yrkesverksamma tala om: yrkesrollen.

En av anledningarna till att flera bibliotekarier ville medverka i vår studie var att de såg intervjutillfället som en möjlighet att uttrycka åsikter om omorganisationen, vilket flera kände att de inte fått utrymme för i andra forum. Vad vi funnit under arbetets gång är att omorganisationen uppfattas och upplevs på olika sätt. Ett sätt att förstå omorganisationen är att den är en av många förändringar som påverkar folkbiblioteken men det är dock inte den enda utvecklingen som påverkar yrkesrollen. En uppfattning är att bättre och ökat samarbete mellan biblioteken kan uppstå i en ny

organisatorisk struktur, vilket även är ett av målen med omorganisationen (Stadskontoret 2016a, 2016b). Även resursfördelning upplevs som ett område som har större möjlighet att bli mer jämlik då alla bibliotek numera organiseras under samma förvaltning, Kulturförvaltningen. Ett annat sätt att förstå omorganisationen är att den kan påverka yrkesrollen genom att den bidrar till en förändrad intern struktur och uppdelning av arbetsuppgifter inom folkbiblioteken i Malmö. Eftersom omorganisationen innebär en förändrad organisationsstruktur för folkbiblioteken i Malmö, vilken kan komma att påverka områdesbibliotekens möjlighet till självbestämmande, menar vi att det bidrar till en oro för att självbestämmandet kommer minska. Vad ett minskat självbestämmande skulle innebära för bibliotekaryrket uppfattar vi att våra respondenter förstår som något negativt.

Abbott (1998, s. 434) ser en fara med att offentliga organisationer blir mer företagsstyrda och att verksamheten därmed drivs av någon som inte är utbildad inom fältet för organisationen. Om NPM-trenden fortsätter spela en stor roll inom folkbiblioteken tror vi att det kommer vara en utmaning för bibliotekarierna att hävda sin relevans inom biblioteksinstitutionen. Eftersom NPM premierar effektivitet kan det finnas risk för att bibliotekariernas profession urvattnas då det kan innebära att traditionella uppgifter överges till förmån för aktiviteter som genererar kvantitativt mätbara resultat. Vidare menar vi, i likhet med Abbotts (1998, s. 434) resonemang, att om biblioteken i större utsträckning tar in externa kompetenser från andra professioner riskerar det att urholka bibliotekarieprofessionen.

Jurisdiktion och interna maktstrukturer

Självbestämmande och vilka arbetsområden bibliotekarierna ska ha ansvar för är kopplat till vilken typ av jurisdiktion som finns inom en profession. Abbott (1988) definierar jurisdiktion som legitimitet att utföra särskilda uppgifter vilket relaterar till professioners autonomi. Eftersom semiprofessioner kan definieras utifrån att de har lägre status, lön och autonomi i relation till politik än de klassiska professionerna (Schreiber 2006; Brante 2009, s. 30) tolkar vi det som att professionens legitimitet och autonomi är särskilt viktig att behålla och värna om. I relation till omorganisationen upplevs professionen kunna urholkas om bibliotekarierna förlorar jurisdiktion över vissa delar av yrket. Vi tror även att den bild som finns av bibliotekarierna som karakteriseras av okunskap och en omedvetenhet inför deras kunskaper och utbildningsbakgrund (Vassilakaki & Moniarou-Papaconstantinou 2013, ss. 364-365) bidrar till att det ses som särskilt viktigt att bibehålla de arbetsuppgifter som bibliotekarierna traditionellt sett ansvarar för.

Arbetsområden som inköp, men även programverksamhet och uppgifter som ger bibliotekens verksamheter en inriktning på olika sätt, upplevs som områden vilka riskerar att centraliseras. Flera framhåller att bibliotekarierna på respektive bibliotek är de som känner sina användare bäst och därför skulle det innebära en stor förlust om program, bestånd och verksamhet i stort skulle bedrivas centralt från stadsbiblioteket. Precis som Huvila med kollegor (2013) konstaterar kan kompetenser ses som en professions kärna. Därför tror vi att frågan om vilka kompetenser en bibliotekarie besitter, och i sitt yrke får möjlighet att använda sig av, är ytterligare en orsak till varför centralisering av arbetsuppgifter upplevs som en förändring vilken kan hota professionen. Kompetenser i det här sammanhanget handlar exempelvis om kunskap och närhet till det lokala området bibliotekarierna verkar i. Det handlar även om att

arbete med förvärv av bibliotekets bestånd. Det kan också tolkas som en del i förvärvsarbetet att sedan kunna förmedla det material som förvärvats. Således kan förvärvsarbete ses som en viktig del av processen att möta sina användare och erbjuda dem kultur och litteratur på olika vis. Troligen är det därför det finns ett motstånd inför att uppgifter som starkt förknippas med bibliotekarieprofessionen skulle försvinna eller förflyttas. Däremot ser vissa bibliotekarier positiva aspekter med profilinköp då det gäller populär litteratur såsom deckare, ordlistor och reseguider, det vill säga titlar vilka är givna inköp på samtliga bibliotek och därför kan ses som rutininköp som inte kräver speciell kompetens. Vi förstår den dubbla inställningen gentemot profilinköp som att bibliotekarierna värdesätter valet av att bestämma och utforma sitt respektive bestånd. Det verkar också vara viktigt att bibliotekarierna själva får välja vilket bestånd som centralt ska köpas in genom profilinköp och att detta inte bestäms av någon annan. Vi ser det som att inköpsprocessen i sig inte är det viktiga utan snarare möjligheten att få praktisera sin kompetens vad gäller litteratur, kultur, lokalkännedom, kunskapsorganisation och en allmän förtrogenhet med sina användare. Detta visar på vilken stor betydelse en arbetsuppgift kan ha för en profession och hur komplext det kan vara då professioners arbetsinnehåll ändras.

Vi upptäckte även att frågan om självbestämmande rör en intern dynamik som inte bara handlar om *vad* bibliotekarier ska ha jurisdiktion över, utan snarare *vilka* bibliotekarier på vilket bibliotek som ska ha jurisdiktion över vad. Den nya organisationen innebär på ett strukturellt plan att områdesbiblioteket blir närmare knutna till stadsbiblioteket och stadsbiblioteket befinner sig i den nya organisatoriska modellen hierarkiskt överordnat områdesbiblioteket. Vi utläser att det bland våra respondenter finns en oro som grundar sig i ett möjligt scenario där stadsbiblioteket har mer inflytande på de andra bibliotekens verksamheter. Således handlar oron, likt vad Abbott (1988, s. 33) beskriver, om interna maktstrukturer i professionen och hur konkurrens om olika bestämmandeområden inom en profession påverkar professionen i sig.

En diversifierad profession

I början av arbetet med denna uppsats ämnade vi att genom vår studie undersöka på vilka sätt en omorganisation eventuellt kunde påverka bibliotekariers yrkesroller. Vårt intresse för hur bibliotekariers yrkesroller kan förstås har kontinuerligt växt i takt med denna uppsats tillkomst och ju fler bibliotekarier vi intervjuat desto fler perspektiv på vad det kan innebära att vara bibliotekarie idag har vi fått ta del av.

Det vi funnit är att bibliotekarieprofessionen inte enkelt låter sig definieras och avgränsas eftersom den präglas av att vara mångfacetterad till sin karaktär. Vår studie visar att bibliotekarieprofessionen är mycket diversifierad, och vår uppfattning är att yrkesrollen är tätt knuten till den specifika arbetsplatsen. Eftersom upplevelsen av yrkesrollen bottnar i den individuella självförståelsen av sin profession är det svårt att ge en entydig definition av vad som utgör bibliotekariens yrkesroll (Ørom 1993; Sundin 2003; Sevón 2007). Vi ser inte ett behov av att skriva fram individuella yrkesrollsbeskrivningar för de nio bibliotekarier vi intervjuat även om det hade varit möjligt då bibliotekarierna ger uttryck för vad vi ser som nio individuella yrkesroller. Istället vill vi föra en generell diskussion om två tendenser vi identifierat som framträdande för hur bibliotekarierna förstår och upplever sina yrkesroller. Bibliotekarierna menar vi positionerar sig, grovt uppdelat, utifrån två förhållningssätt

vilka vi ser kan relateras till Øroms (1993) kulturförmedlaridentitet respektive socialarbetaridentitet.

Vi tolkar det som att en spänning gör sig gällande mellan de bibliotekarier som kan ses förhålla sig till kulturförmedlaridentiteten respektive socialarbetaridentiteten. Precis som Sundin (2003), Schreiber (2006) och Jansson (2010) beskriver menar vi att yrkesroller är flytande och därför kan de förhållningssätt vi urskiljer likaså ses som rörliga och föränderliga beroende på kontext. Denna föränderlighet visar sig i att flera av de vi intervjuat ger uttryck för båda förhållningssätten vi identifierat men i relation till olika frågor. De två positioneringarna blir särskilt tydliga i relation till frågan om vad bibliotekets roll i samhället är eller bör vara vilket följaktligen handlar om vilken roll bibliotekarien ska anta i sammanhanget.

Det förhållningssätt vi kopplar till kulturförmedlaridentiteten kan beskrivas som den position som främst framhåller folkbibliotekens och bibliotekariens arbete med kultur och litteratur. Det vi definierar som mest framträdande i detta förhållningssätt är att det finns en uppfattning om att folkbiblioteken i framtiden bör arbeta för att bibehålla en grundform. Grundformen som är framträdande i detta förhållningssätt innebär litteratur- och kulturförmedlande arbete. Eftersom vi har ett fokus på yrkesroller inom bibliotekarieprofessionen skulle vi vilja benämna det förhållningssätt som att vara en kulturbibliotekarie. Kulturbibliotekarien ser kultur- och litteraturförmedling som sin och bibliotekets viktigaste uppgift men ser också att det finns ett demokratiskt värde i att biblioteken fungerar som mötesplats i samhället.

Det andra förhållningssätt vi identifierat har vissa likheter med den socialarbetaridentitet Ørom (1993) beskriver. Vi ser i detta förhållningssätt en uppfattning om att folkbiblioteken kan tänja på sin verksamhet om det innebär att användare nyttjar biblioteket i större utsträckning. Således ligger fokus på behov och en syn på biblioteket som flexibelt och detta förhållningssätt är inte främst bundet till litteratur- och kulturfrämjande arbete. Ørom (ibid.) beskriver socialarbetaridentiteten som starkt kopplad till 1970-talet och de behov som var utmärkande då. De behov som våra respondenter karaktäriserar som mest framträdande idag är behovet av mötesplatser och medborgarservice. Dock menar de att mötesplatser är något som biblioteket kan tillhandahålla, medan medborgarservice hamnar utanför professionen och därmed tar fokus från uppgifter inom professionen. Trots många uppfattningar om vad bibliotekarieyrket i framtiden bör fokusera på tror vi i likhet med Abbott (1998, s. 441) att yrkeskåren i slutändan delar samma mål: "Librarianship [...] has always consisted of a loose aggregation of groups doing relatively different kinds of work but sharing a common orientation".

Diskussionen om huruvida folkbiblioteket ska ta på sig uppgiften av att agera som eller inhysa medborgarkontor i bibliotekslokalen är något som engagerar samtliga bibliotekarier eftersom utvecklingen upplevs som problematisk. Anledningen till varför det upplevs som problematiskt är främst att bibliotekarierna inte ser medborgarservice som en del av deras profession, det är inte i linje med deras utbildningsbakgrund och det är inte den typen av arbete de vill utföra. I ett längre perspektiv tror de att ta sig an denna typ av arbetsuppgifter kan urholka professionen. Det här resonemanget blir särskilt intressant i jämförelse med uppfattningen inför att förlora självbestämmande över den egna verksamheten. I frågan om bibliotekens

självbestämmande handlar det om en oro över att förlora arbetsuppgifter som är kopplade till ens kompetensutövning. I frågan om medborgarservice handlar det om en osäkerhet inför att utföra ett arbete bibliotekarierna inte anser sig vara kvalificerade för. Urholkning av professionen kan därför ses ske både genom att ta bort och tillföra arbetsområden. I slutändan relaterar det till vilka kompetenser bibliotekarier får möjlighet att tillämpa inom sin profession och vilket arbete yrkeskåren förväntas utföra som de inte alltid har kompetens inom.

Förutsättningar och kompetenser

Bibliotekarieprofessionens mångsidiga karaktär gör som nämnt att den är svår att definiera. Ett sätt att förstå professioner är att undersöka vilka kompetenser den utgörs av (Huvila et al. 2013). Frågan om kompetenser inom bibliotekarieprofessionen relaterar både till den teoretiska kunskapsbas som utbildningen ger och den kunskap som utvecklas genom praktiskt utövande. Det finns vad vi förstår en diskrepans mellan utbildning och praktik där en uppfattning är att arbete inom folkbiblioteket inte ger möjlighet till att applicera mycket av den teoretiska kunskap som förmedlats under utbildningen. Vi anar en uppfattning om att relationen mellan tillämpad teoretisk kunskap och yrkesutövande ser annorlunda ut på högskolebibliotek. Precis som Schreiber (2006) konstaterar finns det en uppdelning mellan högskole- och folkbibliotekariers yrkesidentiteter. Flera av våra respondenter verkar också särskilja sina yrkesroller från högskolebibliotekariens yrkesroller. Några av bibliotekarierna ger uttryck för ett intresse av exempelvis metadata och databaser. Vi tolkar dessa intresseområden som kopplade till informationsorganisation och det framhålls att de inte får mycket plats inom folkbibliotekens verksamheter.

En del av bibliotekariernas yrkesutövande som ständigt är närvarande inom folkbiblioteket är det pedagogiska arbetet. Dock är det ett område flera anser sig ha bristande kompetens inom men önskar utveckla. Det finns uppenbarligen flera förväntningar på vilka kompetenser bibliotekarier ska besitta där medborgarservice och de kompetenser den verksamheten kräver är något bibliotekarierna menar inte är deras profession medan pedagogisk kompetens är ett område de vill utveckla. Vikten av att bibliotekarier själva får definiera sina arbetsområden och sin profession upplever vi vara en central fråga, vilket även framkommer i exemplet med självbestämmande och frågan om profilinköp.

Det finns förväntningar på bibliotekarier vilka de inte alltid kan leva upp till. Å ena sidan finns en bild av att bibliotekarier ska kunna allt om allt. Å andra sidan finns en bild av att det inte krävs särskild kunskap för att bli bibliotekarie förutom ett intresse för böcker. Vi tror att allmänhetens syn på bibliotekarier, oavsett om den över- eller underskattar professionen, skapar en osäkerhet inom yrkeskåren. Därtill anser vi att semiprofessioners låga status i samhället (Nolin 2008; Brante 2009) ytterligare underbygger osäkerheten inom yrkeskåren. Vi ser att bibliotekarierna ger uttryck för en önskan om att bli bättre på att hävda sin profession och sitt kunnande, och vi anser att en väg till att hävda sin profession kan vara att utöka marknadsföringen av biblioteken där bibliotekariernas specifika kompetenser framhävs som särskilt viktiga för de olika verksamheterna. Biblioteken har högt förtroende och anseende i samhället (Höglund 2012) medan bibliotekarieprofessionen inte innehar samma status vilket vi menar grundar sig i en okunskap om vad som krävs för att bli bibliotekarie samt vilka krav som ställs på de som verkar inom professionen.

7.1 Slutsats

Vår studie visar att det finns olika upplevelser inför omorganisationen av Malmös folkbibliotek. Vad flera ser som positiva möjligheter är bättre och ökat samarbete och en jämlik resursfördelning mellan biblioteken i Malmö. Uppfattningar av att omorganisationen kan bidra till negativa konsekvenser för biblioteken grundar sig i en oro inför att områdesbiblioteken kan förlora en del av sitt självbestämmande vilket kan leda till att arbetsområden och uppgifter centraliseras och sköts från stadsbiblioteket. I ett större perspektiv handlar oron inför minskat självbestämmande om att professionen förlorar sin legitimitet i en intern konkurrens gällande olika arbetsområden. Eftersom det är bibliotekarierna som är verksamma vid områdesbiblioteken vars självbestämmande möjligen kommer minska ser vi att det främst är områdesbibliotekarierna som riskerar att förlora legitimitet inom professionen. Vidare bekräftas i denna studie att bibliotekarieprofessionen är nära sammankopplad till biblioteket som institution och plats. Bibliotekariers yrkesroller är därför präglade av bibliotekens individuella förutsättningar. Det kan således ses som att områdesbiblioteken och stadsbiblioteket på grund av att de bedriver olika verksamheter, formar olika typer av yrkesroller. Stadsbibliotekets storlek är en uppenbar faktor som påverkar deras verksamhet och gör att biblioteket skiljer sig från de övriga områdesbiblioteken.

En annan uppdelning inom bibliotekarieprofessionen som framträdde i vår studie är upplevelsen av skillnaden mellan folk- och högskolebibliotekarier. Vi menar att skillnaden mellan dessa två bibliotekstyper går att se i de olika kompetenskrav som finns vid respektive bibliotekstyp. Högskolebibliotek premierar kompetenser inom det informations- och kunskapsorganisatoriska fältet, medan folkbibliotekariers kompetenser i högre grad utmärks av att vara diversifierade, precis som deras yrkesroller. Folkbibliotekarien förväntas besitta många olika typer av kompetenser och särskilt framträdande i denna studie är: språkkompetens, pedagogisk kompetens, servicekompetens, kompetenser som angränsar till socialt arbete, kompetenser angående digital teknik, ett allmänt intresse för kultur och litteratur samt en del kompetenser som rör kunskapsorganisation. De bibliotekarier vi intervjuat beskriver sin profession som diversifierad och mångfacetterad vilket vi anser är ett utmärkande drag för folkbibliotekarieprofessionen. Folkbibliotekarieprofessionens diversifierade karaktär upplevs av bibliotekarierna i denna studie både som en tillgång och som en brist. Vi menar att bibliotekariers diversifierade yrkesroller och kompetenser bör ses som en tillgång inom professionen och framhävas som en viktig kompetens yrkesgruppen besitter.

I vår studie framkommer tydligt att folkbibliotekarieprofessionen utgörs av många olika yrkesroller, vilket är i linje med vad tidigare forskning visar. Vad som framgick i denna studie är att det finns många aspekter som påverkar hur bibliotekarier upplever sina yrkesroller. Aspekter som påverkar finns både inom professionen och i det omgivande samhället. Allmänhetens okunskap om förutsättningarna och villkoren för bibliotekariernas yrkesutövande har en direkt påverkan på bibliotekariernas syn på sin profession, där vi ser att bilden utifrån skapar en intern osäkerhet inom yrkeskåren. Inom professionen ser vi att hur bibliotekarier förhåller sig gentemot vad bibliotekens roll i framtiden bör vara är en avgörande faktor för hur yrkesrollen skapas. Angående professionens framtid framträder två förhållningssätt som kan sägas antingen ivra för det mer traditionella bibliotekariearbetet eller verka för biblioteket som mötesplats

med fokus på yrkets sociala aspekter. Även om de två förhållningssätten förespråkar två olika inriktningar för framtiden delar de en uppfattning om att litteraturfrämjande, kulturfrämjande och att verka för det demokratiska samhällets utveckling är grundpelare som professionen lutar sig på.

Avslutningsvis ser vi att folkbibliotekarier utgör en viktig del i bibliotekarieprofessionen. Att bibliotekariers yrkeskunskaper, kompetenser och arbetsområden präglas av en diversitet förstår vi kan upplevas som problematiskt av de yrkesverksamma då det innebär att det ställs höga krav på deras yrkesutövande. Även det omgivande samhällets omedvetenhet kring vilket arbete bibliotekarier utför och vilka kompetenser de besitter förstår vi kan underbygga en upplevelse av att professionen inte värdesätts. Vi vill hävda att bibliotekarieprofessionens mångsidighet ska ses som något positivt och bör framhävas som en tillgång för biblioteken och för de som använder biblioteket. Bibliotekariers kunskaper spänner över många områden och som framhävs i denna studie utmärks bibliotekarier av att vara anpassningsbara och flexibla. Vi menar att trots de många utmaningar och förändringar biblioteken står inför har bibliotekarierna en tydlig plats och funktion i samhället även om deras betydelse kan ses som otydlig utifrån, något vi tror beror på yrkets mångfacetterade karaktär som gör professionen svår att definiera. Vi hoppas att vi med hjälp av de bibliotekarier som medverkat i denna studie bidragit till ökad kunskap om och förståelse för hur bibliotekarier ser på sin profession. Vi hoppas även kunna ingjuta vidare tro på bibliotekarieprofessionens relevans hos både bibliotekarier och det omgivande samhället som tar del av denna uppsats.

7.2 Reflektioner kring genomförande av uppsats

De två forskningsfrågorna definierades tidigt i arbetsprocessen och har styrt utformandet av denna uppsats på flera plan. Under arbetets gång har det stundtals varit svårt att knyta de två frågorna till varandra. Det har varit viktigt för oss att inte på förhand anta att respondenterna upplevde omorganisationen som en förändring vilken kommer påverka deras yrkesroller. Samtidigt hade vi en uppfattning om att vissa bibliotekarier upplevt oro inför hur deras framtid inom organisationen skulle se ut, vilket även blev en av våra ingångar till att diskutera hur organisationsförändringar kan påverka yrkesrollen. Det har ibland varit komplicerat att förklara och göra tydliga kopplingar mellan omorganisationen och yrkesrollen och varför de undersöks i samma studie. Från början trodde vi att bibliotekariernas förhållningssätt till omorganisationen skulle ta större plats i vår undersökning, men i takt med att arbetet utvecklades blev vi mer intresserade av bibliotekariers förståelse för sin profession oberoende av omorganisationen. För oss har arbetet med uppsatsen inneburit att anta en självreflexiv hållning gentemot det som sagts om omorganisationen eftersom vi inte velat anta att omorganisationen upplevs på samma sätt bibliotekarierna sinsemellan. Det har stundtals varit en utmaning att dra paralleller mellan omorganisationen och yrkesrollen eftersom vi till en början inte kunde konstatera att de har med varandra att göra. Bibliotekarierna erbjöd dock fler perspektiv än vi inledningsvis trott. När vi nu sammanställt vårt arbete ser vi att det finns en koppling mellan den typ av förändring omorganisationen kan innebära och bibliotekariens yrkesroll som både kan upplevas som positiv och negativ.

Att använda två teorier är ett ambitiöst åtagande och vi har ibland upplevt att de varit svåra att kombinera. Professionsteori var vi tidigt säkra på att vi ville använda eftersom vi intresserade oss för yrkesroller och hur bibliotekarier ser på sin profession idag och i relation till framtiden. Fenomenologi var vi mindre bekanta med och därför mer osäkra på hur vi skulle använda. När vi fann de analysbegrepp som Bjurwill (1995) skriver om ansåg vi att de passade väl för den undersökning vi ville göra eftersom vi var intresserade av upplevelser av fenomen som ännu inte skett, i denna uppsatsens fall föreliggande förändring och framtid. I retrospektiv ser vi att professionsteori har gett oss verktyg för att förstå bibliotekarieprofessionen på olika sätt. Abbotts (1988) beskrivning av hur professioner fungerar internt och i relation till andra professioner, samt hur faktorer som jurisdiktion och maktdynamik påverkar professioner har varit av särskild betydelse. Även Nolin (2008) och Brantes (2009) beskrivningar av semiprofessioners karaktäristiska drag har varit viktiga för att förstå vårt resultat och analys. Även om vi inte varit specifikt intresserade av kategoriseringen av professioner som pre-, semi- eller klassiska, och inte heller den exakta definitionen av vad som utgör en profession, så har beskrivningarna av semiprofessioner belyst aspekter vilka vi kunnat dra paralleller till då vi analyserat materialet. Semiprofessioners anknytning till välfärdssektorn, deras låga lön och låga status trots högre utbildning, har alla varit faktorer som hjälpt oss förstå det som bibliotekarierna vi intervjuat gett uttryck för. Den fenomenologiska teorin, vilken även har fungerat som en metod, har visat sig vara användbar för att skapa en riktning för vår uppsats samt att ge den ett fokus på upplevelser. Fenomenologi är en komplex teori och har flera inriktningar vilket gör att den går att använda på många olika sätt. Vi har använt oss av fenomenologi i enlighet med den förståelseinriktning Szklarski (2009 s. 110) beskriver. Därav har vi med hjälp av det fenomenologiska perspektivet skildrat våra upplevelser av bibliotekariernas upplevelser. Trots att det skett en bearbetning och tolkning av det insamlade materialet är det i slutändan bibliotekariernas upplevelser vi skildrar.

Det är möjligt att reflektera kring om nio genomförda intervjuerna är tillräckligt för att beskriva bibliotekarieprofessionen eller attityder och upplevelser av omorganisationen. Vi menar att eftersom bibliotekariers yrkesroller formas i relation till individens självförståelse av sin profession, så är samtliga bibliotekariers medverkan att betrakta som värdefulla för att beskriva en mångfacetterad profession. Därför ser vi det som att mängden intervjuer har varit givande för att skapa kunskap om hur bibliotekarier förstår sin profession.

7.3 Förslag på vidare forskning

Inom det komplexa system vilket utgör bibliotekarieprofessionen föreslår vi att ett perspektiv som kan vara intressant att vidareutveckla är hur den interna dynamiken tar sig uttryck mellan stadsbibliotek och övriga bibliotek, vilka kan kallas olika beroende på organisation och sammanhang: filialer eller områdesbibliotek. Vi har i den här studien fokuserat på Malmö stad. I framtida forskning vore det intressant att undersöka hur professionen ser ut i andra städer, lämpligen större städer vilka har ett stadsbibliotek och flera andra folkbibliotek. Stockholm, Göteborgs eller Köpenhamns folkbibliotek tror vi skulle vara givande exempel för att vidare studera bibliotekarieprofessionens komplexitet. Eftersom vår studies fokus är upplevelser av vad som vid tillfället för intervjuerna var en framtida omorganisation och hur den

kunde tänkas påverka biblioteken och bibliotekariernas yrkesroller har vi inte undersökt hur en organisations struktur upplevs när den är aktuell. För framtida forskning menar vi också att undersökningar av hur organisationer, där bibliotekens verksamhet centralstyrs, uppfattas ur ett bibliotekarieperspektiv vore av intresse att undersöka.

En annan utveckling vi tror påverkar bibliotekarieprofessionen är ett system som kallas flytande bestånd. Systemet innebär att bibliotekens medieutbud flyter mellan biblioteken i staden. Det material som lånas hamnar slutligen på det bibliotek materialet lämnas på eller reserveras vid. Detta kan leda till att bibliotekarier får sämre uppfattning om sitt bestånd. I relation till hur vi i denna uppsats diskuterat vikten av att få använda sina kompetenser i arbetet med bibliotekens förvärv och hur profilinköp upplevs kunna ha en negativ påverkan på bibliotekarieprofessionen vore det vidare intressant att med de städer som använder sig av flytande bestånd som exempel, undersöka hur eller om systemet har liknande påverkan på hur bibliotekarier upplever sin profession. Frågan om ambulerande personal har kommit upp i flera av våra intervjuer. Vi har uppfattningen av att flera ser det som negativt och splittrande för deras yrkesroller. De bibliotekarier vi intervjuat har endast diskuterat hur de tror att ambulerande personal skulle påverka professionen eftersom det inte är ett arbetssätt som praktiseras i Malmö i nuläget. Därför vore det intressant att utifrån folkbiblioteksverksamheter där arbetssättet är gällande undersöka hur det möjligen påverkar och förstås av verksamma bibliotekarier.

Frågan om till vilken utsträckning folkbiblioteken ska integreras med medborgarkontor har adresserats i vår uppsats. Många upplever utvecklingen gentemot att biblioteken får mer ansvar för verksamheter förknippade med socialt arbete som någonting negativt. Vidare forskning kan därför ägnas åt att undersöka om bibliotekarier som arbetar i verksamheter där denna utveckling är längre gången, exempelvis bibliotek som inhyser medborgarkontor i samma lokal, upplever att utvecklingen är positiv eller negativ och vad det gör med förståelsen av yrkesrollen.

8 Litteraturförteckning

Intervju Andrea – 2017-02-15

Intervju Björn – 2017-02-17

Intervju Cajsa – 2017-02-21

Intervju Disa – 2017-02-21

Intervju Elmer – 2017-03-01

Intervju Frans – 2017-03-02

Intervju Gordon – 2017-03-03

Intervju Hassan – 2017-03-07

Intervju Ivar – 2017-03-08

Abbott, A. (1998). Professionalism and the future of librarianship. *Library Trends*, 46(3), ss. 430-443.

Abbott, A. (1988). *The System of Professions: An Essay on the Division of Expert Labor*. Chicago: The University of Chicago Press.

Bjurwill, C. (1995). *Fenomenologi*. Lund: Studentlitteratur.

Brante, T. (1989). Professioners identitet och samhällliga villkor. I Selander, S. (red.) *Kampen om yrkesutövning, status och kunskap: Professionaliseringens sociala grund*. Lund: Studentlitteratur, ss. 37-55.

Brante, T. (2009). Vad är en profession? – Teoretiska ansatser och definitioner. I Lindh, M. (red.) *Vetenskap för profession*. Borås: Högskolan i Borås, ss. 15-34.

Brante, T. (2013). The Professional Landscape: The Historical Development of Professions in Sweden. *Professions and Professionalism*, 3(2), ss. 1-18.

Carlsson, H. (2013). *Den nya stadens bibliotek: om teknik, förnuft och känsla i gestaltningen av kunskaps- och upplevelsestadens folkbibliotek*. Diss. Lunds universitet. Lund: Lunds universitet.

Carlsson, A. & Nordell, S. (2004). *Bibliotekarie på 2000-talet: En studie av bibliotekariens förändrade yrkesroll och professionalism*. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap. Borås: Högskolan i Borås.

Dalen, M. (2008). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups.

- DIK (2011). *Rapport från arbetsgruppen om bibliotekariens framtida yrkeskompetens*. Stockholm.
- Eriksen, S. & Rosenbäck, L. (2014). *Återblickar. En livshistorisk studie av pensionerade folkbibliotekariers upplevelser av sitt yrke*. Masteruppsats, Institutionen för ABM. Lund: Lunds universitet.
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber
- Grant, C. (2015). It's Time to Define a New Brand for Libraries. Let's Make Sure It Leaves People Soaring, Not Snoring. *Public Library Quarterly*, 34(2), ss. 99-106.
- Grønmo, S. (2006). *Metoder i samhällsvetenskap*. Malmö: Liber.
- Gullin, A. (2006). *Bibliotekarien och professionen: en komparativ studie av DIK-forum och Biblioteksbladet 1990–2000*. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap. Borås: Bibliotekshögskolan.
- Hanell, F. (2017). Teacher trainees' information sharing activities and identity positioning on Facebook. *Journal Of Documentation*, 73(2), ss. 244-262.
- Hedemark, Å. (2009). *Det föreställda folkbiblioteket: en diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970–2006*. Diss. Uppsala universitet. Uppsala: Uppsala universitet.
- Huvila, I., Holmberg, K., Kronqvist-Berg, M., Nivakoski, O., & Widén, G. (2013). What is Librarian 2.0 – New Competencies or Interactive Relations? A Library Professional Viewpoint. *Journal of Librarianship and Information Science*, 45(3), ss. 198-205.
- Höglund, L. (2012). Bibliotek, sociala medier och digital delaktighet. I Weibull, L., Oscarsson, H. & Bergström, A. (red.) *I framtidens skugga. Fyrtiotvå kapitel om politik, medier och samhälle*. Bohus: Ale Tryckteam. ss. 321-334.
- Ihde, D. (2001). *Experimentell fenomenologi: en introduktion*. Göteborg: Daidalos.
- Jansson, B. (2010). *Bibliotekarien: om yrkets tidiga innehåll och utveckling*. Borås: Valfrid.
- Jeppsson, H. & Lindmark, T. (2015). "Man får arbeta med det som finns" – en studie kring barnbibliotekariers förutsättningar för att arbeta normkritiskt. Masteruppsats, Institutionen för ABM. Lund: Lunds universitet.

- Jochumsen, H. (2016). Biblioteksmodeller til tiden. Dorte Skot-Hansen og biblioteksforskningen. *Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling* 5(2), ss. 45-50.
- Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C. & Skot-Hansen, D. (2012). The four spaces – a model for the public library. *New Library World*, 113(11/12), ss. 586-597.
- Jonsson, B. (2003). *Medborgaren och marknaden. Pedagogisk diskurs för folkbibliotek*. Diss. Linköping: Linköpings universitet.
- Kann-Christensen, N. (2009). *Forestillinger om forandringer: Organisatoriske forandringer i to danske folkebiblioteker*. Diss. Köpenhamn: Danmarks Biblioteksskole.
- Kann-Christensen, N. & Andersen, J. (2009). Developing the library: between efficiency, accountability and forms of recognition. *Journal of documentation*, 65 (2), ss. 208-222.
- Karlén Gramming, A.C. (2015). *Företagsbibliotekariers identitet, kompetens och professionsutveckling: Exemplet Astra Zeneca*. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap. Borås: Bibliotekshögskolan.
- Keller, J. & Magnusson, C. (2007). *Den osynliga professionen – en studie över fackföreningen DIK:s förändringsarbete med bibliotekaryrkets status*. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap. Lund: Lunds universitet.
- Kulturnämnden (2016). Remiss Översyn av stadsområdesnämnderna och social resursnämnd samt anknytande verksamheter [Internt material]. Malmö: Kulturnämnden.
<https://komin.malmo.se/download/18.ec40a84156dad298c95b03a/1472816354450/Remissvar+kulturn%C3%A4mnden.pdf>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kåring Wagman, A. (2008). *Bibliotekarien och professionen - En forskningsöversikt*. Stockholm: Svensk Biblioteksforening.
- Lindberg, J. (2015). *Att bli bibliotekarie: Informationssökning och yrkesidentiteter hos BI&-studenter och nyanställda högskolebibliotekarier*. Diss. Borås: Högskolan i Borås.
- Lucassi, E. (2015). *Bortom förlägenheten. Bibliotekariens pedagogiska roll i utveckling*. Stockholm: Kungliga biblioteket.

- Luthmann, A. (2007). Librarians, professionalism and image: stereotype and reality. *Library Review*, 56(9), ss. 773-780.
- Malmö stad (2016). *Biblioteksplan 2016–2020. Malmös folk- och skolbibliotek*. Malmö.
- Malmö stad (2017). Boken Kommer. <http://malmo.se/Kultur--fritid/Biblioteken/Pa-biblioteken-kan-du-.../Boken-kommer.html> [2017-05-23]
- Michnik, K. (2014). What threatens public libraries?: The viewpoints of library directors in Sweden. *New Library World*, 115(19), ss. 426-437.
- Mon, L. & Harris, L. E. (2011). The Death of the Anonymous Librarian. *Reference Librarian*, 52(4), ss. 352-364.
- Nolin, J. (2008). *In search of a new theory of professions*. Borås: Högskolan i Borås.
- Olander, B. (2010). Shaping the Information Professional of the Future. *Evidence Based Library and Information Practice*, 5(1), ss. 32-36.
- Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2015). Att analysera kvalitativt material. I Ahrne, G & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativ metod*. Stockholm: Liber, ss. 220-236.
- Schreiber, T. (2006). Bibliotekarprofessionen siden 1960'erne. I Schreiber, T. & Elbeshausen, H. (red.) *Bibliotekarerne: en profession i et felt af viden, kommunikation og teknologi*. Fredriksberg: Forlaget samfundslitteratur, ss. 15-46.
- Schulz Nybacka, P. (2013). *Att hantera den dynamiska kontrasten mellan tradition och förnyelse. En studie av Projekt Kompetensen inom Regionbibliotek Stockholm*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.
- Schwarz, E. (red.) (2015). *Bibliotekariens praktiska kunskap: om kunskap, etik och yrkesrollen*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.
- Seminelli, H. (2016). Librarian as professional. *Serials Librarian*, 71(1), ss. 63-69.
- Sevón, K. (2007). *Bibliotekarierollen i en ny utbildningsorganisation: En studie vid fyra yrkeshögskolor*. Diss. Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Spiegelberg, H. (1975). *Doing phenomenology: essays on and in phenomenology*. Haag: Springer Neatherlands.
- Stadskontoret (2016a). *Genomförandeplan för organisering av nya nämnder - principer och utgångspunkter*. <https://komin.malmo.se/download/18.63390879158cf5a1961177fa/1481098236529/Genomf%C3%B6randeplan+rev+av+KS+161130.pdf>

- Stadskontoret (2016b). *Utredningsdirektiv för översyn av stadsområdesnämnderna och den sociala resursnämnden samt anknytande verksamheter med koppling till berörda nämnders verksamhet [Internt material]. Malmö stad: Stadskontoret.*
<https://komin.malmo.se/download/18.346ee819156b755a2973d594/1472134816997/Utredningsdirektiv%2B-%2BSTK-2016-346%281%29.pdf>
- Starrin, B. & Svensson, P.G. (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Sundin, O. (2003). *Informationsstrategier och yrkesidentiteter: en studie av sjuksköterskors relation till fackinformation vid arbetsplatsen*. Diss. Högskolan i Borås & Göteborgs universitet. Borås: Valfrid. Profession och vetenskap.
- Sundin, O. (2005). Webbaserad användarundervisning: ett forum för förhandlingar om bibliotekariers professionella expertis. *HumanIT*, 7(3), ss. 109-168.
- Sundin, O. (2006). Informationskompetence, ikt og bibliotekarernas professionella expertise. I Schreiber, T. & Elbeshausen, H. (red.) *Bibliotekarerne: en profession i et felt af viden, kommunikation og teknologi*. Fredriksberg: Forlaget samfundslitteratur.
- Svensson, P. & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, G & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativ metod*. Stockholm: Liber, ss. 18-31.
- Szklarski, A. (2009). Fenomenologi. I Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss.106-121.
- Vassilakaki, E. & Moniarou-Papaconstantinou, V. (2014). Identifying the prevailing images in library and information science profession: is the landscape changing? *New Library World*, 115(7/8), ss. 355-375.
- Weisbjerg, B. & Elbeshausen, H. (2006). I Schreiber, T. & Elbeshausen, H. (red.) *Bibliotekarerne: en profession i et felt af viden, kommunikation og teknologi*. Fredriksberg: Forlaget samfundslitteratur, ss. 141-174.
- Westbrook, L. (2015). "I'm not a social worker": an Information Service Model for Working with Patrons in Crisis. *Library Quarterly*, 85(1), ss. 6-25.
- Ørom, A. (1993). Bibliotekariske identiteter, formidlingsarbejde og arbejdsorganisering. *Biblioteksarbejde*, 39. Aalborg
- Öström, J. (2013). *Kvinna, chef, bibliotekarie. Triss i stereotyper?* Masteruppsats, Institutionen för ABM. Uppsala: Uppsala universitet.

Bilaga A: Intervjuförfrågan

Hej X!

Vi utbildar oss till bibliotekarier på ABM-mastern i Lund. Den här våren skriver vi vår masteruppsats om folkbibliotekariers syn på sin yrkesroll. Detta i relation till den kommande omorganiseringen som rör biblioteksverksamheten inom Malmö stad. Vi vill genomföra sammanlagt ca 12 stycken intervjuer med bibliotekarier från varje stadsområde och stadsbiblioteket. Vi letar efter folkbibliotekarier med avslutad bibliotekarieutbildning som varit anställda i Malmö stad i minst två år och det är därför vi kontaktar dig!

Frågorna kommer röra din upplevelse av din yrkesroll, nu och i framtiden. En del frågor rör också din upplevelse av omorganiseringen av stadsområdena i Malmö och hur det eventuellt relaterar till att din yrkesroll förändras. Intervjun kommer spelas in med hjälp av mobiltelefon så att vi sedan kan lyssna igenom den och plocka ut delar som ska användas i uppsatsen. Vi kommer i uppsatsen inte skriva ut varken ditt namn eller det bibliotek eller stadsområde du är verksam inom. Intervjun sker förslagsvis på din arbetsplats eller i den miljö som passar dig bäst.

Om du ställer upp på intervjun beräknas den pågå ca en timme. Vi har redan nu förslag på dagar om du tackar ja till att medverka. Du får gärna komma med förslag på vilken tid under dagen som passar dig bäst: X

Vi kommer försöka nå dig per telefon inom de närmsta dagarna så att du har möjlighet att ställa eventuella frågor och stämna av om du har möjlighet att medverka. Du är välkommen att kontakta oss via denna mail om du redan nu vill veta mer: X

Vi tycker att bibliotekariers röster är viktiga för att skapa kunskap om en yrkesroll i en föränderlig sektor. Vi hoppas att du vill vara med och skapa kunskap med oss!

Tack på förhand och med vänliga hälsningar!
/Elin Hafström & Mikaela Kjellin

Bilaga B: Intervjuguide

Intervjun är lite grovt uppdelad i tre delar. I den första delen kommer vi ställa frågor som rör yrkesrollen och folkbiblioteksverksamheten lite mer övergripande. I den andra delen kommer vi att gå mer in på exemplet Malmö stad och hur du ser på den kommande förändringen. Den sista delen rör yrkesrollen och framtiden.

Vilka attityder gentemot och uppfattningar angående omorganiseringen av folkbiblioteksverksamheten finns bland yrkesverksamma folkbibliotekarier i Malmö stad?

Vilka attityder gentemot eller uppfattningar om yrkesrollen går att urskilja bland yrkesverksamma folkbibliotekarier i Malmö stad?

Bibliotekarien och folkbiblioteket

Hur länge har du jobbat på det här biblioteket Vad är du anställd som här?

Hur kommer det sig att du blev bibliotekarie?

Kan du berätta lite om vilka arbetsuppgifter och ansvarsområden du haft under din tid som verksam bibliotekarie?

Vad skulle du säga är din viktigaste uppgift som bibliotekarie?

Vad tycker du är det roligaste med ditt jobb?

Vad tycker du är mindre roligt med ditt jobb?

Har yrket motsvarat dina föreställningar om vad du trodde att det skulle vara?

Omorganiseringen och den egna yrkesrollen

Minns du när och hur du först fick höra talas om omorganisationen?

Vad tänkte du då när du först fick höra om omorganiseringen?

Har din inställning förändrats något sedan dess?

Vilka tror du kommer vara de största fördelarna med en omorganisation?

Vilka tror du kommer vara de största nackdelarna med en omorganisation?

Tror du denna förändring kommer påverka din arbetsplats?

Tror du att din roll som bibliotekarie kommer att förändras i den nya organisationen och isåfall på vilket sätt eller varför inte?

Yrkesrollen - framtid, förändring, kompetenser

Vi intresserar oss för yrkesrollen bibliotekarie i förändring och därför har vi några frågor som rör det, men vi tänkte börja med att fråga dig vad ordet ”yrkesroll” betyder för dig?

Skulle du kunna beskriva vad din yrkesroll är?

Vad tror du är den största utmaningen för bibliotekarier och folkbibliotek idag? (Hur tror du att detta kommer påverka arbetsuppgifterna?)

Vilka arbetsuppgifter kommer bli mindre viktiga och vad tror du blir mer viktigt vad gäller yrket i framtiden?

Vilka kompetenser inom yrket tror du kommer efterfrågas i framtiden?

Vad tror du kommer vara den största skillnaden mellan yrket idag och i framtiden?

Hur tycker du att din kompetens motsvarar de förväntningar som finns på en bibliotekarie idag och vad du tror kommer vara viktigt i framtiden?

Håller du med om att yrket och folkbibliotekens uppdrag är i ständig förändring?

Varför, varför inte?

Är detta frågor som ni diskuterar på arbetsplatsen?

Är det något mer du vill tillägga?

Bilaga C: Arbetsfördelning

Arbetet med att sammanställa den här uppsatsen har inneburit en ständig dialog och diskussion. Teori- och metodlitteratur samt tidigare forskning har vi båda satt oss in i för att skapa förståelse för det valda ämnet. De nio intervjuer som genomförts har vi båda medverkat vid, däremot har transkriberingen delats upp för att tidsoptimera genomförandet. Tematisering och läsning av intervjumaterialet har inledningsvis delats upp där vi haft ansvar för olika delar av intervjuerna. I det fortsatta arbetet med det empiriska material vi definierade under tematiseringsarbetet har vi tillsammans bestämt vad vi ansett som relevant att beskriva i resultat och analys. Den skrivprocess som utgjort en stor del av uppsatsarbetet har vi båda bidragit till, även om vissa stycken inledningsvis delats upp mellan oss har vi båda skrivit och bidragit till samtliga delar av denna text. Sammantaget är denna uppsats ett resultat av ett gemensamt arbete och ett ömsesidigt intresse för bibliotekarieprofessionens innehåll.